

Lagrådsremiss

Ett nytt regelverk för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet

---

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 2 mars 2017

Ylva Johansson

Anette Bergene
(Arbetsmarknadsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen görs bedömningen att regelverket för vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet i större utsträckning bör harmoniseras med det regelverk som gäller för övriga arbetssökande genom att reglerna för etableringsinsatser och individ ersättningar görs mer lika de regler som gäller för övriga arbetssökande. Harmoniseringen innebär bl.a. att materiella bestämmelser om etableringsinsatser och individ ersättningar för nyanlända i större uträkning förläggs på förordningsnivå i stället för i lag, att den s.k. rättigheten till etableringsplan tas bort och ersätts med anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program, att ett proportionerligt åtgärdssystem införs för nyanlända motsvarande det som i dag gäller för övriga arbetssökande samt att handläggningen av etableringsersättningen flyttas från Arbetsförmedlingen till Försäkringskassan.

För att kunna genomföra ett nytt regelverk är det nödvändigt att strukturera om och ändra befintliga lagar och förordningar som styr nyanländas etablering. I denna lagrådsremiss föreslås därför att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska ersättas av en ny lag som i huvudsak reglerar det statliga ansvaret för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Det föreslås även ändringar i ett antal andra lagar som en följd av det nya regelverket.

Den nya lagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft 1 januari 2018.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	6
2.2	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.....	11
2.4	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	12
2.5	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	14
2.6	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	16
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten	17
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	19
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	21
2.10	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	22
2.11	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	23
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.....	24
3	Ärendet och dess beredning	26
4	Nuvarande regelverk och reformbehov	26
4.1	Nuvarande regelverk för nyanländas etablering	26
4.2	Regelverket för övriga arbetssökande	28
4.3	Behov av förändringar i regelverket för nyanlända	29
5	Ett nytt regelverk för vissa nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet	30
6	En ny lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	44
6.1	En ny lag om det statliga ansvaret för etableringsinsatser	44
6.2	Ansvar för etableringsinsatser	50
6.3	Nyanlända som ska omfattas av statens ansvar	54
6.4	Samordning av etableringsinsatser	60
6.5	Främja samverkan mellan berörda aktörer	61
6.6	Tystnadsplikt	61
6.7	Föreskriftsrätt	62

7	En samordnad lag för samhällsorientering	63
7.1	Bestämmelser om samhällsorientering samlas i en lag 63	
7.2	Målgruppen utökas i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	64
8	SGI-skydd	69
8.1	Inledande om sjukpenninggrundande inkomst	69
8.2	SGI-skydd för nyanlända som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program	70
8.3	Möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om SGI-skydd för den som stängts av från rätten till etableringsersättning	71
8.4	Ytterligare ändringar av följdkaraktär	72
9	Personuppgiftsbehandling	73
9.1	Personuppgiftsbehandling och myndigheternas registerlagar	73
9.2	Ändringar i Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens registerlag	74
9.2.1	Utvidgade primära ändamål	74
9.2.2	Gallring av personuppgifter	80
9.3	Ändringar i Arbetsförmedlingens registerlag	82
10	Ytterligare följdändringar	83
10.1	Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och studiestödslagen	83
10.2	Inkomstskattelagen	86
10.3	Socialtjänstlagen	87
10.4	Lagen om vissa kommunala befogenheter	88
10.5	Skollagen	89
10.6	Offentlighets- och sekretesslagen	89
11	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	91
12	Konsekvenser	92
12.1	Övergripande konsekvenser	92
12.2	Konsekvenser för enskilda	93
12.3	Konsekvenser för statliga myndigheter	94
12.4	Konsekvenser för statens budget	95
12.5	Konsekvenser för kommunerna	95
12.6	Konsekvenser för företag	96
12.7	Andra samhällsekonomiska konsekvenser	96
12.8	Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män	96
12.9	Konsekvenser för barn och unga	97
12.10	Konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen	98
13	Författningskommentar	98
13.1	Förslaget till lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	98
13.2	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	102

13.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.....	104
13.4	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	104
13.5	Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	104
13.6	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	105
13.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten	105
13.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	105
13.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	106
13.10	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	106
13.11	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	107
13.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.....	107
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Ett nytt regelverk för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet (Ds 2016:35).....	110
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	111
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	133

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare,
2. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
4. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
5. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395),
6. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
7. lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten,
8. lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen,
9. lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter,
10. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
11. lag om ändring i skollagen (2010:800),
12. lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om statens ansvar för insatser som syftar till att underlätta och påskynda vissa nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet (etableringsinsatser). Lagen innehåller även bestämmelser om tystnadsplikt.

Målgrupp

2 § Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

3 § Lagen gäller också för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har

1. ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har ett uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 2 §, och
2. ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun.

Första stycket gäller inte om den person som den nyanlände har anknytning till var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

4 § Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har haft ett uppehållstillstånd som avses i 2 eller 3 § och som inom giltighetstiden för uppehållstillståndet ansökt om ett tillstånd som avses i 2 eller 3 §. Om ansökan avslås gäller lagen fram tills beslutet har fått laga kraft.

Ansvariga myndigheter

5 § Arbetsförmedlingen har ansvar för att nyanlända invandrare erbjuds etableringsinsatser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. de förutsättningar som ska gälla för att nyanlända invandrare ska erbjudas etableringsinsatser, och
2. etableringsinsatsernas innehåll och omfattning.

6 § Arbetsförmedlingen ska samordna etableringsinsatser och vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter.

7 § Länsstyrelserna ska främja samverkan om etableringsinsatser mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Tystnadsplikt

8 § Den som är eller har varit verksam inom en yrkesmässigt bedriven verksamhet för nyanlända invandrare får inte obehörigen röja vad han eller hon då har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Ersättning till vissa nyanlända invandrare

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om ersättning till nyanlända invandrare.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Genom lagen upphävs lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.
  3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för den som har en pågående etableringsplan vid lagens ikraftträdande.

2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken¹
dels att 26 kap. 16 a § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 26 kap. 16 a § ska utgå,
dels att 6 kap. 10 §, 26 kap. 13 och 19 §§, 27 kap. 14 § och 97 kap. 13 §
och rubriken närmast före 26 kap. 19 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 §²

Försäkringen enligt 6 § fortsätter att gälla efter efterskyddstiden enligt 8 § så länge bestämmelserna i 26 kap. 11–16 a §§ om sjukpenninggrundande inkomst vid förvärvsavbrott (SGI-skyddad tid) är tillämpliga på personen.

Försäkringen enligt 6 § fortsätter att gälla efter efterskyddstiden enligt 8 § så länge bestämmelserna i 26 kap. 11–16 §§ om sjukpenninggrundande inkomst vid förvärvsavbrott (SGI-skyddad tid) är tillämpliga på personen.

26 kap.

13 §³

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade

1. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd *eller* utvecklingsersättning, eller

2. står till arbetsmarknadens förfogande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela

1. föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få aktivitetsstöd *eller* utvecklingsersättning, och

2. föreskrifter om de villkor som gäller för att den försäkrade ska anses stå till arbetsmarknadens förfogande.

1. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning *eller etableringsersättning*, eller

1. föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få aktivitetsstöd, utvecklingsersättning *eller etableringsersättning*, och

Studier, periodiskt ekonomiskt stöd, arbetsmarknadspolitiska

Studier, periodiskt ekonomiskt stöd och arbetsmarknadspolitiska

¹ Senaste lydelse av 26 kap. 16 a § 2010:352
rubriken närmast före 26 kap. 16 a § 2010:352.

² Senaste lydelse 2011:1075.

³ Senaste lydelse 2015:119.

19 §⁵

Vid sjukdom gäller det som föreskrivs i andra stycket för en försäkrad som

– bedriver studier som avses i 11 §,	1. bedriver studier som avses i 11 §,
– får periodiskt ekonomiskt stöd som avses i 12 §,	2. får periodiskt ekonomiskt stöd som avses i 12 §, <i>eller</i>
– deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd <i>eller</i> utvecklingsersättning, <i>eller</i>	3. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning <i>eller etableringsersättning.</i>
- eller deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan.*

Under den tid som avses i första stycket ska sjukpenningen för den försäkrade beräknas på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under den tiden. Om den sjukpenninggrundande inkomsten då helt eller delvis är inkomst av anställning, ska årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i det förvärsarbetet under den aktuella tiden.

27 kap.

14 §

Det som föreskrivs i 10 § gäller även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden för en försäkrad som, på sätt avses i 26 kap. 13 §, deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd *eller* utvecklingsersättning, *eller* står till arbetsmarknadens förfogande.

Det som föreskrivs i 10 § gäller även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden för en försäkrad som, på sätt *som* avses i 26 kap. 13 §,

1. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning *eller etableringsersättning*, *eller*

2. står till arbetsmarknadens förfogande.

97 kap.

13 §⁶

Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,

⁴ Senaste lydelse 2010:352.

⁵ Senaste lydelse 2010:352.

⁶ Senaste lydelse 2015:758.

2. studiemedel i form av studiebidrag, utom den del som avser tilläggsbidrag,

3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,

4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, och

5. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. 5. etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid en förläggning.

Utlänningar som vistas på förläggning har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte vistas på förläggning har rätt till bistånd även under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd.

Bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då *etableringsersättning lämnas till en utlänning som deltar i aktiviteter enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser* för vissa nyanlända invandrare.

Bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i *ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.*

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättning som är beviljad enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2010:201.

2.4 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 13 § och 11 kap. 35 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

13 §¹

Ersättningar enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare är skattefria.

Etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning till vissa nyanlända invandrare är skattefria.

11 kap.

35 §²

Stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. ska inte tas upp om det lämnas till deltagare i

1. arbetslivsinriktad rehabilitering,
2. arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd *eller* utvecklingsersättning.

2. arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd, utvecklingsersättning *eller etableringsersättning.*

Första stycket gäller även sådant stöd som lämnas till deltagarens ledsagare eller till elever med *funktionshinder* vid utbildning i grundskola, gymnasieskola eller motsvarande utbildning.

Första stycket gäller även sådant stöd som lämnas till deltagarens ledsagare eller till elever med *funktionsnedsättning* vid utbildning i grundskola, gymnasieskola eller motsvarande utbildning.

Statliga bidrag för resor, kost eller logi eller merutgifter på grund av *funktionshinder* som lämnas till elever i utbildning för döva eller *hörselskadade* eller i utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning) ska inte tas upp.

Statliga bidrag för resor, kost eller logi eller merutgifter på grund av *funktionsnedsättning* som lämnas till elever i utbildning för *personer som är döva eller har en hörselnedsättning* eller i utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning) ska inte tas upp.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2010:202.

² Senaste lydelse 2012:415.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättning som är beviljad enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

2.5 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 25 § lagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2016/17:50 Föreslagen lydelse

3 kap.

25 §

Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

1. studiehjälp enligt 2 kap.,	
2. aktivitetsstöd <i>eller</i> utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,	2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning <i>eller etableringsersättning</i> för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,
3. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken,	
4. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för – kortare studier om <i>funktionshinder</i> , – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med <i>funktionshinder</i> , och – studier inom särskild utbildning för vuxna,	4. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för – kortare studier om <i>funktionsnedsättning</i> , – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med <i>funktionsnedsättning</i> , och
5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,	5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, <i>eller</i>
6. <i>ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, eller</i>	
7. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.	6. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i förhållande till ersättning som är beviljad enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

2.6 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 11 c § socialtjänstlagen (2001:453)¹ ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för uppgifter i ärenden om ersättning som har beslutats enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2010:204.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Härigenom föreskrivs att 1 och 5 §§ lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska verksamhet.

Lagen tillämpas också vid behandling av personuppgifter i ärenden om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och i ärenden hos Arbetsförmedlingen om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare. Det som sägs i denna lag om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska även gälla behandling av personuppgifter i dessa ärenden.

Lagen ska inte tillämpas i den del av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten som även utgör hälso- och sjukvårdsverksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). I den delen av verksamheten tillämpas i stället patientdatalagen (2008:355).

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

5 §²

Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom

1. Försäkringskassans, Centrala studiestödsnämndens eller arbetslöshetskassornas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd,

2. Skatteverkets verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av skatt,

3. sådan verksamhet vid 3. Inspektionen för arbets-

¹ Senaste lydelse 2017:51. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2010:2029.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen som avser tillsyn och utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, *löshetsförsäkringens verksamhet som avser tillsyn och uppföljning samt* utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,

4. Kronofogdemyndighetens verksamhet som underlag för bedömning enligt 4 kap. utsökningsbalken av i vilken utsträckning en gäldenär har utmätningsbar egendom,

5. socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

6. Migrationsverkets verksamhet som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., samt

7. kompletterande aktörers verksamhet enligt uppdrag från Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen får även behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till riksdagen eller regeringen eller till annan för att fullgöra uppgiftslämnande i enlighet med lag eller förordning. I övrigt gäller 9 § första stycket d och andra stycket personuppgiftslagen (1998:204).

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i ärenden om ersättning enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Härigenom föreskrivs att 4 och 15 §§ lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får behandla personuppgifter, om det behövs

1. för tillsyn över arbetslöshetskassorna och uppföljning av arbetslöshetsförsäkringen enligt 89 § första stycket lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor,

2. för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen som har samband med arbetslöshetsförsäkringen eller som rör återkallande av anvisningar till arbetsmarknadspolitiska program,

3. för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd och utvecklingsersättning eller för uppföljning av sådana åtgärder,

3. för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning eller för uppföljning av sådana åtgärder,

4. för registrering av uppgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor, eller

5. som underlag och för kontroll vid utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Personuppgifter som behandlas enligt första stycket får också behandlas, om det behövs för statistiska och vetenskapliga ändamål.

15 §

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 4 § första stycket 1, 2 och 4 skall gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

Om personuppgifter enligt första stycket behövs för statistiska eller

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 4 § första stycket 1, 2, 3 och 5 ska gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

Om personuppgifter enligt första stycket behövs för statistiska eller

¹ Senaste lydelse 2014:1589.

vetenskapliga ändamål *skall* de gallras tio år efter det att uppgifterna avskildes för dessa ändamål.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om undantag från föreskrifterna i första och andra styckena, om detta behövs för forskningens behov. Material med personuppgifter, som omfattas av en sådan föreskrift, *skall* lämnas över till en arkivmyndighet.

vetenskapliga ändamål *ska* de gallras tio år efter det att uppgifterna avskildes för dessa ändamål.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från föreskrifterna i första och andra styckena, om detta behövs för forskningens behov. Material med personuppgifter som omfattas av en sådan föreskrift *ska* lämnas över till en arkivmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

7 §¹

En kommun får ingå avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt 5 § *lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare* eller *lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare* ska utföras av den andra kommunen.

En kommun får ingå avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt *lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare* ska utföras av den andra kommunen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda *lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*.

¹ Senaste lydelse 2013:157.

2.10 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 28 kap. 12 a § och rubriken närmast före 28 kap. 12 a § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast efter 28 kap. 10 a § ska lyda ”Arbetsförmedling, etableringsinsatser, arbetslöshetsersättning m.m.”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Etableringsplan och etableringsersättning

Etableringsinsatser^d

28 kap.

12 a §²

Utöver vad som följer av 21 kap. 5 § gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i ärende om *etableringsplan* och i ärende om ersättning enligt lagen (2010:197) om *etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Utöver vad som följer av 21 kap. 5 § gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i ärende om *etableringsinsatser* och i ärende om ersättning som kan lämnas för *deltagande i etableringsinsatser*, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för uppgifter i ärende om *etableringsplan* och i ärende om ersättning enligt den upphävda lagen (2010:197) om *etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*.

¹ Senaste lydelse 2010:208.

² Senaste lydelse 2010:208.

2.11 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 29 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

29 §¹

Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildningen och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (0000:00) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2015:482.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

dels att 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen införs två nya paragrafer, 1 a och 2 a §§.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag innehåller bestämmelser om kommuners ansvar att erbjuda samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Lagen gäller inte nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Det finns särskilda bestämmelser i den lagen om en kommuns skyldighet att erbjuda samhällsorientering för dessa personer.

Denna lag innehåller bestämmelser om kommuners ansvar att erbjuda samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

1 a §

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),

2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller

3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

2 §²

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

1. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 § första stycket utlänningslagen (2005:716),

¹ Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2014:954.

2. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 a § första stycket 1–3, andra eller tredje stycket utlänningslagen,

3. uppehållskort efter ansökan enligt 3 a kap. 10 § utlänningslagen,

4. uppehållstillstånd på grund av stark anknytning enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen,

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänningslag som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, sjätte stycket utlänningslagen, *eller*

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 10 § utlänningslagen.

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänningslag som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, sjätte stycket utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 10 § utlänningslagen, *eller*

7. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

Lagen gäller dock inte nyanlända som går i gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

2 a §

Lagen gäller inte för nyanlända invandrare som går i gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för en nyanländ invandrare som har en etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

3 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2016 angav regeringen som sin avsikt att se över regelverket för etableringsuppdraget i syfte att minska onödig administration och skapa förutsättningar för en ökad flexibilitet och effektivitet i uppdraget. Inom Arbetsmarknadsdepartementet har därför promemorian Ett nytt regelverk för nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet (Ds 2016:35) utarbetats. Departementspromemorian innehåller de lagförslag som översynen har resulterat i, liksom en beskrivning av hur det förändrade regelverket i övrigt är tänkt att utformas. Inom Regeringskansliet pågår arbete med de delar av det nya regelverket som föreslås placeras på förordningsnivå.

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Arbetsmarknadsdepartementet (A2016/01883/I).

4 Nuvarande regelverk och reformbehov

4.1 Nuvarande regelverk för nyanländas etablering

I slutet av 2010 reformerades mottagandet av nyanlända invandrare genom lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen (prop. 2009/10:60, bet. 2009/10:AU7, rskr. 2009/10:208). Reformen innebar att staten tog över det samordnande ansvaret från kommunerna för introduktionen av flyktingar och andra skyddsbehövande samt deras anhöriga. Genom reformen tog staten också över ansvaret för de nyanländas försörjning under introduktionstiden. Det grundläggande syftet med reformen var att åstadkomma en snabbare etablering på arbetsmarknaden för nyanlända invandrare, genom att sätta arbete i centrum för insatserna och genom att ge Arbetsförmedlingen ansvaret för samordningen av insatserna för målgruppen. Av propositionen Nyanlända invandrades arbetsmarknads-etablering – egenansvar med professionellt stöd (prop. 2009/10:60) framgår att syftet var att skapa incitament och ökade förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden genom att villkora den nyanländes ersättning med aktivt deltagande i etableringsinsatser. Ett ytterligare syfte var att minska de inläsningseffekter som gjorde att det för många nyanlända inte lönade sig att arbeta. Reformen var också avsedd att öka individens egenmakt genom att ge individerna ett mer reellt inflytande och eget ansvar att göra egna val inför framtiden.

Etableringslagen innehåller bestämmelser om ansvar och insatser som syftar till att underlätta och påskynda de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Insatserna syftar till att ge de nyanlända förutsättningar för egenförsörjning och stärka deras aktiva deltagande i arbets- och samhällslivet. Den målgrupp som omfattas av lagen är flyktingar,

andra skyddsbehövande m.fl. som har beviljats uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring och deras anhöriga som ansöker om uppehållstillstånd inom sex år från det att anknytningspersonen först togs emot i en kommun. Målgruppen är begränsad till personer i åldern 20–64 år, men även nyanlända i åldern 18–19 år omfattas av lagen om de saknar föräldrar i Sverige.

Etableringslagen kompletteras av förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare, förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar.

En nyanländ har rätt att få en etableringsplan inom ett år efter att han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun. Det är Arbetsförmedlingen som ska upprätta etableringsplanen. Syftet med insatserna enligt etableringsplanen ska vara att underlätta och påskynda den nyanländes etablering. Utformningen av planen ska ske tillsammans med den nyanlände och i samverkan med berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer. Planen ska utformas med utgångspunkt i en kartläggning av den nyanländes utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet och behov av utbildning och andra insatser. En annan utgångspunkt är vad som är bäst för den nyanländes etablering i arbetslivet på längre sikt. Det ska framgå av etableringsplanen under vilken tid den gäller, vilka aktiviteter som ingår och de olika aktiviteternas omfattning och längd. Tiden för etableringsplanens genomförande ska bestämmas med beaktande av den nyanländes behov av insatser. För att möjliggöra för den nyanlände att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden ska planen inte omfatta längre tid än nödvändigt med hänsyn till den enskildes bedömda behov av insatser. Den får vid behov förlängas och revideras av Arbetsförmedlingen och som huvudregel längst vara 24 månader. Planen kan dock förlängas utöver 24 månader vid föräldraledighet på deltid. Etableringsplanen ska som utgångspunkt omfatta aktiviteter på heltid, men får omfatta aktiviteter på deltid om den nyanlände är förhindrad att delta på heltid på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. Planen får även vara på deltid om den nyanlände vårdar barn och uppbär föräldrapenning. En etableringsplan upphör, förutom då tiden för etableringsplanen har löpt ut, då den nyanlände har haft ett förvärvsarbete på heltid i minst sex månader eller då den nyanlände påbörjar en utbildning på högskolenivå för vilken studiemedel kan lämnas enligt studiestödslagen (1999:1395). Under vissa förutsättningar upphör etableringsplanen också om den nyanlände utan godtagbart skäl avvisar ett erbjudet lämpligt arbete.

Nyanlända som medverkar till upprättande av en etableringsplan, eller deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan, har rätt till statlig etableringsersättning. Att delta i etableringsinsatserna är alltså ett villkor för att den nyanlände ska få etableringsersättning. Genom detta villkor skapas ett incitament för individen att delta aktivt i etableringsinsatserna och uppnå målet med etableringsplanen. En nyanländ ska också i en aktivitetsrapport, liksom övriga arbetssökande, utifrån sin etableringsplan redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att ta sig ur sin arbetslöshet. Förutom etableringsersättning lämnas under vissa förutsättningar även bostadsersättning och etableringstillägg under den tid då de

nyanlända deltar i aktiviteter enligt planen. Det är Arbetsförmedlingen som beslutar om rätt till etableringsersättning, medan det är Försäkringskassan som beslutar om rätt till etableringstillägg och bostadsersättning. Försäkringskassan betalar ut samtliga tre ersättningar. Då rätten till etableringsplan upphör har den nyanlände inte längre rätt till fortsatta insatser enligt etableringslagen. Detta innebär också att rätten till etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg upphör.

När det gäller vilka aktiviteter som ska ingå i planen föreskrivs i etableringslagen att den minst ska innehålla kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning för den som har rätt till sådan utbildning enligt skollagen (2010:800), samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet. Exempel på aktiviteter som kan underlätta och påskynda den nyanländes etablering är instegsjobb, validering och bedömning av utbildning och yrkeserfarenhet. Andra sådana aktiviteter kan vara yrkespraktik, provtjänstgöring, deltagande i arbetsmarknadspolitiskt program t.ex. arbetsmarknadsutbildning samt starta eget-aktiviteter och förvärvsarbete. Även kompletterande grundskole- och gymnasieutbildning, högskoleförberedande studier och rehabilitering kan vara arbetsförberedande aktiviteter. Vidare kan arbetssökande vara sådana insatser.

4.2 Regelverket för övriga arbetssökande

Arbetsmarknadspolitiska insatser för övriga arbetssökande regleras i princip uteslutande på förordningsnivå. Målgrupperna för och innehållet i olika insatser regleras bl.a. i förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program, förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin och förordningen (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar. Ersättning till arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program regleras i förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd.

Arbetsförmedlingen ska under arbetssökandes medverkan upprätta en individuell handlingsplan där arbetssökandes skyldigheter, planerade aktiviteter och arbetssökandets inriktning anges. Planen ska upprättas senast 30 dagar från det att han eller hon anmäler sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. En handlingsplan för den som inte har fyllt 25 år bör dock upprättas tidigare. Handlingsplanen ska säkerställa en effektiv strategi för den sökande, och att han eller hon får del av de insatser som svarar mot hans eller hennes behov. Handlingsplanen ska även utgöra ett underlag för att följa upp den arbetssökandes aktiviteter. Att medverka till att upprätta en individuell handlingsplan utgör ett villkor för rätt till ersättning. En arbetssökande som inte medverkar till att upprätta en handlingsplan riskerar att stängas av från rätt till ersättning. Det finns inte någon skyldighet för Arbetsförmedlingen att upprätta en sådan handlingsplan om en etableringsplan ska upprättas enligt etableringslagen.

För övriga arbetssökande gäller dessutom en ordning där Arbetsförmedlingen anvisar den sökande till insatser eller program. En anvisning innebär att en arbetssökande erbjuds att ta del av insatserna eller programmet. Som grund för en anvisning ligger den individuella

handlingsplan som Arbetsförmedlingen ska upprätta. Även om det är handlingsplanen som ligger till grund för en anvisning till ett program ska den vara arbetsmarknadspolitiskt motiverad för att få göras. Det innebär att anvisningen får göras endast om den framstår som lämplig både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Personer som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program har rätt till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Det är Försäkringskassan som handlägger och betalar ut dessa ersättningar. När arbetssökande inte sköter sig kan de under vissa omständigheter varnas eller stängas av från rätt till ersättning.

4.3 Behov av förändringar i regelverket för nyanlända

Integrationspolitikens mål är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla, oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Målet ska främst uppnås genom generella insatser som når ut till hela befolkningen, oavsett födelse- eller etnisk bakgrund. De generella insatserna ska kompletteras med riktade åtgärder för att stödja och underlätta nyanländas etablering under de första åren i Sverige. I fokus står en snabb etablering på arbetsmarknaden.

Under den tid som etableringslagen med tillhörande förordningar har varit i kraft har flera aktörer – bl.a. Arbetsförmedlingen och Riksrevisionen – uppmärksammat att regelverket för etableringsuppdraget i vissa avseenden är svårt att tillämpa, mindre effektivt och onödigt arbetskrävande att administrera. Arbetsförmedlingen har bl.a. påpekat att frånvarorapporteringen och administrationen av etableringsersättningen tar mycket tid i anspråk. Arbetsförmedlingen bedömer också att det kan finnas fördelar med att göra reglerna mer lika de som gäller för övriga arbetssökande bl.a. avseende sanktionsmöjligheter och utbetalning av olika typer av individuella ersättningar. Riksrevisionen har i granskningsrapporten Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva? (RiR 2015:17) gjort bedömningen att det finns betydande utrymme för förbättringar av etableringsinsatser bl.a. genom större möjligheter att delegera, decentralisera och skapa lokala och regionala lösningar. Samtidigt avråder Riksrevisionen från större reformer av etableringsuppdraget och bedömer att förutsägbarhet och stabilitet troligen är viktiga framgångsfaktorer i arbetet.

Utöver den kritik som har riktats mot effektiviteten i delar av regelverket för etableringen, utgör regleringen i lag en avvikelse från regeringens övriga styrning på arbetsmarknadsområdet. Regleringen i lag skiljer sig från regleringen av Arbetsförmedlingens övriga uppgifter, vilka i huvudsak regleras på förordningsnivå. Regleringen i lag har stor betydelse för möjligheten att anpassa regelverket efter förändrade förutsättningar, eftersom lagändringar tar lång tid att genomföra.

Därtill har andelen individer som lämnar etableringsuppdraget för arbete eller studier varit låg, i genomsnitt 21 procent per år bland kvinnor och 35 procent per år bland män under perioden 2013–2015.

Regeringen anser mot bakgrund av det ovan anförda att etableringsuppdraget behöver reformeras. Förslagen som presenteras i lagrådsremissen syftar till att minska onödig administrativ börda och skapa bättre förutsättningar för en ökad flexibilitet och effektivitet i etableringsuppdraget.

5 Ett nytt regelverk för vissa nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet

Regeringens bedömning: Regelverket för etableringsuppdraget bör i större utsträckning harmoniseras med det regelverk som gäller för övriga arbetssökande.

Promemorians bedömning: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker, ställer sig positiva till eller har inga invändningar mot att regelverket för etableringsuppdraget i större utsträckning harmoniseras med det regelverk som gäller för övriga arbetssökande, däribland *Migrationsverket*, *Försäkringskassan*, *Myndigheten för delaktighet*, *Pensionsmyndigheten*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, *Förvaltningsrätten i Uppsala*, *Riksrevisionen*, *Statskontoret*, *Statens skolverk*, *Malmö högskola*, *Arbetsförmedlingen*, *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen*, *Inspektionen för socialförsäkringen*, *Delegationen för unga till arbete*, *Dals-Eds kommun*, *Karlshamns kommun*, *Knivsta kommun*, *Lerums kommun*, *Lunds kommun*, *Markaryds kommun*, *Södertälje kommun*, *Vellinge kommun*, *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Samarbetsorganisationen för etniska organisationer i Sverige*, *Svenska ESF-rådet*, *Svenska Röda Korset*, *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)*, *Folkbildningsrådet*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, *Lärarnas Riksförbund* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*. Flera remissinstanser har dock synpunkter på delar av bedömningen. *Simrishamns kommun* och *Östersunds kommun* anser att det finns risk att pågående arbete med etablering av nyanlända påverkas negativt med återkommande förändringar i regelverket. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* anser inte att regelverken ska harmoniseras i den utsträckning som det föreslås. TCO anser också att det bör övervägas om en ny ansvarsfördelning inom etableringsuppdraget vore lämplig. Flera remissinstanser, däribland *TCO*, *Knivsta kommun* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, efterfrågar mer information om hur långtgående harmoniseringen på förordningsnivå ska göras. *SKL* anser att fördelarna med en ökad samordning av regelverken för nyanlända och övriga arbetssökande måste vägas mot behovet av ett varaktigt och förutsebart regelverk. *Sveriges Kvinnolobby* ser en risk med att myndigheternas behov av effektivisering ligger till grund för de föreslagna ändringarna,

snarare än nyanländas etablering. *Göteborgs kommun* anser att det finns en risk att nyanländas särskilda behov i det nya regelverket kommer att uppmärksammas i mindre utsträckning än hittills. Flera remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Knivsta kommun* och *Göteborgs kommun*, har synpunkter på att rätten till etableringsplan upphör och ersätts med anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program. *SKL* anser att rätten till en etableringsplan ska finnas kvar eller i vart fall att det inte ska göras en arbetsmarknadspolitisk bedömning innan en anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program. *Delegationen för unga till arbete* har synpunkter på innehållet i och genomförandet av individuella handlingsplaner. *Östersunds kommun* anser att Arbetsförmedlingens utökade handlingsutrymme kan få oönskade effekter för både kommunerna och den enskilde. *TCO* efterlyser en djupare analys om varför nyanlända ska omfattas av ett annat åtgärdssystem än det som i dag gäller. Både *Länsstyrelsen i Västra Götaland län* och *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* framhåller behovet av att nyanlända får information om vilka krav som ställs på dem. *Försäkringskassan* har synpunkter på hur beslut om avstängning bör kunna verkställas. *Inspektionen för socialförsäkringen* anser att Försäkringskassan måste ges tillräckliga förutsättningar om myndigheten ska ta över hanteringen av etableringsersättningen. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* påtalar vikten av en tydlig gränsdragning mellan deras och Inspektionen för socialförsäkringens olika tillsynsuppdrag. Ett flertal remissinstanser, däribland *Försäkringskassan*, *SKL*, *Arbetsförmedlingen*, *LO*, *TCO*, *Akademikerförbundet SSR*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Folkbildningsrådet*, *Delegationen för unga till arbete*, *Saco*, *SIOS*, *Sveriges Kvinnolobby*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, *Trygghetsfonden* och *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, har synpunkter på hur det nya regelverket på förordningsnivå bör utformas och har även lämnat förslag på hur etableringen för nyanlända kan förbättras.

Skälen för regeringens bedömning

Behov av ökad harmonisering med regelverket för övriga arbetssökande

Det grundläggande syftet med etableringsuppdraget är att åstadkomma en snabbare etablering i arbets- och samhällslivet för nyanlända invandrare, bl.a. genom att sätta arbete i centrum för insatserna. För att uppnå syftet med etableringsuppdraget är det enligt regeringens uppfattning viktigt att de aktörer som ansvarar för och är delaktiga i etableringsuppdraget har ett ändamålsenligt regelverk att förhålla sig till. Regelverket bör vara flexibelt för att insatser ska kunna anpassas till individens behov. Regelverket bör även utan alltför långa ledtider kunna anpassas efter ändrade förutsättningar. En effektiv arbetsmarknads-etablering förutsätter vidare att myndigheter och andra aktörer kan fokusera på sina kärnuppgifter utan onödig administration. Såsom framgår av avsnitt 4 bedöms det nuvarande regelverket i vissa avseenden som svårt att tillämpa, mindre effektivt och onödigt arbetskrävande att administrera. Regelverket skiljer sig också på viktiga punkter från det regelverk som styr övriga delar av arbetsmarknadspolitiken, vilket skapar onödiga barriärer och leder till onödig ineffektivitet för berörda

myndigheter. Enligt regeringens uppfattning finns förutsättningar för att uppnå en effektivare arbetsmarknads-etablering för nyanlända genom ett mer ändamålsenligt och effektivt regelverk, som har större likheter med det regelverk som styr insatser för övriga arbetssökande. Regeringen delar *Simrishamns kommuns* och *Östersunds kommuns* uppfattning att det finns anledning att vara försiktig med större reformer av nyanländas etablering eftersom förutsägbarhet och stabilitet är viktiga framgångsfaktorer för en effektiv etablering. Vid förändringar i regelverket måste därför, som *SKL* påpekar, behovet av förutsägbarhet och stabilitet vägas mot de fördelar som kan vinnas med en förändring.

Det finns flera väsentliga skillnader mellan det regelverk som styr nyanländas arbetsmarknads-etablering och regelverket som styr insatser för övriga arbetssökande. En av dessa skillnader är att etableringsinsatserna i stor utsträckning regleras i lag, till skillnad från övrig arbetsmarknads-politik som huvudsakligen regleras i förordning. Lagregleringen i sig begränsar regeringens möjligheter att snabbt anpassa regelverket efter ändrade förutsättningar, främst för att lagändringar tar längre tid att genomföra än förordningsändringar.

En annan väsentlig skillnad är att det finns en rättighet för nyanlända att få en etableringsplan med etableringsinsatser upprättad. Det finns också bestämmelser om att etableringsplanen ska upprättas tillsammans med den nyanlände, vilket kan uppfattas som att det ska råda konsensus mellan Arbetsförmedlingen och den nyanlände om etableringsplanens innehåll och omfattning. Detta skiljer sig från den ordning som gäller för övriga arbetssökande, som efter en arbetsmarknadspolitisk bedömning ska anvisas till insatser eller program. Rättighetslagstiftningen har också bl.a. inneburit att Arbetsförmedlingen har haft svårt att ändra redan beslutade etableringsplaner efter nya förutsättningar. De nyanländas lagstadgade rättighet till etableringsplan enligt nuvarande regelverk begränsar därmed Arbetsförmedlingens möjligheter att, utifrån sin kunskap och erfarenhet om lämpliga etableringsinsatser, anpassa insatserna efter den nyanländes behov.

En annan skillnad är att Arbetsförmedlingen handlägger etablerings-ersättning för nyanlända som deltar i etableringsinsatser, medan Försäkringskassan handlägger aktivitetsstöd och utveckningsersättning för övriga programdeltagare. Därtill saknas det proportionerliga åtgärdsregler för nyanlända som deltar i etableringsinsatser, trots att forskning och erfarenhet visar att sanktionsregler inom en arbetslöshetsförsäkring leder till att arbetslösa snabbare går från arbetslöshet till arbete. Därutöver finns flera skillnader mellan regelverkens mer administrativa bestämmelser, t.ex. bestämmelserna om anspråk på ersättning, samordning med andra förmåner, innehållande av ersättning samt omprövning och överklagande.

Enligt regeringens uppfattning skulle ett mer enhetligt regelverk med färre särlösningar kunna bidra till en enklare och effektivare handläggning med mindre onödig administration för myndigheter och kommuner. På så vis frigörs, som bl.a. *Statskontoret* och *Svenska ESF-rådet* har påpekat, mer tid för Arbetsförmedlingen att ägna sig åt sitt kärnuppdrag. *TCO* anser att en harmonisering mellan regelverken ska begränsas, t.ex. genom att enbart flytta över administrationen av etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen till Försäkringskassan.

Knivsta kommun och *TCO* efterfrågar information och resonemang kring hur långtgående harmoniseringen på förordningsnivå kommer vara. *SKL* anser att det utan sådan information är svårt att ta ställning till vissa förslag. En harmonisering bör enligt regeringens uppfattning göras så långt som möjligt utan att den i grunden ändrar förutsättningarna för tillämpande aktörer i etableringsuppdraget. Regeringen konstaterar att den närmare utformningen av det nya regelverket kommer att bestämmas under det fortsatta förordningsarbetet. Hur långt regelverken kommer att harmoniseras på detaljnivå avgörs därför först då de förordningar som kommer att vara styrande för etableringsuppdraget beslutas. I det följande gör regeringen emellertid en bedömning om hur harmoniseringen bör genomföras på en mer övergripande nivå.

Sveriges Kvinnolobby ser en risk för att myndigheternas effektivisering skulle vara ett syfte i sig för att genomföra reformen. Regeringen menar att huvudsyftet med reformen är att få till stånd en mer effektiv etablering för nyanlända och att ett sätt att nå dit är att se över om regelverket för tillämpande myndigheter kan förbättras i några avseenden. I de fall regelförändringar kan bidra till minskad administration hos framför allt Arbetsförmedlingen frigörs tid för Arbetsförmedlingen att ägna sig åt sitt kärnuppdrag. Detta kan i sin tur förväntas få positiva effekter för nyanländas etablering.

En anpassning av regelverket för etableringsuppdraget till det regelverk som gäller för övriga arbetssökande skulle även leda till att arbetssökande behandlas mer lika oavsett om de är nyanlända eller inte. *Göteborgs kommun* ser en risk att enhetliga regler gör att nyanländas särskilda behov kommer att uppmärksammas i mindre utsträckning än hittills och pekar på att nyanlända är ovana vid det svenska förvaltningssystemet, saknar kunskaper i det svenska språket och har svårare att hantera blanketter och aktivitetsrapporter som Arbetsförmedlingen ställer krav på. Regeringen håller med om att många nyanlända kan ha särskilda behov i dessa avseenden, men delar inte bedömningen att en harmonisering av regelverket skulle begränsa möjligheterna att uppmärksamma och ta omhand nyanländas behov. Tvärtom anser regeringen, i likhet med bl.a. *LO* och *TCO*, att enhetliga regler ökar legitimiteten för systemet och att förändringarna därför är angelägna utifrån ett likabehandlingsperspektiv. Mot denna bakgrund anser regeringen att det finns starka skäl för att harmonisera regelverket för nyanlända invandras etablering med regelverket för övriga arbetssökande, både genom att i större utsträckning reglera etableringsuppdraget på förordningsnivå och genom att regelverket för etableringsinsatser och individersättningar görs mer likt det regelverk som gäller för övriga arbetssökande.

TCO anser att det bör övervägas om det även bör ske en förändring i det statliga ansvaret för etableringsinsatser. Regeringen anser att de bedömningar som gjordes i det avseendet i samband med att etableringsuppdragets tillkomst i huvudsak fortsatt är giltiga. Att staten alltjämt bör ha kvar ett ansvar för nyanlända invandras etablering i arbets- och samhällslivet har även stöd av Riksrevisionens rapport *Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva?* (RiR 2015:17). I rapporten betonar Riksrevisionen behovet av stabila verksamhetsförutsättningar för kommuner och myndigheter och avråder från genomgripande förändring av etableringsuppdraget. Detta utesluter dock inte

mindre justeringar om de kan bidra till en ökad flexibilitet och effektivitet eller en minskad administration inom uppdraget. Förslag till den närmare regleringen av ansvarsfördelningen framgår av avsnitt 6.

Etableringsuppdraget bör i större utsträckning regleras på förordningsnivå

Som framgår ovan innebär lagregleringen i sig en begränsning för regeringens möjligheter att vid behov snabbt kunna göra nödvändiga justeringar i regelverket vid ändrade förutsättningar. Om etableringsregelverket i större utsträckning regleras i förordning, på motsvarande sätt som regelverket för övriga arbetssökande, skulle det öka möjligheterna att vid behov göra sådana anpassningar. En sådan förändring skulle enligt regeringen sannolikt leda till en effektivare etablering. Även det faktum att Arbetsförmedlingen har att förhålla sig till två olika regelverk beroende på om insatserna avser nyanlända eller övriga arbetssökande påverkar effektiviteten i myndighetens verksamhet. Mot den bakgrunden anser regeringen att det regelverk som styr etableringsuppdraget i större utsträckning bör regleras på förordningsnivå. Så som Riksrevisionen tidigare har påtalat och som även några remissinstanser, bl.a. SKL, påpekar bör en viktig utgångspunkt för förändringar i etableringsuppdraget vara att kommuner och myndigheter ska ha långsiktiga och stabila verksamhetsförutsättningar. Det innebär att genomgripande förändring av etableringsuppdraget bör undvikas.

I avsnitt 6 lämnas förslag på vilka bestämmelser som bör vara meddelade genom lag respektive förordning. Där finns även de överväganden som har gjorts i detta avseende. I huvudsak bör endast bestämmelser om ansvariga myndigheter och målgruppsbestämmelser för vilka som omfattas av ansvaret vara meddelade genom lag. Bestämmelser om etableringsinsatsernas innehåll och omfattning liksom bestämmelser om ersättning för deltagande i insatser bör regleras i förordning. Den kommande regleringen på förordningsnivå bör utmyнна i en ny förordning om ett nytt arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram och i en ny förordning om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Rätten till etableringsplan bör ersättas av en anvisning till arbetsmarknadspolitiskt program

Som framgår ovan har utformningen av regelverket, genom att den nyanlände får en etableringsplan upprättad, vållat vissa problem för Arbetsförmedlingen vid utformningen av den nyanländes etableringsinsatser. Det är otydligt vad det egentligen innebär att etableringsplanen utgör en rättighet för en nyanländ. Den nyanlände har rätt att få en etableringsplan om högst 24 månader. Etableringsplanen ska omfatta kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning, samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet. Enligt förarbetena ska tiden för planens genomförande emellertid vara så kort som möjligt, eftersom korta planer förstärker incitamenten för den nyanlände att snabbt etablera sig på arbetsmarknaden (prop. 2009/10:60 s. 69). Det finns alltså inte någon rätt att få en plan som sträcker sig till 24 månader, eftersom

insatserna i en etableringsplan ska ges utifrån behov. Hur lång eller kort en etableringsplan ska vara eller vad planen ska innehålla, utöver de obligatoriska momenten, bestäms av Arbetsförmedlingen tillsammans med den nyanlände och andra berörda aktörer. Förutom att den nyanlände har rätt att ta del av kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och samhällsorientering utgörs rätten till aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet endast en rätt att få sådana insatser. Rättigheten innebär därmed inte en rätt till någon särskild typ av insatser. Planrättigheten innebär alltså endast en rätt att få en sådan plan upprättad.

Vidare har rättighetslagstiftningen inneburit praktiska svårigheter för Arbetsförmedlingen, vilket i förlängningen leder till onödig administration och risk för att individens etablering påverkas negativt. Arbetsförmedlingen har bl.a. haft svårt att ändra redan beslutade etableringsplaner efter nya förutsättningar. Det har fått till följd att Arbetsförmedlingen i vissa fall tvingats att administrera tomma eller delvis tomma etableringsplaner, t.ex. då en nyanländ haft en längre tids sjukfrånvaro eller föräldraledighet. Även det faktum att en etableringsplan ska upprättas tillsammans med den nyanlände har lett till praktiska svårigheter för Arbetsförmedlingen, då detta kan uppfattas som att det ska råda konsensus mellan Arbetsförmedlingen och den nyanlände om etableringsplanens innehåll och omfattning. Det har fått till följd att relevanta och viktiga insatser i vissa fall inte har kunnat genomföras då den nyanlände har motsatt sig sådana insatser som Arbetsförmedlingen har bedömt som lämpliga och relevanta.

Regeringen anser att den nuvarande ordningen med en rättighetsbaserad lagstiftning är otillfredsställande. Mot bakgrund av de brister som finns kring den nuvarande individrättigheten och dess potentiellt negativa påverkan på förutsättningarna för nyanländas etablering anser regeringen att nyanlända i stället, liksom övriga arbetssökande, ska anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram. Flera remissinsatser, bland dem *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Östersunds kommun*, *Svenskt Näringsliv* och *Göteborgs kommun*, har synpunkter på att rätten till en etableringsplan tas bort. Bland annat anges det att skiftet från rättighet till anvisning skulle kunna innebära en otydlighet kring vilken övergripande skyldighet det offentliga har gentemot individen avseende etableringsinsatser. Som ovan beskrivits anser regeringen att innebörden av individrättigheten inte är tydlig i dag. Lagstiftningens konstruktion riskerar snarare att få negativa konsekvenser för den enskilde, i form av en mindre effektiv etablering. Enligt regeringens uppfattning ökar förutsättningarna för att kunna ge nyanlända relevanta insatser i större utsträckning om rättigheten till plan tas bort. Som *Göteborgs kommun* har påpekat kommer en viktig framgångsfaktor för en god etablering vara att etableringsinsatserna inom programmet tillgodose den enskildes behov i tillräcklig grad. Regeringen anser att en anpassning till det regelverk som gäller övriga arbetssökande skapar bättre förutsättningar för att utforma och anpassa etableringsinsatserna, i syfte att kunna tillgodose individens behov.

Knivsta kommun anser att det finns en osäkerhet i vad det innebär att individrättigheten försvinner, eftersom det inte är klarlagt inom vilken tid efter uppehållstillstånd en nyanländ kommer anvisas till etablerings-

insatser. SKL anser inte att det ska göras en arbetsmarknadspolitisk bedömning innan en anvisning till ett program med etableringsinsatser, bl.a. eftersom det framstår som motsägelsefullt att en lämplighetsbedömning ska göras samtidigt som i princip alla inom målgruppen ska anvisas. Vidare pekar SKL på att det inte heller kan uteslutas att den arbetsmarknadspolitiska bedömningen förändras över tid, eftersom förändringar vad gäller kompetens och utbildningsbakgrund hos målgruppen och förändringar i arbetsmarknadspolitiken i sig kan påverka lämplighetsbedömningen. Enligt regeringens mening är det viktigt att etableringsinsatser för nyanlända påbörjas så snart som möjligt efter beviljat uppehållstillstånd. Av den anledningen bör Arbetsförmedlingen pröva om en anvisning ska ske så snart en nyanländ har mottagits i en kommun och omfattas av målgruppen. Prövningen bör ske utifrån syftet med det nya programmet, dvs. utifrån om en anvisning är lämplig för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i både arbets- och samhällslivet. I förarbetena till lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen, angavs att insatserna inom etableringen bör utformas så att de är tillgängliga för personer med olika specifika behov, exempelvis personer med funktionsnedsättning, och att hälsofrågor bör uppmärksammas inom ramen för etableringen (prop. 2009/10:60 s. 68 f.). Enligt regeringens mening bör nyanlända också fortsättningsvis kunna erbjudas ett brett utbud av insatser och Arbetsförmedlingen förväntas kunna svara mot ett varierat insatsbehov i målgruppen för etableringsuppdraget. Även om i princip alla som omfattas av målgruppen kommer att anvisas till det nya programmet, kan det i undantagsfall redan vid anvisningstillfället visa sig att den nyanlände av olika anledningar inte kan tillgodogöra sig de insatser som Arbetsförmedlingen kan erbjuda inom ramen för programmet, dvs. att en anvisning inte skulle gynna individens etablering i arbets- och samhällslivet. I dessa fall bör därför ingen anvisning till programmet göras. Den närmare regleringen för arbetsmarknadspolitiska bedömningar och anvisningar kommer att finnas på förordningsnivå. Lämnade synpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

Individuella handlingsplaner och aktivitetsrapporter

I och med att rätten till etableringsplan föreslås upphöra att gälla och att nyanlända i stället ska anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram försvinner etableringsplanen i sin nuvarande utformning. Behovet av en individuell handlingsplan för den nyanländes planering av insatser kommer givetvis att vara central även i framtiden. Den ordning som gäller för övriga arbetssökande bör gälla även för denna målgrupp. Ett viktigt skäl till att Arbetsförmedlingen bör upprätta en individuell handlingsplan för nyanlända, som för övriga arbetssökande, är att detta skapar förutsättningar för långsiktighet och flexibilitet i Arbetsförmedlingens och individens planering av insatser. I dag kan en etableringsplan, med vissa undantag, omfatta högst 24 månader. Om den nyanlände kvarstår som sökande hos Arbetsförmedlingen efter tiden i etableringsuppdraget upprättas en individuell handlingsplan. Detta innebär att det saknas en sammanhållen och lång-

siktig planering för nyanlända som har behov av längre tids insatser än 24 månader för att kunna få ett arbete. Etableringsplanens längd är vidare ofta kopplad till längden på det beviljade uppehållstillståndet, vilket innebär att Arbetsförmedlingen inte fattar längre planbeslut än längden på uppehållstillståndet. *Saco* har påpekat att handlingsplanerna måste kunna sträcka sig längre än tiden för uppehållstillståndet för att kunna genomföra flera av dagens s.k. snabbspår. Som anføres ovan anser regeringen att det är viktigt att de individuella handlingsplanerna utgår från individens behov av insatser för att komma i arbete eller studier. Om den nyanlände redan vid inträdet i det nya etableringsprogrammet ges en individuell handlingsplan skulle planeringen av insatser kunna utgå från den nyanländes behov av insatser för sin arbetsmarknads-etablering snarare än från längden på uppehållstillståndet. Det innebär att planeringen vid behov skulle kunna sträcka sig längre än beviljat uppehållstillstånd eller längre än dagens maximala tid på 24 månader. Som *Arbetsförmedlingen* har påpekat skulle en sådan mer långsiktig planering underlätta eventuella övergångar från etableringsprogrammet till andra program. Utöver att en individuell handlingsplan är mer flexibel än den nuvarande etableringsplanen borde en anpassning till den befintliga begreppsstrukturen inom arbetsmarknadspolitiken också kunna leda till en mer enhetlig tillämpning, oavsett om det handlar om nyanlända eller andra arbetssökande. Regeringens sammantagna bedömning är därför att nyanlända i det nya regelverket bör få en individuell handlingsplan upprättad.

Arbetsförmedlingen bör också i större utsträckning än i dag kunna bestämma över innehållet i de insatser som den nyanlände ska ta del av för sin arbetsmarknads-etablering. Regeringen anser därför att Arbetsförmedlingen ska kunna upprätta en individuell handlingsplan för nyanlända på samma sätt som för övriga arbetssökande. Det innebär att Arbetsförmedlingen för nyanlända, liksom för övriga arbetssökande, ska kunna bestämma över planernas omfattning och innehåll även om den nyanlände har en annan uppfattning i detta avseende. *Delegationen för unga till arbete* anser att det bör förtydligas att insatserna som erbjuds den nyanlände inom ramen för den individuella handlingsplanen behöver ha en mycket bred ansats både vad avser innehåll och genomförande. Regeringens uppfattning är att det nya regelverket bör göras så flexibelt som möjligt i syfte att kunna erbjuda nyanlända de insatser som han eller hon, utifrån sina förutsättningar, har behov av för att etablera sig i arbets- och samhällslivet. Regeringen konstaterar att den närmare regleringen om etableringsinsatsernas innehåll och omfattning kommer att utarbetas på förordningsnivå. Lämnade synpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

Östersunds kommun anser att tillämpningen av det ökade handlingsutrymmet för Arbetsförmedlingen att utforma insatser utifrån individens behov kan komma att få effekter på såväl kommunens verksamhet som för den nyanlände. Enligt kommunen skulle det exempelvis kunna innebära ökat antal avbrott i svenskundervisning, vilket kan få negativa effekter på språkinläringen för den nyanlände. Vidare skulle det enligt kommunen kunna medföra svårigheter i faktisk planering av verksamhet om allt fler elever går in och ut ur undervisningen. Regeringen anser inte att det ökade handlingsutrymmet kan förväntas få de effekter som

kommunen beskriver. Regeringen arbetar målmedvetet för att förbättra förutsättningarna för samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna generellt, och inte minst i fråga om nyanlända. Flera aktörer, däribland kommunerna, har centrala roller i de nyanländas etablering, och en väl fungerande samverkan mellan inblandade aktörer kommer att vara lika central i det nya regelverket som den är i dag. Att etableringsplanen försvinner och ersätts av en individuell handlingsplan ska inte ses som att behovet av att Arbetsförmedlingen samverkar med andra relevanta aktörer inom ramen för etableringsuppdraget minskar. Enligt regeringens uppfattning bör det ökade handlingsutrymmet för Arbetsförmedlingen kunna leda till att insatser i högre utsträckning kan anpassas efter den nyanländes behov av insatser för sin etablering i arbets- och samhällslivet.

I dagsläget ska nyanlända, med utgångspunkt i sin etableringsplan, redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att ta sig ur sin arbetslöshet. Redovisningen ska göras i en aktivitetsrapport. Övriga arbetsökande rapporterar utifrån sin individuella handlingsplan. Syftet med aktivitetsrapporteringen för övriga arbetsökande är att det ska underlätta arbetet med uppföljningen av innehållet i den upprättade individuella handlingsplanen och därmed kunna bidra till att insatserna ska kunna anpassas bättre för den arbetsökande. Rapporten kan även vara ett stöd för den enskilde i hans eller hennes arbete med att lösa sin arbetslöshetssituation. Dessa syften är, som *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Arbetsförmedlingen* påpekar, lika giltiga för nyanlända som deltar i arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetsförmedlingen påtalar emellertid att det finns flera utmaningar i att bättre tillgängliggöra systemet med aktivitetsrapporter för deltagare i det nya etableringsprogrammet. Det handlar exempelvis om språkhantering och effektivare processer för att hantera manuellt inlämnade aktivitetsrapporter. Regeringen anser att tillgängligheten är central för att de arbetsökande ska kunna aktivitetsrapportera på föreskrivet sätt, såväl i dag som när det nya regelverket har tagits i bruk. Det är också angeläget att Arbetsförmedlingen har en tillfredsställande hantering för manuellt inlämnade rapporter i syfte att motverka onödig administrativ belastning.

Ett proportionerligt åtgärdssystem bör införas för nyanlända invandrare

I mars 2015 trädde nya åtgärdsregler i kraft inom aktivitetsstödet, dvs. för personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program. Reglerna motsvarar de åtgärdsregler som sedan tidigare finns inom arbetslöshetsförsökringen. De nya åtgärdsreglerna innebär att fler åtgärdsgrunder infördes men att åtgärderna överlag mildrades. Syftet med detta regelverk är att den arbetsökande ska ges möjlighet att ändra ett handlingssätt som inte stämmer överens med villkoren i försäkringen. Systemet innebär att personer under vissa omständigheter kan varnas eller stängas av från rätt till ersättning. En väsentlig anledning till att införa ett åtgärdsystem inom aktivitetsstödet var att forskning och erfarenhet visar att sanktionsregler inom en arbetslöshetsförsäkring leder till att arbetslösa snabbare går från arbetslöshet till arbete.

I förarbetena till etableringslagen angavs att etableringsersättningen ska bidra till att ge den nyanlända incitament till att vara aktiv och ta

egna initiativ. Regeringen ansåg mot den bakgrunden att nyanlända som utan godkänd frånvaro inte deltar i de aktiviteter som ingår i etableringsplanen skulle kunna få sin etablerings- och bostadsersättning samt etableringstillägg helt eller delvis nedsatt. Nedsättning av etablerings- och bostadsersättning samt etableringstillägg kan emellertid inte anses motsvara det åtgärdssystem som finns inom aktivitetsstödet, eftersom nyanlända i praktiken får ersättning motsvarande närvarande tid. Den enda egentliga sanktionsmöjligheten som Arbetsförmedlingen kan tillämpa är att besluta om att rätten till etableringsplan ska upphöra att gälla när en nyanländ utan godtagbart skäl avvisar ett erbjudet lämpligt arbete. När rätten till en etableringsplan upphör förlorar den nyanlände sin rätt till etableringsersättning och de tilläggsförmåner som han eller hon kan ha rätt till. Det finns alltså ingen möjlighet att utdela varning eller vidta någon ekonomisk åtgärd mot en nyanländ som inte uppfyller sina skyldigheter enligt etableringsplanen, förutom att helt att avsluta etableringsinsatserna. Detta riskerar att motverka syftet med en snabb arbetsmarknads-etablering av nyanlända. Regeringen anser mot denna bakgrund att det bör införas en ordning där nyanlända ska kunna varnas eller stängas av från rätt till ersättning på motsvarande sätt som övriga arbetssökande.

TCO efterlyser en djupare analys om fördelarna med ett annat sanktionssystem än det som gäller i dag. Enligt regeringen kan dagens möjlighet att sätta ned ersättning för nyanlända inte anses motsvara det åtgärdssystem som finns inom aktivitetsstödet, eftersom nyanlända ändå får ersättning för närvarande tid. Inte heller kan dagens ordning där rätten till etableringsplan helt upphör om en nyanländ avvisar ett erbjudet lämpligt arbete anses motsvara det åtgärdssystem som gäller för övriga arbetssökande. Regeringen konstaterar att det åtgärdssystem som gäller för övriga arbetssökande med varning och avstängning från rätt till ersättning under en begränsad tid är mindre ingripande än den ordning som gäller för nyanlända. Genom ett sådant system har den nyanlände en möjlighet att förändra ett beteende som inte stämmer överens med villkoren för rätten till ersättning utan att ersättningsrätten helt upphör. En annan väsentlig fördel är att en nyanländ fortsätter med sina etableringsinsatser även under tid han eller hon är avstängd från rätten till ersättning. Ytterligare en fördel med att införa ett åtgärdssystem inom etableringsersättningen är en ökad likabehandling mellan olika grupper av arbetssökande, vilket förstärker legitimiteten för systemet i stort. Även om införandet av ett åtgärdssystem för nyanlända kommer att öka antalet ärenden om varningar och avstängningar hos tillämpande myndigheter bör systemet totalt sett kunna bidra till en effektivare etablering av nyanlända i arbets- och samhällslivet. Naturligtvis förutsätter detta, i linje med vad *Vellinge kommun* har påpekat, att regelverket tillämpas på ett korrekt sätt.

Förändringen innebär att det blir tydligare för den nyanlände vad som förväntas av honom eller henne, dvs. att ta del av de insatser som han eller hon anvisas till och är i behov av för att påskynda sin arbetsmarknads-etablering. Förändringen innebär vidare att Arbetsförmedlingen kommer att ha ett mer enhetligt åtgärdssystem att förhålla sig till oavsett om det gäller nyanlända eller övriga arbetssökande. Detta bedöms medföra samordningsfördelar för Arbetsförmedlingens övriga verk-

samhet och en viss administrativ förenkling för myndigheten. Regeringen delar *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens* uppfattning att det är viktigt att nyanlända får information om vilka krav som ställs på dem.

Genom att etableringsinsatser för vissa nyanlända föreslås erbjudas inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program bör även regler om återkallelse av en anvisning till programmet vara möjligt på motsvarande sätt som för andra arbetsmarknadspolitiska program. En sådan återkallelse bör dock inte betraktas som en åtgärd enligt det nya åtgärds-systemet inom etableringsersättningen, eftersom en återkallelse avser själva programinsatsen och inte ersättningen.

Försäkringskassan anser att en avstängning ska kunna verkställas under avstängningstidens första möjliga dag som ännu inte har blivit utbetald, i syfte att undvika en återkravshantering. Regeringen anser att det är viktigt att en avstängning från rätt till ersättning kan verkställas så att syftet med åtgärdssystemet inte går förlorat. Regeringen konstaterar att åtgärdssystemet kommer regleras på förordningsnivå. *Försäkringskassans* synpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

Försäkringskassan bör ta över handläggningen av etableringsersättningen

Den uppdelning av ansvarsområden som i dag gäller mellan Arbetsförmedlingen och *Försäkringskassan* inom arbetsmarknads-politiken utgår i stort sett från att Arbetsförmedlingen handlägger ärenden om insatser för arbetssökande, medan *Försäkringskassan* ansvarar för att handlägga ärenden om individersättning till arbetssökande. Det är alltså *Försäkringskassan* som prövar rätten till ersättning och betalar ut ersättningen. Ett undantag från den huvudregeln är hanteringen av etableringsersättningen. En nyanländ som deltar i insatser enligt en etableringsplan kan enligt etableringslagen ha rätt till etableringsersättning och under vissa förutsättningar etableringstillägg och bostadsersättning. I dag är det Arbetsförmedlingen som beslutar om rätt till etableringsersättning, medan det är *Försäkringskassan* som beslutar om rätt till etableringstillägg och bostadsersättning. Det är emellertid *Försäkringskassan* som betalar ut alla tre ersättningar. Bakgrunden till uppdelningen av de olika individersättningarna mellan Arbetsförmedlingen och *Försäkringskassan* är att Arbetsförmedlingen ansågs ha en bättre löpande kännedom om nyanländas deltagande i aktiviteter och därför bättre kunde avgöra om etableringsersättningen av någon anledning skulle sättas ned. Av den anledningen bedömdes Arbetsförmedlingen vara bättre lämpad att besluta om rätt till etableringsersättning. När det gäller de övriga ersättningarna ansågs *Försäkringskassan* vara mer lämpad att pröva rätten till dessa eftersom den prövningen ligger närmare *Försäkringskassans* övriga uppgifter, bl.a. vad gäller hanteringen av barnbidrag och bostadsbidrag (prop. 2009/10:60 s. 117 f.).

Eftersom stora delar av regelverket för etableringsuppdraget nu föreslås harmoniseras med de regelverk som gäller övriga arbetssökande, och med hänsyn till att nyanlända framöver ska erbjudas arbetsmarknads-politiska insatser på motsvarande sätt som övriga arbetssökande, bör

även hanteringen av individ ersättningen för nyanlända anpassas till det regelverk som gäller aktivitetsstöd och utvecklingsersättning för övriga arbetsökande. Nyanlända programdeltagare bör även kunna stängas av från rätt till ersättning enligt ett motsvarande åtgärdssystem som i dag gäller för övriga programdeltagare.

Försäkringskassan har i dag ett etablerat system för beslut och utbetalningar av aktivitetsstöd och utvecklingsersättning som även innefattar hanteringen av avstängningar från rätt till sådan ersättning. För att undvika särlösningar, som i sig kan komplicera handläggningen hos myndigheterna, bör samma ordning gälla för nyanlända programdeltagare som övriga programdeltagare. Försäkringskassan bör därför ta över handläggningen av etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen. Det innebär att Försäkringskassan både bör besluta om rätt till och betala ut etableringsersättning.

Även om antalet ärenden hos Försäkringskassan kommer att öka om myndigheten tar över handläggningen av etableringsersättningen, bör en sådan ordning bli mer ändamålsenlig och minska den totala administrativa bördan hos de båda myndigheterna. Förutom de ovan angivna skälen kan en renodling av ansvarsområdena, såsom bl.a. *Statskontoret* har påpekat, frigöra resurser hos Arbetsförmedlingen som i stället kan fokusera på individens arbetsmarknadsanpassning.

Inspektionen för socialförsäkringen har påtalat vikten av att Försäkringskassan måste ges tillräckliga förutsättningar för att kontrollera rätten till ersättning och kunna göra en rättssäker bedömning om besluten för att det ska vara lämpligt att överföra handläggningen till kassan. Om inte sådana förutsättningar kan skapas anser Inspektionen för socialförsäkringen att det kan vara bättre att låta Arbetsförmedlingen även fortsättningsvis fatta besluten. Regeringen instämmer i inspektionens påpekande att det är viktigt att Försäkringskassan har tillräckliga förutsättningar för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Arbetet med den närmare regleringen som är föranlett av Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans förändrade ansvarsområden kommer att fortsätta på förordningsnivå. Lämnade synpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen bör få ett utökat tillsynsansvar

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har i dag ett uppdrag att utöva tillsyn över arbetslöshetsersättningen, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen, samt Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans handläggning av ärenden som rör åtgärder inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen. Det innebär bl.a. att inspektionen ska granska handläggningen av och rutinerna för handläggning av ärenden hos Arbetsförmedlingen om återkallande av anvisningar till arbetsmarknadspolitiska program. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ska även granska handläggningen av och rutinerna för handläggning av ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan om varning och avstängning från rätt till aktivitetsstöd och utvecklingsersättning. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har ingen motsvarande tillsyn

över handläggning och rutiner för ärenden hos Arbetsförmedlingen när det gäller etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

När det nya åtgärdssystemet inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen infördes ökade behovet av samarbete och samordning mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. För att säkerställa en enhetlig tillämpning och klarlägga olika konsekvenser av regelverket ansåg regeringen att en myndighet som har överblick över båda systemen bör utöva tillsyn över och ansvara för uppföljning av de nya åtgärdsreglerna. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ansågs vara mest lämpad att utöva tillsyn över handläggningen av och rutiner för handläggningen av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen. Regeringen ansåg även att det var lämpligt att inspektionen fick i uppdrag att följa utvecklingen av sådana åtgärder.

Som framgår ovan bör även nyanlända invandrare med etableringsersättning under vissa förutsättningar kunna varnas och stängas av från rätt till ersättning. Av samma skäl som regeringen ansåg att det bör finnas en myndighet som utövar tillsyn över åtgärder inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen, bör det finnas en myndighet som utövar tillsyn över och ansvarar för uppföljning av åtgärdsregler inom etableringsersättningen. Eftersom åtgärdssystemet för nyanlända i princip bör överensstämma med det som gäller för övriga arbetssökande inom arbetsmarknadspolitiken bedöms det mest ändamålsenligt att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får detta ansvar. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens tillsynsansvar över Arbetsförmedlingens verksamhet bör därför utökas till att omfatta handläggningen av och rutinerna för handläggning av ärenden om varning och avstängning från rätt till etableringsersättning. Inspektionen bör även granska handläggningen av och rutinerna för handläggning av ärenden hos Försäkringskassan om avstängning från rätt till etableringsersättning. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen bör, på samma sätt som i dag, till Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan påtala de brister som inspektionen finner vid sin granskning. Mot denna bakgrund bör inspektionen få ansvar för tillsyn av handläggningen av och rutinerna för handläggningen av ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom etableringsersättningen.

Eftersom nyanlända ska anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram och anvisningar till det nya programmet bör bygga på samma principer som gäller för övriga program inom arbetsmarknadspolitiken, bör Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen också få ansvar för tillsynen av handläggningen av och rutinerna för handläggningen av ärenden hos Arbetsförmedlingen om återkallelse av anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen anser att gränsen mellan deras och Inspektionen för socialförsäkringens ansvar för tillsyn bör tydliggöras. Som har angetts ovan kommer Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens utökade tillsyns- och uppföljningsansvar hos Försäkringskassan vara begränsad till granskning av handläggningen av och rutinerna för handläggning av ärenden om avstängning från rätt till etableringsersättning. Regeringen konstaterar att den närmare ut-

formningen av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens utökade tillsyns- och uppföljningsansvar kommer att regleras på förordningsnivå. Lämnade synpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

För att kunna genomföra Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens utökade tillsyns- och uppföljningsansvar krävs förändringar i reglerna om personuppgiftsbehandling hos inspektionen. Förslag på ändringar i inspektionens s.k. registerlag lämnas i avsnitt 9.2.

Närmare om utformningen av regelverket på förordningsnivå

Många remissinstanser, däribland *Försäkringskassan, SKL, Arbetsförmedlingen, LO, Göteborgs kommun, Akademikerförbundet SSR, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Folkbildningsrådet, Delegationen för unga till arbete, Saco, TCO, Sveriges Kvinnolobby* och *Samarbetsorganisationen för etniska organisationer i Sverige*, har synpunkter på hur det nya regelverket för etableringsuppdraget ska utformas. Synpunkterna handlar i huvudsak om etableringsinsatsernas innehåll, omfattning och längd men även om utskrivning och återinträde i det nya programmet. Vissa har synpunkter på den närmare utformningen av åtgärdssystemet och möjligheterna att hålla inne med ersättning. Behovet av stöd och informationsinsatser påtalas, liksom kraven på nyanlända med anledning av det föreslagna regelverket. Några remissinstanser har lämnat förslag på hur likviditetsproblemen för nyanlända, mellan den sista utbetalningen av bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och första utbetalningen av etableringsersättning, bör hanteras. Härtill påtalas behovet av följdändringar i andra författningar. Synpunkter finns dessutom på uppgiftsskyldigheter mellan de myndigheter som påverkas av regelverket för etableringsuppdraget.

Regeringen konstaterar att de berörda områdena kommer att regleras genom förordning. Lämnade synpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

Förändringar för en bättre etablering och andra förslag

Ett flertal remissinstanser, däribland *Arbetsförmedlingen, Göteborgs kommun, SKL, Sveriges Kvinnolobby, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Trygghetsfonden, Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Svenskt Näringsliv*, skulle vilja se ytterligare förslag, eller anser att det i olika avseenden saknas förslag, på sådant som kan förbättra etableringen i samhälls- och arbetslivet för nyanlända. Det påtalas bl.a. att det bör tillföras etableringsinsatser som är mer anpassade för kvinnor och unga nyanlända. Det har även inkommit synpunkter om att nivån på etableringsersättningen bör ses över. Vidare pekas på ett behov av förbättringar i föräldraförsäkringen och att säkerställa tillgången till utbildning i etableringsuppdraget. Det finns också önskemål om att införa valfrihetssystem i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Lämnade synpunkter avser sådant som inte ryms inom ramen för detta lagstiftningsarbete.

6 En ny lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

6.1 En ny lag om det statliga ansvaret för etableringsinsatser

Regeringens förslag: Det ska införas en ny lag om statligt ansvar för insatser som syftar till att underlätta och påskynda vissa nyanlända invandranes etablering i arbets- och samhällslivet. Den nya lagen ska innehålla målgruppsbestämmelser, bestämmelser om hur ansvaret är fördelat mellan myndigheter, bestämmelser om tystnadsplikt för anordnare av etableringsinsatser och upplysningsbestämmelser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om etableringsinsatser och ersättning till vissa nyanlända. Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska upphöra att gälla.

Regeringens bedömning: Bestämmelser som reglerar etableringsinsatsernas innehåll och omfattning, ersättning, överklagande och kompletterande målgruppsbestämmelser bör meddelas i förordning.

Promemorians förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bland dem *Statskontoret*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Statens skolverk* (Skolverket), *Landsorganisationen i Sverige* (LO), *Sveriges akademikers centralorganisation* (Saco) och *Tjänstemännens centralorganisation* (TCO), tillstyrker eller är i stort positiva till förslaget och bedömningen. *Sveriges Kommuner och Landsting* (SKL) anser att kompletterande målgruppsbestämmelser och bestämmelser om längden i programmet ska finnas i en ny lag. *Samarbetsorganisationen för etniska organisationer i Sverige* anser att en ny lag bör innehålla en bestämmelse om att nyanlända har rätt att få en individuell handlingsplan. *Arbetsförmedlingen* avstyrker promemorians förslag att det i en ny lag ska finnas en bestämmelse om anordnarens uppgiftsskyldighet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Inledning

Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen, innehåller bestämmelser om målgrupp, ansvariga myndigheter och insatser för vissa nyanlända invandranes etablering i arbets- och samhällslivet. Lagen innehåller även bestämmelser om ersättningar till nyanlända som deltar i insatserna och en särskild bestämmelse som reglerar kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering för målgruppen. Därtill innehåller lagen bestämmelser om tystnadsplikt, uppgiftsskyldighet och överklagande.

Som framgår av avsnitt 5 bör regelverket för nyanländas etablering i större utsträckning harmoniseras med det regelverk som gäller för övriga

arbetsökande. Enligt regeringens bedömning kan detta skapa bättre förutsättningar för en effektivare etablering av nyanlända i arbets- och samhällslivet. Bland annat bör etableringsinsatser och individersättningar omfattas av samma principer som övriga arbetsmarknadspolitiska insatser, t.ex. genom att nyanlända liksom övriga arbetsökande ska ha en individuell handlingsplan och anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Som framgår ovan regleras etableringsuppdraget i stor utsträckning i lag, medan regelverket för övriga arbetsökande regleras genom förordning. En ökad harmonisering i detta avseende skulle alltså innebära att regelverket för etableringsuppdraget i större utsträckning bör regleras i förordning. Regeringen anser, likt Riksrevisionen, att större reformer av etableringsuppdraget inte bör göras och att förutsägbarhet och stabilitet troligen är viktiga framgångsfaktorer för en lyckad etablering av nyanlända i arbets- och samhällslivet. Det anförda innebär enligt regeringens mening att de principer som följer av etableringslagen bör finnas kvar om inte skäl talar emot. Detta hindrar dock inte att mindre ändringar görs om det kan leda till ökad flexibilitet och effektivitet i etableringsuppdraget. I detta avseende bör det övervägas dels vilka bestämmelser som bör regleras i lag respektive förordning, dels om någon eller några av bestämmelserna i etableringslagen inte bör finnas i ett nytt regelverk för etableringsuppdraget. För att bedöma vilka bestämmelser som bör regleras i lag respektive förordning bör det först utredas vilka bestämmelser i etableringslagen som ur ett normgivningsperspektiv måste meddelas genom lag eller ha stöd i lag och vilka som kan meddelas genom förordning. Därefter bör det övervägas vilka bestämmelser som bör regleras i lag, trots att de ur ett normgivningsperspektiv inte behöver meddelas i lag. Slutligen bör det övervägas om alla bestämmelser som i dag finns i etableringslagen är nödvändiga i ett nytt regelverk för etableringsuppdraget.

Bestämmelser i etableringslagen som kräver lagform eller stöd i lag

Av 8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen framgår att skyldigheter för kommuner ska meddelas i lag. Ett åliggande för kommuner att erbjuda samhällsorientering är en sådan skyldighet. Enligt 8 kap. 3 § regeringsformen kan dock riksdagen i lag bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter. Detta innebär att bestämmelsen i etableringslagen om att kommuner är skyldiga att erbjuda samhällsorientering måste meddelas genom lag eller ha stöd i lag.

Av 8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen framgår vidare att föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna ska meddelas genom lag om de gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Det innebär att den uppgiftsskyldighet anordnare har i etableringslagen som utgångspunkt måste meddelas i lag. Riksdagen kan dock, enligt 8 kap. 3 § regeringsformen, i lag bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter.

Enligt 2 kap. 20 § regeringsformen får fri- och rättigheter endast begränsas genom lag. Det innebär bl.a. att begränsningar i yttrandefriheten kräver lagstöd. Den i etableringslagen reglerade tystnadsplikten

måste därför meddelas i lag. Någon möjlighet för riksdagen att i lag bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter om tystnadsplikt finns inte.

Slutligen framgår det av 11 kap. 2 § regeringsformen att bestämmelser om rättegången meddelas i lag. Det innebär bl.a. att bestämmelser som anger att beslut av en förvaltningsmyndighet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol inte kan tas in i en förordning. Det är emellertid möjligt att i en förordning ta in en hänvisning till den allmänna bestämmelsen om överklagande i 22 a § förvaltningslagen (1986:223) och därigenom upplysa om att beslut som fattas enligt förordningen överklagas i den ordning som redan gäller enligt förvaltningslagen.

I etableringslagen måste därmed, utifrån ett normgivningsperspektiv, bestämmelserna om kommunernas skyldighet att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering (5 §) och uppgiftsskyldighet för anordnare av aktiviteter för nyanlända (16 §) meddelas genom lag eller ha stöd i lag, medan tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven verksamhet för nyanlända (14 §) och överklagandebestämmelser (17 §) kräver lagform.

Bestämmelser som kan meddelas med stöd av regeringens restkompetens

Av 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen framgår att regeringen får meddela föreskrifter som enligt grundlag inte ska meddelas av riksdagen, den s.k. restkompetensen. Vad som enligt grundlag ska meddelas i lag framgår bl.a. av 8 kap. 2 § regeringsformen. I bestämmelsen stadgas att föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna ska meddelas i lag under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden.

Etableringslagens bestämmelser om målgrupp, etableringsinsatser och etableringsersättning är inte betungande föreskrifter för enskilda. Det primära syftet med dessa regler är att erbjuda nyanlända etableringsinsatser för att underlätta och påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet. Reglerna är inte tvingande för nyanlända då de kan välja att inte ta del av insatserna. Reglerna är alltså gynnande för enskilda. Att nyanlända kan förlora möjligheten att ta del av insatser eller tvingas betala tillbaka utbetald ersättning tar inte bort regleringens gynnande karaktär. Inte heller etableringslagens bestämmelser om ansvariga myndigheter är föreskrifter som enligt regeringsformen ska meddelas genom lag.

Ur ett normgivningsperspektiv kan därmed bestämmelserna i etableringslagen om målgrupp (2–2 b §§), ansvariga myndigheter (3–4 §§), etableringsinsatser (6–10 §§) och ersättning till nyanlända (15 §) med stöd av regeringens restkompetens meddelas genom förordning.

Bestämmelser som bör meddelas i en ny lag

Som framgår ovan måste vissa bestämmelser i etableringslagen, ur ett normgivningsperspektiv, meddelas genom lag eller ha stöd i lag medan andra bestämmelser kan meddelas genom förordning. Det är emellertid inte bara regeringsformens regler om normgivning som avgör vilka bestämmelser som bör meddelas i lag respektive i förordning. När det

gäller utformningen av ett nytt regelverk inom etableringsuppdraget finns det flera faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av om bestämmelser ska meddelas genom lag respektive förordning. Bland annat bör hänsyn tas till det resultat som kan förväntas komma av att meddela bestämmelser i lag respektive förordning. Syftet med att reglera insatser genom förordning i stället för genom lag är inte att förändra den grundläggande strukturen och den ansvarsfördelning som genomfördes då etableringslagen trädde i kraft 2010. Det innebär att staten alltjämt bör ha ett samordnande och övergripande ansvar för att underlätta och påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Den flexibilitet som kan behövas för andra bestämmelser, t.ex. insatsernas innehåll och omfattning, gäller alltså inte för bestämmelser om ansvar och samordning för etableringsinsatser. För det övergripande ansvaret för etablering av nyanlända i arbets- och samhällslivet väger behovet av långsiktighet och stabilitet över behovet av ökad flexibilitet, inte minst för kommunernas verksamhetsplanering. Bestämmelser om hur det statliga ansvaret är fördelat mellan myndigheter bör därför finnas kvar i lag i det nya regelverket.

När det gäller den rättsliga regleringen av målgruppen för det statliga ansvaret kan först konstateras att dessa regler ur ett normgivningsperspektiv inte behövs meddelas i lag. Bortsett från detta finns det enligt regeringens uppfattning för- och nackdelar med en lagreglering. I etableringslagen finns målgruppsbestämmelser utifrån den nyanländes uppehållstillståndsgrund. Det finns även kompletterande målgruppsbestämmelser om vilka nyanlända i målgruppen som inte har rätt till en etableringsplan eller när planen ska upphöra att gälla. Exempelvis har nyanlända som har förvärvsarbete på heltid, går i gymnasieskola eller saknar prestationsförmåga inte rätt att få någon etableringsplan, trots att de i och för sig tillhör de nyanlända som omfattas av målgruppen för etableringslagen. Vidare upphör en etableringsplan att gälla när en nyanländ påbörjar en utbildning på högskola eller har haft arbete under minst sex månader. SKL anser att kompletterande målgruppsbestämmelser inklusive den maximala tid som en nyanländ kan erbjudas insatser i det nya etableringsprogrammet bör finnas i lag. Motivet är att förändringar i sådana bestämmelser bör föregås av en lagstiftningsprocess och att en lagreglering innebär att det finns förarbeten att tillgå om det uppstår tolkningssvårigheter. SKL ifrågasätter dessutom behovet av flexibilitet gällande frågor om målgrupp och längd i programmet eftersom det enligt organisationen kan tillgodoses genom att tiden i programmet görs flexibel. Härtill pekar SKL på att regelverket blir tydligare och mer förutsägbart för enskilda, kommuner och andra myndigheter om målgruppen i sin helhet finns angiven i lag och inte delas upp mellan lag och förordning såsom föreslås i promemorian. Regeringen delar SKL:s uppfattning att det är viktigt att väga fördelarna med flexibilitet genom ett förordningsstyrt regelverk mot den tydlighet och förutsebarhet som lagreglering innebär. Även om det kan finnas behov för regeringen att relativt snabbt ändra målgruppen anser regeringen att målgruppen, utifrån uppehållstillståndsgrund, för det statliga ansvaret för vissa nyanlända bör meddelas i lag. Detta framför allt eftersom för snabba förändringar av målgruppen kan leda till att myndigheternas och kommunernas långsiktiga planering påverkas

negativt. Däremot bör regelverket ha en större flexibilitet när det gäller t.ex. mer behovsbaserade målgruppsbestämmelser. Bland annat bör det finnas utrymme för regeringen att på förordningsnivå besluta om bestämmelser som reglerar när nyanlända kan anses vara så pass etablerade att etableringsinsatser inte längre är motiverade, t.ex. då nyanlända påbörjat ett arbete eller studier som inte kan fås inom ramen för etableringsuppdraget. Mer flexibla bestämmelser i lag tillgodoser inte fullt ut behovet av flexibilitet i detta avseende, eftersom det inte på förhand går att förutse alla situationer då det inte längre är motiverat med etableringsinsatser. Genom att ange vilka nyanlända, utifrån uppehållstillståndsgrund, som ska ingå i målgruppen för det nya etableringsprogrammet i lag och de närmare förutsättningarna som ska gälla för att dessa nyanlända ska erbjudas etableringsinsatser i programmet i förordning, anser regeringen att en lämplig avvägning mellan förutsebarhet och flexibilitet uppnås. Mot bakgrund av det ovan anförda anser regeringen att målbestämmelser utifrån uppehållstillståndsgrund bör meddelas i lag och att kompletterande målgruppsbestämmelser bör meddelas i förordning.

Som framgår ovan måste bestämmelserna i etableringslagen om uppgiftsskyldighet för anordnare och kommunernas skyldighet att erbjuda samhällsorientering meddelas i lag eller ha stöd i lag om de ska finnas med i ett nytt regelverk, medan bestämmelsen om tystnadsplikt för privata anordnare kräver lagform.

Det finns behov av bestämmelser om tystnadsplikt för privata anordnare och kommuners skyldighet att erbjuda nyanlända samhällsorientering även i ett nytt regelverk. Sådana bestämmelser ska därför även fortsättningsvis finnas i lag.

Arbetsförmedlingen anser inte att det bör finnas bestämmelser om uppgiftsskyldighet för anordnare i det nya regelverket, bl.a. med motiveringen att en uppgiftsskyldighet för anordnare av etableringsinsatser skulle innebära att regelverken skiljer sig åt i detta avseende mellan nyanlända och övriga arbetssökande. Skillnader i reglerna mellan nyanlända och andra arbetssökande skulle enligt Arbetsförmedlingen göra det svårt för de anordnare som arbetar med både nyanlända och andra programdeltagare. Arbetsförmedlingen menar också att uppgiftsrapporteringen för övriga programdeltagare redan fungerar tillfredställande i dag, vilket i ett nytt regelverk även skulle gälla nyanlända. Därtill anser Arbetsförmedlingen att den föreslagna harmoniseringen borde innebära att nyanlända liksom andra programdeltagare blir skyldiga att på heder och samvete intyga riktigheten i lämnade uppgifter och anmäla ändrade förhållanden. Med beaktande av Arbetsförmedlingens synpunkter om att en uppgiftsskyldighet för anordnare skulle kunna försvåra för anordnare som arbetar med både nyanlända och andra programdeltagare samt att regelverket för övriga programdeltagare fungerar även utan sådan särskild skyldighet, delar regeringen Arbetsförmedlingens bedömning att en bestämmelse om anordnares uppgiftsskyldighet motsvarande den som finns i etableringslagen inte bör finnas i det nya regelverket. Detta ligger även i linje med den harmonisering av regelverken som föreslås. Regeringen avser dock följa utvecklingen och vid behov se över uppgiftsskyldigheten generellt för privata anordnare inom arbetsmarknadspolitiken.

Samarbetsorganisationen för etniska organisationer i Sverige anser att det i det nya regelverket bör finnas en bestämmelse i lag motsvarande den som finns i etableringslagen om att nyanlända har rätt att få en individuell handlingsplan, alternativt att nyanlända har rätt att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram vars innehåll regleras i en förordning. Enligt samarbetsorganisationen skulle det vara en stark signal om välkomnande, att personen ses som en resurs och att samhället satsar på de personer som är i behov av skydd. Samarbetsorganisationen anser att de problem som i dag finns kring rätten till etableringsplan beror på att det i etableringslagen finns bestämmelser om vilka insatser som ska ingå i etableringsplanen och om längden på etableringsplanen. Som framgår av avsnitt 5 anser regeringen att rätten till etableringsplan bör ersättas med anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program. En anledning är att det finns brister med den nuvarande rättighetslagstiftningen. Det har bl.a. visat sig att regleringen inneburit att Arbetsförmedlingen haft svårt att ändra redan beslutade etableringsplaner efter nya förutsättningar. Det har fått till följd att Arbetsförmedlingen i vissa fall tvingats att administrera tomma eller delvis tomma etableringsplaner, t.ex. då en nyanländ haft en längre tids sjukfrånvaro eller föräldraledighet. Dessa problem beror, enligt regeringens uppfattning, främst på själva konstruktionen med en rättighet till etableringsplan, snarare än på att obligatoriska insatser och längden på planen anges i etableringslagen. Signalvärdet av lagreglering, som Samarbetsorganisationen för etniska organisationer i Sverige understryker, väger enligt regeringen inte upp fördelarna med att harmonisera regelverket i detta avseende. Det finns därför inte tillräckliga skäl att ha en sådan rättighetsreglering i det nya regelverket som samarbetsorganisationen föreslår.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör bestämmelser om hur det statliga ansvaret ska fördelas mellan myndigheter, målgruppsbestämmelser för det statliga ansvaret, kommuners skyldighet att erbjuda samhällsorientering och tystnadsplikt för privata anordnare regleras i lag även i det nya regelverket. Då syftet med sådana bestämmelser som föreslås bli kvar i lag, till skillnad från bestämmelserna i etableringslagen, i huvudsak är att reglera det statliga ansvaret för etableringsinsatser, är det enligt regeringen mest ändamålsenligt att bestämmelserna meddelas i en helt ny lag. Den nya lagen bör dock inte innehålla bestämmelser om kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering. Etableringslagens bestämmelse om den kommunala skyldigheten bör i stället flyttas till lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare (se avsnitt 7).

Sammanfattningsvis bör den nya lagen alltså innehålla bestämmelser om det statliga ansvaret för etableringsinsatser och hur ansvaret är fördelat mellan olika myndigheter. Lagen bör även innehålla målgruppsbestämmelser, dvs. vilka nyanlända som utifrån uppehållstillståndsgrund omfattas av det statliga ansvaret. Därutöver bör lagen innehålla bestämmelser om tystnadsplikt för privata anordnare. Eftersom bestämmelser om etableringsinsatsernas innehåll och omfattning, ersättning och kompletterande målgruppsbestämmelser enligt regeringens bedömning inte bör finnas i den nya lagen utan meddelas i förordning, bör den nya lagen slutligen innehålla upplysningsbestämmelser som anger att regeringen eller den myndighet som

regeringen bestämmer kan meddela sådana föreskrifter. Etableringslagen bör därmed upphöra att gälla.

I efterföljande avsnitt lämnar regeringen förslag på hur bestämmelserna närmare bör utformas i en ny lag.

Bestämmelser som bör meddelas genom förordning

Som framgår ovan bör kompletterande målgruppsbestämmelser meddelas genom förordning, bl.a. för att regeringen ska ha en ökad flexibilitet att besluta om sådana bestämmelser.

Vad gäller bestämmelser om etableringsinsatser och ersättning till nyanlända innebär dagens reglering i lag en skillnad i förhållande till övrig arbetsmarknadspolitik, som i princip uteslutande regleras på förordningsnivå. Om insatserna i stället skulle regleras på förordningsnivå ökar möjligheterna för regeringen att meddela föreskrifter som kan visa sig vara nödvändiga och ändamålsenliga betydligt snabbare än om sådana ändringar måste behandlas av riksdagen. Regelverket blir därmed mer flexibelt. Genom att meddela föreskrifter om insatser och ersättning för nyanlända på förordningsnivå ökar även förutsättningarna för att samordna regler för etableringsinsatser och ersättning med insatser och ersättning för övriga arbetssökande. Detta leder till en mer enhetlig hantering av arbetsmarknadspolitiska insatser oavsett vem mottagaren av insatserna är. Regler om etableringsinsatsernas omfattning och innehåll samt om ersättning till nyanlända bör därför också meddelas genom förordning.

I dag gäller att beslut om rätt till etableringsplan, etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Även beslut om att en etableringsplan ska upphöra att gälla då en nyanländ avvisar ett erbjudet lämpligt arbete kan enligt samma bestämmelse i etableringslagen överklagas. De bestämmelser som regeringen föreslår ska finnas i en ny lag reglerar inte vilka slags beslut rörande förmåner eller skyldigheter för enskilda som myndigheterna kommer att kunna fatta. Därmed finns inget behov av att i lag ta in bestämmelser om besluts överklagbarhet eller om instansordningen vid överklagande. Bestämmelser som upplyser om vilken instansordning som gäller vid överklagande bör i stället meddelas i förordning.

6.2 Ansvar för etableringsinsatser

Regeringens förslag: Staten genom Arbetsförmedlingen ska ha ansvar för att vissa nyanlända invandrare erbjuds insatser som syftar till att underlätta och påskynda deras etablering i arbets- och samhällslivet (etableringsinsatser).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om

- de förutsättningar som ska gälla för att vissa nyanlända invandrare ska erbjudas etableringsinsatser, och
- etableringsinsatsernas innehåll och omfattning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Statskontoret och Lerums kommun* tillstyrker eller är positiva till förslaget. *TCO* ifrågasätter om Arbetsförmedlingen bör behålla det ansvar som myndigheten har i dag. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* föreslår att det i lagstiftningen tydliggörs att utformningen av handlingsplanerna bör ske i nära dialog med den nyanlände. Flera remissinstanser, bland dem *TCO, Saco, Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* efterlyser förslag om socialt stöd. *Akademikerförbundet SSR* har synpunkter på hur omfattande regeringens föreskriftsätt bör vara. Flera remissinstanser, såsom *Arbetsförmedlingen, SKL, Göteborgs kommun* och *Dals-Eds kommun*, har synpunkter på hur regeringen bör utforma kompletterande målgruppsbestämmelser på förordningsnivå.

Skälen för regeringens förslag

Arbetsförmedlingen som ansvarig myndighet

Som framgår av avsnitt 4 reformerades mottagandet av nyanlända invandrare i slutet av 2010 genom att etableringslagen infördes. Reformen innebar att staten tog över det samordnande ansvaret från kommunerna för introduktionen av målgruppen genom att Arbetsförmedlingen fick ansvar för samordningen av insatser. Staten tog också över ansvaret för de nyanländas försörjning under introduktionstiden. I förarbetena till etableringslagen angav regeringen att det fanns behov av att staten skulle ta ett väsentligt större ansvar för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet. En viktig anledning till detta var enligt förarbetena att ansvarsfördelningen för introduktionen för nyanlända tidigare hade varit otydlig i flera avseenden. Kommunerna hade många gånger uppfattats som ensamt ansvariga för introduktionen av nyanlända vilket lett till att andra myndigheter och aktörer inte hade tagit lika allvarligt på sina uppgifter och sitt ansvar. Lokala politiska beslut och hur kommunen hade valt att organisera introduktionsverksamheten hade påverkat vilken introduktion individen fick del av. Därtill hade det kommunalekonomiska perspektivet ofta försvårat samarbetet över kommungränserna och bidragit till att den nyanländes behov inte alltid hade satts främst. Detta sammantaget hade enligt förarbetena försvårat en likvärdig, nationellt enhetlig verksamhet för de nyanlända. Regeringen ansåg att Arbetsförmedlingen borde ha en central roll och ett huvudansvar eftersom arbetsmarknadsetablering stod i fokus. Detta innebar också att nyanlända skulle ges samma ingångar till arbetslivet som övriga arbetssökande (prop. 2009/10:60 s. 39 och 49).

TCO anser inte att det är självklart att Arbetsförmedlingen bör ha kvar hela det ansvar som myndigheten har i dag. Regeringen anser att samma motiv som angavs tidigare till att staten, genom Arbetsförmedlingen, ska ha ansvar för etablering av nyanlända invandrare i arbets- och samhällslivet, gäller även i dag. Med Arbetsförmedlingen som ansvarig myndighet förtydligas att arbete är den främsta vägen in i det svenska samhället och att nyanlända ges samma ingångar till arbetslivet som övriga arbetssökande. Arbetsförmedlingen bör därför ha kvar ansvaret för att samordna insatser för etablering av nyanlända i arbets- och samhällslivet. Att nyanlända i det nya harmoniserade regelverket bör

anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt program innebär att de ska erbjudas att delta i etableringsprogrammet (se avsnitt 5). Eftersom den nyanlände som omfattas av målgruppen ska erbjudas etableringsinsatser bör det tydliggöras att Arbetsförmedlingens ansvar för etableringsinsatserna innebär ett ansvar att erbjuda nyanlända sådana insatser.

Länsstyrelsen i Jönköpings län och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* poängterar att förslaget om att rätten till etableringsplan försvinner innebär att Arbetsförmedlingen får stort inflytande över vilka insatser som den nyanlände får del av, vilket kommer ställa höga krav på de handläggare som arbetar med målgruppen. Länsstyrelsen i Jönköpings län och Länsstyrelsen i Västra Götalands län föreslår därför att det i lagstiftningen tydliggörs att utformningen av handlingsplanerna bör ske i nära dialog med den nyanlände. Länsstyrelsen i Jönköpings län menar också att det i lag ska stå att den nyanländes åsikt ska beaktas.

Precis som för övriga arbetssökande innebär det faktum att Arbetsförmedlingen kommer anvisa nyanlända till ett arbetsmarknadspolitiskt program att Arbetsförmedlingen får ett stort inflytande över vilka insatser som erbjuds. I övrig arbetsmarknadspolitik finns regler kring anvisning och utformning av handlingsplaner i förordning. Regeringen anser inte att det i detta avseende finns anledning till särreglering för nyanlända som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Närmare bestämmelser om anvisning och utformande av handlingsplaner bör därför regleras i förordning. Regeringen kommer att beakta synpunkterna i det fortsatta förordningsarbetet.

Ett antal remissinstanser, bland dem *TCO*, *Saco*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, anser att det i promemorian saknas förslag om socialt stöd och pekar på att nyanländas behov av socialt stöd i sin etablering är större än för andra arbetssökande. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* menar att när etableringslotsarna togs bort tydliggjordes inte var detta ansvar därefter skulle ligga. Länsstyrelsen anser därför att det finns en risk att det sociala stödet som nyanlända får del av varierar beroende på kommuners och andra aktörers prioriteringar och engagemang. Regeringen instämmer i att nyanlända invandrare som regel har större behov av socialt stöd i sin etablering än övriga arbetssökande. Att stödja och vägleda enskilda i frågor av social och praktisk karaktär är i grunden ett kommunalt ansvar. Enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska socialnämnden bl.a. svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Varje kommun är här till skyldig att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering. Alla myndigheter har också enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) en serviceskyldighet som innebär att myndigheten ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Arbetsförmedlingens ansvar i detta avseende ligger i att Arbetsförmedlingen ansvarar för nyanländas etablering i samhälls- och arbetslivet genom att erbjuda och samordna etableringsinsatser samt genom att vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter.

Föreskriftsrätt

Som framgår ovan bör den föreslagna lagen varken innehålla några bestämmelser om vilka förutsättningar som ska gälla för att vissa nyanlända invandrare ska erbjudas etableringsinsatser, s.k. kompletterande målgruppsbestämmelser, eller bestämmelser om etableringsinsatsernas innehåll och omfattning, utan sådana bestämmelser bör meddelas genom förordning. Den nya lagen bör därför i stället innehålla en upplysningsbestämmelse som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela sådana föreskrifter.

Akademikerförbundet SSR anser att det bör tydliggöras att den ökade möjligheten för regeringen att reglera i förordning inte får innebära att stora substantiella förändringar av inriktningen eller målgruppen för etableringsinsatserna genomförs i förordningar. I fråga om inriktningen för etableringsinsatserna anser regeringen inte att det är lämpligt att i lag närmare reglera på det sätt som föreslås. Regeringen menar att en tillräcklig begränsning ligger i att det ska vara fråga om insatser för nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Vad gäller hur stora ändringar i målgruppen som får ske anser regeringen, som framgår ovan (avsnitt 6.1), att en lämplig avvägning mellan förutsebarhet och flexibilitet uppnås genom att målgruppen utifrån uppehållstillståndsgrund regleras i lag och de förutsättningar som ska gälla för att dessa nyanlända invandrare ska erbjudas etableringsinsatser i förordning. Något tydliggörande i enlighet med *Akademikerförbundet SSR*:s synpunkt bör därför inte göras.

Flera remissinsatser, såsom *Arbetsförmedlingen*, *Akademikerförbundet SSR* och *SKL*, har synpunkter på hur regeringen bör utforma kompletterande målgruppsbestämmelser på förordningsnivå. *Arbetsförmedlingen* anser att de principer som i dag gäller för vilka som inte har rätt till en etableringsplan bör vara en utgångspunkt för utformningen. *Akademikerförbundet SSR* anser bl.a. att nuvarande begränsningar avseende de som studerar på heltid eller har ett arbete på heltid kan behövas ses över för att inte drabba högutbildade nyanlända oskäligt hårt. Vad särskilt gäller etableringslagens kompletterande målgruppsbestämmelse att en nyanländ invandrare som på grund av nedläggning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är förhindrad att delta i etableringsinsatser på minst 25 procent av heltid inte har rätt till en etableringsplan, anser flera remissinstanser, bland dem *Arbetsförmedlingen* och *SKL*, att det bör övervägas om begreppet prestationsförmåga bör ersättas med annat begrepp. Flera remissinstanser, såsom *Dals-Eds kommun*, *Arbetsförmedlingen*, *SKL* och *Göteborgs kommun*, har också synpunkter på vad som är viktigt att beakta vid valet av nytt begrepp och föreslår begrepp såsom arbetsförmåga. Regeringen konstaterar att kompletterande målgruppsbestämmelser kommer att meddelas genom förordning. Lämnade remissynpunkter kommer därför att beaktas i det fortsatta förordningsarbetet.

6.3 Nyanlända som ska omfattas av statens ansvar

Regeringens förslag: Lagen ska gälla för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring. Upphållstillståndet ska ha beviljats enligt

- 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen,
- 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
- 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

Lagen ska även gälla för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har beviljats ett uppehållstillstånd enligt någon av ovan angivna bestämmelser i utlänningslagen. Ansökan om uppehållstillstånd ska ha gjorts inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun. Lagen ska dock inte gälla om den person som den nyanlände har anknytning till var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

Lagen ska också gälla för nyanlända invandrare som inte längre har ett uppehållstillstånd om de inom giltighetstiden för sitt tidigare uppehållstillstånd ansökt om ett fortsatt tillstånd. Avslås ansökan ska lagen gälla tills beslutet har fått laga kraft.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig över förslaget, bland dem *Arbetsförmedlingen*, *Saco*, *Migrationsverket*, *Socialstyrelsen*, *Riksrevisionen*, *Skolverket*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Bodens kommun*, *Sandvikens kommun*, *Knivsta kommun*, *Östersunds kommun* och *SKL*, är positiva till eller tillstyrker hela eller delar av förslaget. *Akademikerförbundet SSR* anser inte att föreslagna målgruppsbestämmelser tar höjd för de förändringar som sker i lagstiftningen kring uppehållstillstånd. *Migrationsverket* lyfter frågan om personer som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 11 § utlänningslagen (2005:716) bör omfattas av nya lagen. *SKL* anser att personer med uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen bör omfattas. *Arbetsförmedlingen* och *SKL* påtalar vikten av att nyanlända, under tiden en ansökan om förlängt tillstånd prövas, har rätt till de förmåner och kvarstå i de system som gällt under tiden för det första uppehållstillståndet. *TCO* och *Akademikerförbundet SSR* menar att föreslagna målgruppsbestämmelser hindrar *Arbetsförmedlingen* från att planera insatser som sträcker sig längre fram än den tid som den nyanlände har kvar på sitt uppehållstillstånd. *Migrationsverket* anser att lagen även bör fortsätta att gälla om en ansökan om fortsatt tillstånd inte skickats in i tid förutsatt att det finns en rimlig förklaring till det. Flera remissinstanser, bland dem *Lerums kommun*, *Göteborgs kommun*, *Knivsta kommun* och *Östersunds kommun*, pekar på att det finns en risk att ungdomar som inte har fyllt 20 år faller under ansvaret för ekonomiskt bistånd i kommunerna. Med hänsyn bl.a. till de ekonomiska konsekvenserna avstyrker *Göteborgs kommun* förslaget. *LO* och *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*

anser att nyanlända ungdomar som inte har fyllt 20 år men som har gymnasieutbildning bör omfattas av lagen.

Skälen för regeringens förslag

Skyddsbehövande och anhöriga till skyddsbehövande bör omfattas av lagen

I förarbetena till etableringslagen anfördes att det finns skäl att ha särskilda åtgärder för flyktingar och andra skyddsbehövande och deras anhöriga, dels för att den gruppen ofta har särskilda behov, dels för att det är en nationell angelägenhet och en internationell förpliktelse att ta emot skyddsbehövande. Mot denna bakgrund gjordes bedömningen att endast flyktingar, andra skyddsbehövande, personer som har beviljats uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter, på grund av hinder mot verkställighet i vissa fall eller på grund av Sveriges internationella åtaganden, personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd, tribunalvittnen och deras anhöriga skulle ingå i kategorin nyanlända. I propositionen anfördes även att etableringsinsatser endast bör erbjudas nyanlända som har beviljats permanent uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd för en längre tid, eftersom insatserna för dem är en långsiktig investering från samhällets sida. Av den anledningen ansåg regeringen att lagen endast skulle gälla för nyanlända som har beviljats ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, vilket i praktiken innebär personer som har beviljats permanent uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd som tidsbegränsats till åtminstone ett år (prop. 2009/10:60 43 f.).

Genom en lagändring år 2014 genomfördes en permanent utvidgning av målgruppen för anhöriginvandrare. I förarbetena till lagändringen anfördes att den då gällande tvåårsgränsen för när en anhörig senast skulle ha ansökt om uppehållstillstånd för att omfattas av etableringslagen visat sig vara alltför snäv. Regeringen menade att regelverket med en längre tidsgräns än två år skulle vara mer flexibelt i förhållande till oförutsedda situationer som kan fördröja återförening i Sverige. En längre tidsgräns skulle enligt regeringen även innebära att villkoren för kommunernas mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande blev mer förutsebara. Vid en sammantagen bedömning ansåg regeringen att tidsgränsen skulle förlängas på så sätt att en anhörig ska ha ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att anknytningspersonen först togs emot i en kommun i stället för inom två år. Regeringen ansåg emellertid inte att en anhörig som har beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd ska omfattas av etableringslagen (prop. 2012/13:188 s 8–13).

Den 20 juli 2016 trädde lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, nedan kallad den tillfälliga lagen, i kraft. Den tillfälliga lagen innehåller begränsningar i förhållande till utlänningslagen som bl.a. innebär att alla skyddsbehövande, utom kvotflyktingar, beviljas tidsbegränsade uppehållstillstånd och att möjligheterna till anhöriginvandring för skyddsbehövande med tidsbegränsade tillstånd begränsas. Dessutom innehåller den tillfälliga lagen en ny grund för uppehållstillstånd, som gör att

uppehållstillstånd på grund av anknytning i vissa situationer ska beviljas om ett beslut att neka uppehållstillstånd skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande. Den tillfälliga lagen gäller i högst tre år. Vid införandet av den tillfälliga lagen bedömdes det inte finnas behov av några ändringar i etableringslagens målgruppsbestämmelser för att en utlänning som beviljas uppehållstillstånd under tiden den tillfälliga lagen gäller ska omfattas av etableringslagen (prop. 2015/16:174 s. 63 f.).

De skäl som låg till grund för etableringslagens ursprungliga målgruppsbestämmelser, den ändring som genomfördes 2014 och den bedömning som gjordes vid införandet av den tillfälliga lagen bör ligga till grund även i förhållande till vilka nyanlända invandrare som bör omfattas av Arbetsförmedlingens ansvar enligt den nu föreslagna lagen.

Akademikerförbundet SSR anser att föreslagna målgruppsbestämmelser inte tar höjd för de förändringar som sker i lagsstiftningen kring uppehållstillstånd. *SKL* och *Migrationsverket* lyfter särskilt frågan om personer som beviljats uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 11 § utlänningslagen bör omfattas av nya lagen. *Migrationsverket* anför att myndigheten har beviljat tidsbegränsade uppehållstillstånd på grund av verkställighetshinder med stöd av 5 kap. 11 § utlänningslagen i större omfattning och att många av dessa tillstånd är så långa att de kan ligga till grund för folkbokföring. *SKL* pekar på att den nya lagen föreslås omfatta personer som har beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen och att sådana tillstånd, liksom uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen, beviljas på grund av verkställighetshinder.

Det har skett och fortsätter att ske förändringar i lagstiftningen kring uppehållstillstånd. Exempelvis föreslås det i lagrådsremissen Kompletteringar av den tillfälliga lagen om uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå, beslutad den 2 februari 2017, att personer som beviljats uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 11 § utlänningslagen i vissa fall ska kunna få längre uppehållstillstånd än vad som gäller i dag, bl.a. under förutsättning att de studerar på gymnasial nivå. I samma lagrådsremiss föreslås också att personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd på grund av studier på gymnasienivå i vissa fall ska omfattas av nuvarande etableringslag. Regeringen anser emellertid inte att det för närvarande är lämpligt att även utvidga målgruppen för den nya lagen med personer som har beviljats uppehållstillstånd på grund av studier på gymnasienivå. Inte heller bedöms det lämpligt att utvidga målgruppen med personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen. Ändringar i målgruppsbestämmelsen för den nya lagen kan också föranleda ändringar i andra lagar på etableringsområdet. En eventuell utvidgning bör därför ske efter en mer samlad översyn. Regeringen avser att noga följa utvecklingen på detta område och vid behov återkomma med ett samlat förslag.

Mot denna bakgrund bör den nya lagen omfatta de skyddsbehövande m.fl. och anhöriga som i dag omfattas av etableringslagen. Det bör dock i den nya lagen förtydligas att det statliga ansvaret som huvudregel endast gäller så länge som den nyanlända har ett gällande uppehållstillstånd.

Lagen bör gälla även under tid för prövning av ansökan om fortsatt uppehållstillstånd

Av förarbetena till etableringslagen framgår att en etableringsplan kan behöva förlängas för en nyanländ som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och som har lämnat in en ansökan om fortsatt uppehållstillstånd. Under förutsättning att det finns ett fortsatt behov av insatser bör planen i sådana fall förlängas under tiden ansökan prövas. Om denna prövning leder till att den sökande beviljas permanent uppehållstillstånd eller ett nytt tidsbegränsat uppehållstillstånd bör planen förlängas ytterligare om behov av insatser kvarstår (prop. 2009/10:60 s. 70). Arbetsförmedlingen har alltså redan i dag möjlighet att erbjuda nyanlända etableringsinsatser under tid för prövningen av en ansökan om uppehållstillstånd.

I och med den tillfälliga lagen bedöms huvuddelen av målgruppen för etableringsuppdraget under de kommande åren ha tidsbegränsade uppehållstillstånd. Enligt den tillfälliga lagen ska alternativt skyddsbehövande beviljas uppehållstillstånd med en giltighetstid på 13 månader. Det kan därför antas att betydligt fler nyanlända än i dag kommer att ansöka om fortsatt uppehållstillstånd under tiden de deltar i etableringsinsatser. Det kan även antas att prövningen av ett fortsatt uppehållstillstånd inte alltid blir klar innan giltighetstiden för det första uppehållstillståndet har löpt ut. Att utesluta nyanlända invandrare från insatser under tiden för prövningen av ett fortsatt tillstånd skulle leda till avbrott i etableringsinsatserna, och i förlängningen sannolikt en påtaglig förskjutning av deras arbetsmarknadsetablering och därmed möjlighet till egenförsörjning för de fall ansökan beviljas. Det skulle vidare innebära en betydande övervältring av kostnader från staten till kommunerna eftersom nyanlända under tiden för prövningen inte heller skulle ha rätt till etableringsersättning.

Precis som i dag bör nyanlända därför, under förutsättning att behov finns, kunna få del av etableringsinsatser och därmed ersättning för deltagande i insatserna under tid för prövningen av ett fortsatt uppehållstillstånd. Statens ansvar för insatser och ersättning för vissa nyanlända invandrare bör dock endast sträcka sig fram tills det finns ett lagakraftvunnet beslut om avslag på ansökan om uppehållstillstånd.

Som *Arbetsförmedlingen* och *SKL* påpekar är det viktigt att nyanlända under tiden för prövning om fortsatt tillstånd även kvarstår i andra system som gällt under tiden för det första uppehållstillståndet. Det pågår arbete med dessa frågor inom Regeringskansliet. I promemorian Ett sammanhållet mottagande med tidsbegränsade uppehållstillstånd (Ds 2016:45) lämnas förslag som innebär att den som ansöker om ett fortsatt uppehållstillstånd innan det tidigare tillståndet löper ut inte ska återgå till mottagandesystemet hos Migrationsverket eller till en mer begränsad rätt till vård. Vidare lämnas förslag som innebär att bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner samt studiehjälp och studiestöd ska kunna betalas ut även under prövning av ansökan om fortsatt uppehållstillstånd.

En förutsättning för att den nya etableringslagen ska gälla under tiden för prövning av fortsatt uppehållstillstånd bör vara att ansökan om fortsatt uppehållstillstånd gjorts innan giltighetstiden för tillståndet löpt ut.

Migrationsverket anser att det bör finnas undantag från kravet att ansökan måste ha gjorts innan giltighetstiden gått ut, närmare bestämt om det finns en rimlig förklaring till förseningen. Huvudregeln i svensk rätt är att en ansökan om uppehållstillstånd inte får beviljas efter inresan. Det är därför inte lämpligt att införa undantag från kravet på att ha ansökt i tid. Det är dock viktigt att enskilda får tydlig information från Migrationsverket och andra berörda myndigheter om vikten av att lämna in ansökan om fortsatt tillstånd i tid, bl.a. eftersom fortsatt tillgång till etableringsersättning kommer att vara beroende av detta. I promemorian Ett sammanhållet mottagande med tidsbegränsade uppehållstillstånd (Ds 2016:45) föreslås samma krav om att ha ansökt i tid för att få tillgång till bl.a. bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner.

TCO och *Akademikerförbundet SSR* menar att föreslagna målgruppsbestämmelser hindrar att personer med kortare uppehållstillstånd får handlingsplaner som sträcker sig längre än den tid som kvarstår av deras uppehållstillstånd. Som regeringen konstaterar i avsnitt 5 bör handlingsplanen innehålla insatser som är nödvändiga för den nyanländes etablering. Handlingsplanerna bör alltså utformas utifrån individens behov av insatser och inte utifrån uppehållstillståndets längd. Detta blir särskilt viktigt då många nyanlända kan förväntas få ett fortsatt uppehållstillstånd efter en prövning av en ny ansökan om uppehållstillstånd. Handlingsplanen kan och bör därför sträcka sig längre än den tid som kvarstår för den nyanländes uppehållstillstånd och även innehålla eventuella övergångar från etableringsprogrammet till andra program, om det bedöms nödvändigt för den nyanländes etablering i arbets- och samhällslivet. Om en individ exempelvis bedöms ha behov av flera års studier för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden bör detta, för att ge en rättvisande bild, tydligt framgå av handlingsplanen, även om individens uppehållstillstånd i ett första skede är kortare än det förutsedda studiebehovet. Det finns därför inte anledning att ändra målgruppsbestämmelserna med anledning av *TCO* och *Akademikerförbundet SSR*:s påpekanden.

Unga nyanlända bör inte omfattas av den nya lagen

Utöver de ovan redovisade kriterierna för vilka som bör omfattas av Arbetsförmedlingens ansvar för etableringsinsatser bör endast vissa nyanlända inom en bestämd ålderskategori omfattas av ansvaret.

Etableringslagen gäller i huvudsak för nyanlända som har fyllt 20 men inte 65 år. Lagen gäller emellertid också för nyanlända som har fyllt 18 men inte 20 år förutsatt att han eller hon saknar föräldrar här i landet. I förarbetena till etableringslagen gjorde regeringen bedömningen att den nedre åldergränsen för rätt till etableringsinsatser, som huvudregel, skulle vara 20 år med motiveringen att huvuddelen av de nyanlända ungdomar som inte har fyllt 20 år troligen har behov av fortsatt eller kompletterande utbildning i grundskola eller gymnasieskola inför deras inträde i arbetslivet. Det anfördes även att föräldrar har underhållsskyldighet för ungdomar upp till 20 år som studerar på grund- eller gymnasieskola. En lägre åldersgräns än 20 år för etableringsinsatser med en särskild etableringsersättning kunde dessutom medföra att unga väljer att söka sig ut mot arbetsmarknaden i stället för att tillgodogöra sig en för

framtiden viktig utbildning. Undantag från denna gräns gjordes för personer som har fyllt 18 år förutsatt att de saknar föräldrar här i landet. Det huvudsakliga skälet till att undanta den gruppen från den nedre gränsen på 20 år var att de inte mer eller mindre regelmässigt skulle vara hänvisade till kommunernas socialtjänst för sin försörjning. Den övre gränsen sattes till 65 år med motiveringen att personer som är 65 år eller äldre normalt har arbetslivet bakom sig och därför inte har samma behov av arbetsinriktade etableringsinsatser (prop. 2009/10:60 s. 45 f.).

Det blir allt viktigare att ha en fullföljd gymnasieutbildning för att överhuvudtaget kunna etablera sig på arbetsmarknaden. De allra flesta nyanlända ungdomar som inte har fyllt 20 år har troligen behov av fortsatt eller kompletterande utbildning i grundskola eller gymnasieskola, oavsett om de kommer till Sverige som ensamkommande eller tillsammans med föräldrar. Mottagande och introduktion för nyanlända barn och ungdomar bör därför ske hos kommunerna, främst inom ramen för förskola, grundskola och gymnasieskola genom det grundläggande ansvar som skolväsendet har enligt skollagen (2010:800). Som flera remissinstanser, bland dem *Lerums kommun* och *Dals-Eds kommun*, framhåller kan ett uteslutande av de individer som inte fyllt 20 år få ekonomiska konsekvenser för kommunerna. *Göteborgs kommun* anser inte heller att det är lämpligt att ungdomar ska behöva vända sig till kommunen varje månad för ekonomiskt stöd. *Knivsta kommun* påpekar att det kan påverka gruppens självständighet, i alla fall på kort sikt. Även om det finns ett behov av att nyanlända under den första tiden i Sverige har sin försörjning tryggad på annat sätt än genom kommunens socialtjänst, anser regeringen att behovet av att ungdomarna tillgodogör sig en grundläggande utbildning väger tyngre. Det innebär att bestämmelser som kan leda till att unga väljer att söka sig ut mot arbetsmarknaden i stället för att tillgodogöra sig en för framtiden viktig utbildning bör undvikas. Vikten av att gymnasieungdomar fullgör sina studier understryks även i förarbetena till ändringar i socialtjänstlagen (prop. 2015/16:136).

LO och *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* anser att nyanlända ungdomar som inte har fyllt 20 år och som redan har gymnasieutbildning bör omfattas av den nya lagen. Regeringen kan konstatera att det för flera insatser inom den övriga arbetsmarknadspolitiken, såsom nystartsjobb och utbildningskontrakt, gäller en nedre åldersgräns på 20 år. Det kommunala aktivitetsansvaret sträcker sig dessutom fram till dess att ungdomen fyller 20 år. Det kan vidare antas vara ovanligt att nyanlända individer tillgodogör sig fullständig svensk gymnasieutbildning före 20 års ålder. I den mån individer gör det och därefter anmäler sig hos Arbetsförmedlingen finns möjlighet att vid behov ta del av insatser inom jobbgarantin för ungdomar. Ungdomar i åldern 18–19 år har också rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare, oavsett om de deltar i etableringsinsatser. Regeringens sammantagna bedömning är därför att ungdomar som är under 20 år inte ska omfattas av den nya lagen, oavsett om de har en gymnasieutbildning.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör Arbetsförmedlingens ansvar för etableringsinsatser enligt den nya lagen, till skillnad från etableringslagen, omfatta personer mellan 20 och 65 år utan undantag.

6.4 Samordning av etableringsinsatser

Regeringens förslag: Arbetsförmedlingen ska samordna etableringsinsatser och vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksrevisionen*, *Knivsta kommun* och *Östersunds kommun* instämmer i förslaget. *Delegationen för unga till arbete*, *SKL* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att det i lagstiftningen även bör regleras att Arbetsförmedlingen ska samverka med andra aktörer.

Skälen för regeringens förslag: Så som har angetts tidigare bör staten, genom Arbetsförmedlingen, fortfarande ha ett särskilt ansvar för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Genom sitt ansvar för nyanländas arbetsmarknadsetablering kommer Arbetsförmedlingen också att ha den bästa kunskapen om vad varje nyanländ har behov av för att så snabbt som möjligt etablera sig på arbetsmarknaden. Det är av den anledningen mest ändamålsenligt att Arbetsförmedlingen också fortsättningsvis har ansvar för att samordna individernas etableringsinsatser. Särskilt viktigt i sammanhanget är behovet att samordna insatser mellan statliga myndigheter och kommunerna. Kommunerna har en central och viktig roll för nyanlända invandrares etablering bl.a. genom ansvaret för bostadsförsörjning, vuxenutbildning, samhällsorientering samt insatser för barn och ungdomar. En tydlighet i ansvaret för att samordna de statliga och kommunala insatserna är en förutsättning för att dessa ska kunna fungera tillsammans och ge god effekt. För att effektivisera tiden för etableringsinsatsernas genomförande och påskynda den nyanländes arbetsmarknadsetablering bör Arbetsförmedlingen även vara stödjande och pådrivande i förhållande till övriga parter, såsom t.ex. anordnare av praktik och utbildning.

I etableringslagen finns en bestämmelse som stadgar att etableringsplanen ska utformas i samverkan med berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer. Vissa remissinstanser, bland dem *SKL* och *Delegationen för unga till arbete*, anser att det även i nya lagen bör finnas en bestämmelse om samverkan mellan Arbetsförmedlingen och andra aktörer såsom kommuner, landsting och regioner. Regeringen arbetar målmedvetet för att förbättra förutsättningarna för samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna generellt, inte minst i fråga om nyanlända. Regeringen instämmer i att även andra aktörer än Arbetsförmedlingen, såsom kommunerna, har centrala roller i nyanländas etablering, och att en väl fungerande samverkan mellan inblandade aktörer kommer att vara lika central i det nya regelverket som den är i dag. Det är även viktigt att det finns regler om samverkan mellan Arbetsförmedlingen och dessa aktörer. Liksom i regelverket för övriga arbetsökande anser regeringen dock att sådana bestämmelser bör regleras genom förordning. Någon anledning till att regleringen för nyanlända bör skilja sig åt i detta avseende finns inte enligt regeringen. Bestämmelser om att Arbetsförmedlingen ska samverka med andra aktörer bör därför inte finnas i den nya lagen.

6.5 Främja samverkan mellan berörda aktörer

Regeringens förslag: Länsstyrelserna ska främja samverkan om etableringsinsatser mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig särskilt tillstyrker eller är positiva till förslaget, bland dem *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Länsstyrelsen i Norrbotten* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*. Flera remissinsatser, bland dem *TCO*, *Saco* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, anser att anvarsfördelningen i etableringen i stort bör tydliggöras.

Skälen för regeringens förslag: Länsstyrelserna fick i samband med införandet av etableringslagen i uppgift att främja samverkan mellan berörda aktörer inom etableringsuppdraget i länen. Regeringen anförde i förarbetena till etableringslagen att länsstyrelsernas samverkande roll mellan myndigheter och andra som arbetar med nyanländas etablering borde bibehållas och förstärkas. Skälet till detta var bl.a. att den nya rollen som länsstyrelserna haft sedan 2007 inneburit ett förbättrat flyktingmottagande med ett ökat inslag av samverkan och samarbete mellan flera aktörer i flera kommuner (prop. 2009/10:60 s. 56 f.).

En effektiv arbetsmarknads-etablering av nyanlända invandrare kräver etableringsinsatser från flera olika aktörer. Som ett antal remissinstanser, bland dem *SKL* och *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, påpekar blir det därmed också viktigt att berörda aktörer samverkar för att insatserna ska bli effektiva och leda till en snabb etablering av nyanlända i arbets- och samhällslivet. Länsstyrelserna bör mot denna bakgrund ha kvar samma roll som de har enligt etableringslagen, dvs. att främja samverkan mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Ett antal remissinstanser, bland andra *TCO*, *Saco* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, efterfrågar en tydligare ansvarsfördelning mellan de olika aktörerna inom etableringen. *Saco* pekar särskilt på ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och länsstyrelserna. I den mån det finns behov av att förtydliga de olika ansvarsområdena inom etableringsuppdraget, utöver vad som föreslås regleras i lag, anser regeringen att det närmare bör regleras i förordning. Regeringen kommer därför att beakta remissinstansernas synpunkter i det fortsatta förordningsarbetet.

6.6 Tystnadsplikt

Regeringens förslag: Den som är eller har varit verksam inom en yrkesmässigt bedriven verksamhet för nyanlända invandrare får inte obehörigen röja vad han eller hon då har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Skolverket*, som är den enda remissinstans som yttrat sig särskilt i denna del, tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Tystnadsplikt eller handlingssekretess som begränsar yttrandefriheten i det allmännas verksamhet regleras i offentlighet- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Enligt 2 kap. 1 § OSL gäller förbud att röja eller utnyttja sekretessbelagd uppgift för myndighet där uppgiften är sekretessbelagd samt för person som på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten, på grund av tjänsteplikt eller på annan liknande grund för det allmännas räkning deltar eller har deltagit i myndighetens verksamhet och då har fått kännedom om uppgiften. OSL innehåller emellertid inte några bestämmelser om tystnadsplikt i privat verksamhet, utan sådan tystnadsplikt regleras särskilt i enskilda lagar.

Vid etableringslagens tillkomst infördes en tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam inom en yrkesmässigt bedriven verksamhet för nyanlända att inte obehörigen röja vad han eller hon då har fått veta om enskildas personliga förhållanden. I förarbetena till lagen anfördes att bestämmelsen främst riktar sig till etableringslotsar, även om den även gäller andra anordnare av aktiviteter för nyanlända. Det ansågs inte tillfredställande att uppgifter om enskildas personliga förhållanden helt saknade sekretesskydd hos privata aktörer som bedriver yrkesmässigt verksamhet som avser insatser enligt etableringslagen (prop. 2009/10:60 s. 99).

Även om tystnadsplikten inom etableringsuppdraget främst riktade sig till etableringslotsar gjordes alltså bedömningen att även andra privata aktörer skulle ha samma tystnadsplikt. Inom den övriga arbetsmarknadspolitiska verksamheten, dvs. den som riktar sig till arbetssökande utanför etableringsuppdraget, saknas bestämmelser om tystnadsplikt för anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser. En ordning där en anordnare tillhandahåller insatser både för nyanlända och andra arbetslösa personer och har två olika regelverk att förhålla sig till är inte att föredra. Detta skulle tala för att ta bort tystnadsplikten för anordnare av insatser till nyanlända. Frågan är om det faktum att andra grupper inom arbetsmarknadspolitiken saknar motsvarande integritetsskydd är ett argument för att ta bort skyddet för en viss grupp, i detta fall vissa nyanlända invandrare.

Regeringen anser att det ur den nyanländes perspektiv är viktigt att integritetsskyddet som infördes i samband med etableringslagens tillkomst kvarstår. Den nya lagen bör därför, trots att det blir en skillnad mellan nyanlända och övriga arbetssökande, innehålla en bestämmelse som anger att den som är eller har varit verksam inom en yrkesmässigt bedriven verksamhet för nyanlända invandrare inte obehörigen får röja vad han eller hon då har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

6.7 Föreskriftsrätt

<p>Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om ersättning till vissa nyanlända invandrare.</p>
--

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår ovan bör den nya lagen inte innehålla bestämmelser om ersättning till vissa nyanlända invandrare. De olika ersättningarna till nyanlända som deltar i etableringsinsatser bör i stället regleras på förordningsnivå. Den nya lagen bör därför innehålla en bestämmelse som upplyser om att regeringen eller den myndighet som bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om ersättning till nyanlända invandrare.

7 En samordnad lag för samhällsorientering

7.1 Bestämmelser om samhällsorientering samlas i en lag

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om samhällsorientering som finns i lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare bör samordnas med bestämmelserna om samhällsorientering i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har yttrat sig särskilt i denna del tillstyrker eller är positiva till förslaget, bland dem *Göteborgs kommun*, *Lerums kommun*, *Lunds kommun*, *Södertälje kommun*, *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)*, *Statens skolverk* (Skolverket) och *Sveriges Kvinnolobby*.

Skälen för regeringens bedömning: I dag regleras kommunernas skyldighet att erbjuda nyanlända invandrare samhällsorientering i två olika lagar utifrån målgrupp, dels i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen, dels i lagen (2013:157) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad samhällsorienteringslagen. Samhällsorienteringens innehåll och omfattning regleras emellertid i en för båda lagarna gemensam förordning.

Vid införandet av samhällsorienteringslagen påpekade Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) att det vore bättre att samla regelverket för samhällsorientering i samma lag för att tydliggöra att det rör sig om samma insatser med samma prioritet. Regeringen valde emellertid att behålla en ordning med regler om samhällsorientering i två lagar med motiveringen att samtliga etableringsinsatser som ska erbjudas för nyanlända som omfattas av etableringslagen bör regleras i den lagen. I och med att det i avsnitt 6 föreslås att etableringslagen ska upphävas och ersättas av en ny lag som i huvudsak endast innehåller bestämmelser om statens ansvar för etableringsinsatser, förlorar de skäl som regeringen tidigare anfört sin aktualitet. Den lösning som SKL förespråkade vid

införandet samhällsorienteringslagen, dvs. att reglera kommunernas ansvar för samhällsorienteringen i en gemensam lag oavsett målgrupp, framstår i stället som lämplig. Genom en sådan ordning tydliggörs att samhällsorientering har samma syfte och mål oavsett på vilken grund en nyanländ har beviljats uppehållstillstånd. Ett enhetligt regelverk för samhällsorienteringen bör kunna bidra till en tydlighet i förutsättningarna för kommunerna och även till en likabehandling av nyanlända. Reglerna om kommunernas ansvar för samhällsorientering bör samordnas i samhällsorienteringslagen. Nedan följer förslagen och skälen för den närmare regleringen.

7.2 Målgruppen utökas i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Regeringens förslag: Lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska, utöver dem som lagen omfattar i dag, gälla för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt

- 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen,
- 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
- 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

Lagen ska även utvidgas till att gälla nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av ovan angivna bestämmelser i utlänningslagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: *Lärarnas riksförbund*, *Skolverket* och *Sandvikens kommun* instämmer i att målgruppen för samhällsorienteringslagen även bör omfatta de som är 18–19 år. *Migrationsverket* påpekar att de som har beviljats tillfälligt uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 11 § utlänningslagen (2005:716) inte omfattas av den utökade målgruppen. *Sveriges Kvinnolobby* anser att samhällsorientering bör omfatta alla nyanlända, oavsett ålder och om de har beviljats uppehållstillstånd. Övriga remissinstanser har inte yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag

Enhetliga regler om samhällsorientering

Som framgår ovan bör regler om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare samordnas i samhällsorienteringslagen. Det finns skillnader i det kommunala ansvaret mellan etableringslagen och samhällsorienteringslagen. Den stora skillnaden är att etableringslagen i stort omfattar nyanlända invandrare som har beviljats uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller anhöriga till dessa och att samhällsorienteringslagen i huvudsak omfattar anhöriginvandrare. Andra skillnader är vilka ålderskategorier som omfattas av det kommunala ansvaret att erbjuda

samhällsorientering och vid vilken tidpunkt den kommunala skyldigheten träder in. Frågan är om dessa skillnader bör bestå, eller om kommunernas ansvar för samhällsorienteringen enligt etableringslagen i någon del bör anpassas till kommunernas motsvarande ansvar enligt samhällsorienteringslagen. Utgångspunkten är att ett enhetligt regelverk som gäller för alla nyanlända invandrare blir tydligare såväl för tillämpande myndigheter och kommuner som för nyanlända.

Kommunens ansvar för skyddsbehövande m.fl. och deras anhöriga

Det är viktigt att nyanlända tar del av kunskap om Sverige och om vad det innebär att leva i det svenska samhället samt information om rättigheter och skyldigheter. Även om etableringslagen upphävs och ersätts av en ny lag som i princip bara reglerar det statliga ansvaret för etableringsinsatser, kommer nyanlända som i dag omfattas av etableringsuppdraget ha ett behov av samhällsorientering för sin etablering i arbets- och samhällslivet. Därmed bör kommunens ansvar att erbjuda samhällsorientering enligt samhällsorienteringslagen utvidgas till att omfatta den målgrupp som framgår av etableringslagen, dvs. skyddsbehövande m.fl. och deras anhöriga. Det innebär att etableringslagens målgrupp med hänvisning till utlänningslagen bör föras in i samhällsorienteringslagen.

Migrationsverket har påpekat att personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen inte omfattas av samhällsorienteringslagens målgrupp. Som framgår av avsnitt 6.3 är det inte lämpligt att nu utvidga målgruppsbestämmelserna inom etableringen till att omfatta personer med uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen. Regeringen avser dock att vid behov återkomma med förslag om ändring i detta avseende.

Sveriges Kvinnolobbys synpunkt om att lagen bör utvidgas till att gälla alla nyanlända rymts inte inom ramen för detta lagstiftningsärende. Däremot anser regeringen att det, bl.a. med hänsyn till jämställdhetsaspekter, kan finnas anledning att återkomma i denna fråga.

Vilken ålderskategori som kommunens ansvar gäller för

I dag omfattas som huvudregel endast nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år av målgruppen för etableringslagen. Nyanlända i åldern 18–19 år omfattas också förutsatt att de saknar föräldrar i landet. Kommunerna har alltså ansvar att erbjuda dessa nyanlända invandrare samhällsorientering. Enligt samhällsorienteringslagen omfattas nyanlända som har fyllt 18 men inte 65 år av målgruppen. Frågan är därför om den ålderskategori som anges i etableringslagen ska gälla eller om åldern ska anpassas till den ålder som gäller enligt samhällsorienteringslagen.

Som framgår ovan är det viktigt att nyanlända tar del av kunskap om Sverige och om vad det innebär att leva i det svenska samhället samt information om rättigheter och skyldigheter. Detta gäller inte minst unga nyanlända. Huvuddelen av de nyanlända invandrare som inte har fyllt 20 år har troligen behov av fortsatt kompletterande utbildning i grundskola eller gymnasieskola. De kan därför som huvudregel antas få sina behov av samhällsorientering tillräckligt tillgodosedda inom det reguljära utbildningssystemet. Det förhåller sig emellertid annorlunda för de

ungdomar som har fyllt 18 år, men som av någon anledning inte går i gymnasieskola. För att säkerställa att ungdomar får behövlig samhällsorientering bör alla nyanlända i åldern 18–19 år, som av någon anledning inte går i gymnasieskola, ingå i målgruppen för samhällsorientering. Detta bör gälla såväl ungdomar som saknar föräldrar i landet, som ungdomar som har föräldrar här i landet.

Kompletterande målgruppsbestämmelser

Enligt etableringslagen måste en anhörig, för att omfattas av etableringslagens målgrupp, ha ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun. Vidare finns krav på att den person som den nyanlände har anknytning till inte får vara svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

Enligt samhällsorienteringslagen upphör kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering tre år efter det att den nyanlände första gången folkbokfördes i en kommun. Samhällsorienteringslagen gäller vidare inte nyanlända som är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

Kravet i etableringslagen att en anhörig ska ha ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun, var till en början på två år från kommunmottagandet. Tvåårsgränsen motiverades med att det bedömdes vara den tid som det normalt tar för en flykting att etablera sig och bli självförsörjande i Sverige (prop. 2009/10:60 s. 41 f.). År 2014 höjdes tidsfristen till sex år. Bakgrunden var att regeringen bedömde att det fanns situationer då tvåårsgränsen visat sig vara alltför snäv, eftersom det tagit längre tid för anhöriga att förenas med anknytningspersonen i Sverige. En längre tidsgräns skulle enligt regeringen även innebära att villkoren för kommunernas mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande blev mer förutsebara (prop. 2012/13:188 s. 8 f.).

Kravet i etableringslagen på att anknytningspersonen inte får vara svensk medborgare infördes med motiveringen att utgångspunkten bör vara att svenska medborgare ska behandlas lika oavsett grunden för det svenska medborgarskapet, även i fråga om deras anhöriga som ansöker om uppehållstillstånd i Sverige. Vidare påpekades att anhöriga till svenska medborgare visserligen kan ha ett initialt behov av insatser, men att de genom sin anknytningsperson vanligen har tillgång till ett nätverk på ett annat sätt och därför inte har lika stort behov av stöd och insatser (prop. 2012/13:188 s. 11 f.).

Samhällsorienteringslagens bestämmelse om att kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering upphör tre år efter det att den nyanlände första gången folkbokfördes i en kommun infördes bl.a. med hänvisning till att målsättningen med samhällsorientering är snabb etablering i samhälls- och arbetslivet och därför bör inledas så snart som möjligt efter folkbokföring, men att utrymme måste lämnas till de nyanlända som av olika skäl inte kan delta i anslutning till att de folkbokförts. En jämförelse gjordes också med etableringslagens regler, enligt vilka en etableringsplan vari samhällsorientering ingår ska upp-

rättas inom ett år efter en nyanländs folkbokföring och omfatta högst 24 månader (prop. 2012/13:63 s. 22 f.).

Samhällsorienteringslagens bestämmelse om att den anhörige inte får vara medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller Schweiz infördes med motiveringen att sådana medborgare ofta har en högre sysselsättningsgrad och en lägre arbetslöshet än tredjelandsmedborgare. Det talade enligt regeringen för att dessa invandrare i allmänhet inte har sådana svårigheter att etablera sig i samhälls- och arbetslivet att de har behov av samhällsorientering. Regeringen bedömde med anledning av det att invandrare som är medborgare i Schweiz eller ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet inte tillhör dem som har störst behov och nytta av samhällsorientering och därför inte bör ingå målgruppen (prop. 2012/13:63 sida 15 f.).

Nämnda regler i etableringslagen och samhällsorienteringslagen har i stort samma syfte, att begränsa målgrupperna så att insatser erbjuds dem som kan antas ha störst behov och nytta av insatserna. För att tydliggöra det kommunala ansvaret bör enhetliga regler gälla för alla nyanlända som föreslås omfattas av samhällsorienteringslagen.

Bestämmelserna i samhällsorienteringslagen är utformade specifikt utifrån nyanländas behov av samhällsorientering, till skillnad från reglerna i etableringslagen som är utformade utifrån behovet av etableringsinsatser i stort. Regeringen anser också att bestämmelserna i samhällsorienteringslagen bättre kan uppnå syftet med att begränsa målgruppen till dem som kan antas ha störst behov och nytta av samhällsorientering.

Mot denna bakgrund anser regeringen att begränsningarna i samhällsorienteringslagen, att kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering upphör tre år efter det att den nyanlände första gången folkbokfördes i en kommun och att lagen inte gäller nyanlända som är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz, bör gälla för samtliga som nu föreslås omfattas av samhällsorienteringslagen. Bestämmelserna i etableringslagen, om att en anhörig ska ha ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att anknytningspersonen togs emot i en kommun och att den person som den nyanlände har anknytning till inte får vara svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd, bör därför inte överföras till samhällsorienteringslagen.

När kommunens ansvar träder in

Reglerna för när kommunernas ansvar träder in skiljer sig åt beroende på om den nyanlände tillhör målgruppen i etableringslagen eller samhällsorienteringslagen. Målgruppen i samhällsorienteringslagen bestäms utifrån när den nyanlände har folkbokförts i en kommun. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i etableringslagen. I etableringslagen anges endast att varje kommun är skyldig att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering. Däremot framgår det av etableringslagen att den nyanlände har rätt att få en etableringsplan inom ett år från det att han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun. I syfte att tydliggöra det kommunala ansvaret bör enhetliga regler gälla för när det kommunala

ansvaret för samhällsorienteringen träder in och när det upphör. Mot den bakgrunden bör endast nyanlända som har folkbokförts i en kommun omfattas av målgruppen för samhällsorienteringen.

När samhällsorientering ska påbörjas och avslutas

Enligt samhällsorienteringslagen ska samhällsorienteringen påbörjas så snart som möjligt efter det att den nyanlände har folkbokförts i kommunen. Av förordningen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare framgår att den normalt ska vara avslutad ett år efter det att den har påbörjats.

Det finns ingen motsvarande bestämmelse i etableringslagen om när samhällsorienteringen ska påbörjas. Däremot framgår det av etableringslagen att den nyanlände har rätt att få en etableringsplan inom ett år från det att han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun. Av förordningen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare följer att samhällsorienteringen ska påbörjas så snart som möjligt efter det att en etableringsplan har upprättats. Den ska normalt vara avslutad ett år efter det att etableringsplanen har upprättats.

Reglerna skiljer sig alltså åt för när samhällsorienteringen ska påbörjas och avslutas beroende på om den nyanlände ingår i målgruppen för etableringslagen eller samhällsorienteringslagen. När nu etableringslagens målgruppsbestämmelser, med några mindre undantag, föreslås föras in i samhällsorienteringslagen bör även bestämmelserna om när samhällsorienteringen ska påbörjas och avslutas göras enhetliga. Reglerna i samhällsorienteringslagen om när samhällsorienteringen ska påbörjas är tydliga. Regeringen har i förordning föreskrivit när samhällsorienteringen ska avslutas. Samma regler bör gälla nyanlända som tillhör målgruppen i etableringslagen som i samhällsorienteringslagen. Det innebär att samtliga som nu föreslås omfattas av samhällsorienteringslagen bör erbjudas samhällsorientering så snart som möjligt efter det att den nyanlände har folkbokförts i kommunen. Det innebär vidare att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, enligt ett bemyndigande i samhällsorienteringslagen, får meddela föreskrifter om när samhällsorienteringen ska avslutas.

Övriga följder av förslaget och redaktionella ändringar

Genom att etableringslagens målgrupp, med några mindre undantag, föreslås föras in i samhällsorienteringslagen blir även övriga bestämmelser i samhällsorienteringslagen tillämpliga på etableringslagens målgrupp.

Det innebär bl.a. att en bestämmelse i samhällsorienteringslagen om att kommunen har ansvar för att aktivt verka för att nå de nyanlända i kommunen som har rätt till samhällsorientering och motivera dem att delta i samhällsorienteringen, även kommer gälla för etableringslagens målgrupp.

Utvidgningen av samhällsorienteringslagens målgrupp gör också att den nuvarande målgruppsbestämmelsen i samhällsorienteringslagen behöver disponeras om. Som framgår ovan bör ungdomar som går i gymnasieskola inte heller i framtiden ingå i målgruppen för samhällsorienteringslagen. Lagen ska inte heller gälla nyanlända som är

medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz. Dessa bestämmelser som anger vilka som inte omfattas av lagen bör placeras i en egen paragraf.

Slutligen kommer det krävas följdändringar i förordningen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare med anledning av de förslag som lämnas i detta kapitel.

8 SGI-skydd

8.1 Inledande om sjukpenninggrundande inkomst

Sjukpenninggrundande inkomst, nedan kallad SGI, utgör beräkningsunderlag för arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner som betalas ut per dag, bl.a. sjukpenning, föräldrapenning på sjukpenningnivån och närstående penning. SGI är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad tills vidare kan antas få för eget arbete. Inkomstens storlek påverkar således storleken på en försäkrads SGI.

SGI för en försäkrad fastställs i normalfallet i samband med att den försäkrade begär en ersättning som beräknas på grundval av SGI eller när det annars behövs för handläggningen av ett ärende. SGI tar sikte på framtida inkomster. Vid fastställandet av SGI är det en bedömning av den försäkrades framtida stadigvarande inkomst som ska göras. För att en inkomst ska anses vara stadigvarande krävs i regel att den kommer från arbete som kan antas vara under minst sex månader i följd eller vara årligen återkommande. Att inkomsten ska beräknas som årlig inkomst innebär att tillfälliga inkomstvariationer i regel inte ska påverka SGI. En försäkrads SGI fastställs av Försäkringskassan.

När SGI har fastställts beräknas förmåner utifrån denna till dess att det uppstår skäl till ändring. Storleken på den ersättning som lämnas för respektive förmån bygger på den SGI som har fastställts och på de ersättningsnivåer som gäller för respektive förmån. SGI ändras i regel först när en försäkrad ansöker om en förmån som bygger på SGI, men kan i vissa fall även ändras under en pågående ersättningsperiod. Under en pågående ersättningsperiod är den försäkrades SGI normalt skyddad mot en sänkning. En sådan SGI får dock höjas efter faktisk löneförändring eller, för bl.a. arbetslösa, räknas om med hjälp av konsumentprisindex.

En person som inte längre har någon inkomst av arbete omfattas i regel inte av den arbetsbaserade försäkringen och får inte behålla sin SGI. Det finns dock undantag från denna regel i form av olika SGI-skydd. SGI-skydd innebär att en försäkrads SGI vid vissa förvärvsavbrott inte sänks eller går förlorad trots att den försäkrade inte längre har någon inkomst av arbete eller har en lägre sådan till följd av att förvärvsarbetets omfattning under en period har minskat. SGI-skydd utgör ett avsteg från inkomstbortfallsprincipen som gäller för flera av socialförsäkringsförmånerna. SGI-skydd träder in vid bl.a. förvärvsavbrott för studier, arbetslöshet, föräldraledighet och sjukdom. I dessa fall har det ansetts att förvärvsavbrottet är så skyddsvärt att den försäkrade får ett SGI-skydd

under avbrottet. Skyddet har motiverats utifrån ett antal principer, t.ex. om att värna ökat barnafödande eller värna anknytningen till förvärvslivet.

8.2 SGI-skydd för nyanlända som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program

Regeringens förslag: SGI-skydd ska gälla under tid då en nyanländ invandrare deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får etableringsersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Sveriges Kvinnolobby* och *Försäkringskassan* ställer sig positiva till förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 26 kap. 16 a § socialförsäkringsbalken gäller SGI-skydd under tid då den försäkrade deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan som avses i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen. För övriga arbetssökande gäller, enligt 26 kap. 13 § socialförsäkringsbalken, SGI-skydd under tid då den försäkrade deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning eller står till arbetsmarknadens förfogande.

Som framgår av avsnitt 5 bör regelverket för nyanländas etablering i större utsträckning harmoniseras med regelverket för övriga arbetssökande. Det nya harmoniserade regelverket innebär bl.a. att nyanlända liksom andra arbetssökande ska erbjudas insatser inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program. Nyanlända bör därför i framtiden kunna skydda sin SGI på samma sätt som övriga arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program. Det innebär att en nyanländ invandrare ska kunna skydda sin SGI under tid då han eller hon deltar i det nya arbetsmarknadspolitiska etableringsprogrammet och får etableringsersättning. Därmed bör 26 kap. 16 a § socialförsäkringsbalken upphöra att gälla, samtidigt som 26 kap. 13 § socialförsäkringsbalken anpassas till att även omfatta nyanlända invandrare som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program med etableringsersättning. Som en direkt följd av att 26 kap. 16 a § upphör att gälla bör en hänvisning till denna paragraf i 6 kap. 10 § socialförsäkringsbalken tas bort.

8.3 Möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om SGI-skydd för den som stängts av från rätten till etableringsersättning

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få etableringsersättning för att den sjukpenninggrundande inkomsten ska vara skyddad.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Arbetsförmedlingen* och *Försäkringskassan* är positiva till förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 5 bör nyanlända invandrare omfattas av motsvarande åtgärdssystem som gäller inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen. Det nya åtgärdssystemet inom etableringsersättningen innebär att det kommer att bli möjligt att varna eller under begränsade perioder stänga av en nyanländ programdeltagare från rätt till etableringsersättning. Åtgärdssystemet innebär således att en nyanländ som deltar i det nya arbetsmarknadspolitiska etableringsprogrammet ska kunna varnas eller stängas av från rätt till ersättning om han eller hon på olika sätt missköter arbets sökandet, förlänger tiden i arbetslöshet, orsakar arbetslösheten eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar sådana oriktiga uppgifter till Försäkringskassan som har betydelse för rätten till ersättning. En avstängning från rätt till etableringsersättning innebär att den nyanlända programdeltagaren under en begränsad period inte får etableringsersättning. En programdeltagare som stängs av från rätt till nämnda ersättning och deltar i ett program där det inte finns krav på att vara aktivt arbetssökande kan förlora sitt SGI-skydd, eftersom den försäkrade varken får ersättning eller aktivt söker arbete. Även en avstängning under en begränsad period innebär att SGI-skyddet kan gå förlorat. Om SGI-skyddet går förlorat kommer inte den nyanlända programdeltagaren att kunna få tillbaka det igen när avstängningstiden har löpt ut. För att åter få en SGI krävs att han eller hon börjar förvärvsarbete igen.

Ett förlorat SGI-skydd kan i vissa fall vara en alltför långtgående och oproportionerlig konsekvens för de situationer då en nyanländ deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program men har stängts av från rätt till etableringsersättning. Även om principerna för SGI-skyddet så långt som möjligt bör upprätthållas, kan det i vissa situationer vara motiverat att ett avsteg görs från kraven som ställs på en arbetslös försäkrad för att den sjukpenninggrundande inkomsten ska vara skyddad. I detta avseende bör, såsom *Arbetsförmedlingen* påpekar, samma undantag gälla för nyanlända som för övriga arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program.

Den närmare regleringen av SGI-skyddet för nyanlända programdeltagare som stängs av från rätt till ersättning bör, liksom för övriga programdeltagare, regleras i förordningen (2000:1418) om tillämpning av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst. I 26

kap. 13 § andra stycket socialförsäkringsbalken finns en upplysningsbestämmelse som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om undantaget från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Bestämmelsen bör kompletteras så att den omfattar även försäkrade som deltar i arbetsmarknadspolitiska program med etableringsersättning.

8.4 Ytterligare ändringar av följdkaraktär

Regeringens förslag: De hänvisningar som görs i socialförsäkringsbalken till lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och till deltagande i aktiviteter enligt en etableringsplan ska ändras till att avse etableringsersättning.

Sjukpenning som svarar mot den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning ska kunna lämnas till en nyanländ som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får etableringsersättning även efter de 14 första dagarna i en sjukperiod, om den nyanlande skulle ha förvärvat arbetat om han eller hon inte hade varit sjuk.

Promemorian: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* ställer sig positiv till förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag

Ändrade hänvisningar

Av 26 kap. 19 § socialförsäkringsbalken framgår att sjukpenningen vid sjukdom för en nyanländ som deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan ska beräknas på en SGI som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under den tiden. För arbetssökande som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning gäller att beräkningen ska ske utifrån den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under den tid han eller hon deltar i ett sådant program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning.

I och med att etableringsinsatser i framtiden bör ges inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program bör bestämmelsen justeras så att den gäller för nyanlända på samma sätt som för övriga arbetssökande. Det innebär att även nyanländas sjukpenning vid sjukdom ska beräknas på en SGI som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under tid han eller hon deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program med etableringsersättning.

I 97 kap. 13 § socialförsäkringsbalken finns bestämmelser om vilka inkomster som ska ingå i beräkningen av en försäkrads bidragsgrundande inkomst i ärenden om bostadsbidrag. Av bestämmelsen framgår att etableringsersättning enligt etableringslagen ska anses vara en sådan viss inkomst som ska ingå i beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten. I avsnitt 6 föreslås att etableringslagen ska upphöra att gälla och ersättas med en ny lag utan regler om individärsättning. Etableringsersättning kommer i stället att regleras i förordning. Den aktuella bestämmelsen bör

därför justeras så att den avser etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare.

Beräkning av sjukpenninggrundande inkomst

Av 27 kap 10 § socialförsäkringsbalken följer att sjukpenning lämnas för de första 14 dagarna i en sjukperiod som svarar mot SGI av anställning endast under förutsättning att den försäkrade skulle ha förvärvat arbetat om han eller hon inte hade varit sjuk. Paragrafen kompletteras av 14 § i samma kapitel som anger att det som föreskrivs i 10 § gäller även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden för en försäkrad som, på sätt avses i 26 kap. 13 §, deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning, eller står till arbetsmarknadens förfogande. Som framgår ovan bör nyanlända, liksom övriga arbetsökande, ta del av insatser inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program. I detta avseende bör samma regler gälla för alla deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, oavsett om det handlar om program för nyanlända eller övriga arbetsökande. Bestämmelsen i 27 kap. 14 § socialförsäkringsbalken som reglerar dag 15 och framåt av en sjukperiod bör därför justeras till att omfatta även nyanlända invandrare som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får etableringsersättning.

9 Personuppgiftsbehandling

9.1 Personuppgiftsbehandling och myndigheternas registerlagar

De grundläggande bestämmelserna om behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204). Genom lagen genomfördes Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet) i svensk rätt. Personuppgiftslagen syftar till att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Lagen är teknikneutral och tillämpas på helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter och på manuell behandling av personuppgifter, om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Personuppgifter i personuppgiftslagens mening är all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. Begreppet behandling av personuppgifter omfattar i stort sett allt man kan göra med sådana uppgifter, t.ex. att samla in, bearbeta, lagra, sammanställa och förstöra. Personuppgiftslagen är generellt tillämplig, men om det i en annan lag eller i en förordning har meddelats avvikande bestämmelser, så gäller de bestämmelserna.

Sedan slutet av 1990-talet har det utöver personuppgiftslagen utarbetats en stor mängd särskilda s.k. registerförfattningar med bestäm-

melser om behandling av personuppgifter, däribland lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, nedan kallad AF:s registerlag, och lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, nedan kallad IAF:s registerlag. Det finns även regler om personuppgiftsbehandling i socialförsäkringsbalken. Syftet med de särskilda registerförfattningarna är att anpassa regleringen till de särskilda behov som myndigheterna har i sina respektive verksamheter. Avvägningar har gjorts mellan behovet av effektivitet i berörd verksamhet och behovet av skydd för den enskildes integritet. I registerförfattningar delas de ändamål för vilka myndigheternas personuppgiftsbehandling får ske vanligen upp i primära och sekundära ändamål. De primära ändamålen avser att tillgodose de behov som finns att behandla personuppgifter i den berörda myndighetens egen verksamhet. De sekundära ändamålen reglerar i vilken utsträckning personuppgifter, som myndigheten samlat in för ett primärt ändamål, får behandlas för att lämnas ut till annan verksamhet inom den egna myndigheten eller till enskilda eller till andra myndigheter i syfte att tillgodose deras behov. Ovan nämnda registerförfattningar innehåller både primära och sekundära ändamålsbestämmelser som har ansetts nödvändiga för respektive myndighets behandling av personuppgifter.

Europaparlamentet och rådet antog den 27 april 2016 förordningen (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Dataskyddsförordningen utgör en ny generell reglering för personuppgiftsbehandling inom EU, som ska börja tillämpas den 25 maj 2018. Förordningen kommer att ersätta det nuvarande dataskyddsdirektivet, vilket bl.a. innebär att personuppgiftslagen och personuppgiftsförordningen (1998:1191) kommer att behöva upphävas.

9.2 Ändringar i Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens registerlag

9.2.1 Utvidgade primära ändamål

Regeringens förslag: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ska få behandla personuppgifter om det behövs för tillsyn över handläggning av ärenden och över rutiner för handläggning av ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom etableringsersättningen. Inspektionen ska också få behandla personuppgifter om det behövs för uppföljning av åtgärder inom etableringsersättningen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Datainspektionen* efterlyser en integritetsanalys och anför att det i brist på en sådan inte är möjligt att dra slutsatsen att ett utökad tillsyns- och uppföljningsansvar står i rimlig proportion till intrånget i den personliga integriteten. *Datainspektionen* framhåller

vidare att den nya dataskyddsförordningen på EU-nivå bör beaktas. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* tillstyrker förslaget, men påtalar att myndigheten för att effektivisera sin tillsyn behöver direktåtkomst till Försäkringskassans datasystem. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag

IAF:s registerlag

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har i dag ett tillsyns- och uppföljningsansvar i fråga om åtgärder inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen. Enligt 4 § IAF:s registerlag får Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen behandla personuppgifter, om det behövs för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd och utvecklingsersättning eller för uppföljning av sådana åtgärder. Dessutom får inspektionen behandla personuppgifter för att tillhandahålla information som behövs inom Arbetsförmedlingens verksamhet som underlag i uppföljnings-, analys- och utvärderingsarbete.

Av 8 § IAF:s registerlag framgår att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får behandla sådana känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen och sådana personuppgifter om lagöverträdelse m.m. som avses i 21 § personuppgiftslagen, om uppgifterna har lämnats i ett ärende eller annars är nödvändiga för handläggningen av ett ärende. Med känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen avses bl.a. personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter och religiös övertygelse samt personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Av 9 § IAF:s registerlag framgår att det i statistik- och tillsynsdaten inte får behandlas några andra känsliga personuppgifter än sådana som avslöjar etniskt ursprung eller rör hälsa. För känsliga personuppgifter som avslöjar etniskt ursprung eller rör hälsa gäller dock, liksom för personuppgifter om sociala förhållanden och omdömen samt slutsatser eller andra värderande upplysningar om en enskild, att de endast får behandlas i statistik- och tillsynsdaten om de har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för handläggningen av det. Uppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott m.m. samt uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen (2005:716) får inte behandlas alls i statistik- och tillsynsdaten.

Datainspektionen har framfört att dataskyddsförordningen, som träder i kraft den 25 maj 2018, bör tas i beaktande. Regeringen konstaterar att ett arbete pågår inom Regeringskansliet för att anpassa den svenska personuppgiftsregleringen till dataskyddsförordningen. De förslag till lagändringar som lämnas i denna lagrådsremiss föreslås träda i kraft före den nya dataskyddsförordningen och därmed före de ändringar i nationell lagstiftning som följer av anpassningen till dataskyddsförordningen. Anpassningar som är nödvändiga med anledning av de ändringar som föreslås i denna lagrådsremiss bör därför beaktas i det arbete som pågår med att anpassa den svenska personuppgiftsregleringen till dataskyddsförordningen.

Utvidgad möjlighet för inspektionen att behandla personuppgifter

Som framgår av avsnitt 5 bör det införas ett proportionerligt åtgärds-system för nyanlända med etableringsersättning som motsvarar det som idag gäller för arbetssökande med aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Detta kommer att kräva ett utökat samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan på samma sätt som idag sker i fråga om aktivitetsstöd och utvecklingsersättning. För att säkerställa en enhetlig tillämpning och för att kunna klarlägga olika konsekvenser av regelverket anser regeringen att det finns ett behov av att följa upp och kontrollera tillämpningen av de nya åtgärdsreglerna för nyanlända som får etableringsersättning. Som framgår i avsnitt 5 bör Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens tillsyns- och uppföljningsansvar därför utökas till att omfatta även åtgärder inom etableringsersättningen. Inspektionen bör utöva tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom etableringsersättningen samt uppföljning av sådana åtgärder.

För att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring ska kunna fullgöra ett uppdrag med ett utökat tillsyns- och uppföljningsansvar avseende åtgärder för nyanlända med etableringsersättning anser regeringen att inspektionen bör få behandla personuppgifter för detta ändamål. Inspektionens möjligheter att behandla personuppgifter bör därför utvidgas så att myndigheten även får behandla personuppgifter om det behövs för tillsyn över sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom etableringsersättningen. Som *Datainspektionen* har påpekat bör en analys göras av hur en sådan utvidgning av de primära ändamålen inverkar på den enskildes personliga integritet. Nedan följer en genomgång av vilka personuppgifter som är aktuella, bestämmelser som syftar till att säkerställa integritetsskydd, sekretessreglering och en avvägning mellan å ena sidan intresset av att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring ges en sådan utvidgad möjlighet att behandla personuppgifter som behövs för den tillsyn som är i fråga och, å andra sidan, det integritetsintrång som en sådan reglering innebär.

Personuppgifter i ärenden som rör åtgärder inom etableringsersättningen

De personuppgifter som kan bli aktuella att behandla för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring är sådana personuppgifter som är nödvändiga för den tillsyn och uppföljning som inspektionen ska bedriva i fråga om Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans handläggning av ärenden som rör åtgärder inom etableringsersättningen. Det är fråga om sådana personuppgifter som är relevanta för inspektionens tillsyn, t.ex. uppgift om de etableringsinsatser som en nyanländ deltar i och uppgift om innehållet i en individuell handlingsplan, såsom planerade aktiviteter och inriktning på de insatser som en nyanländ ska delta i. Det kan typiskt sett även vara fråga om uppgift om innehållet i en aktivitetsrapport, uppgift om på vilken grund en nyanländ har blivit avstängd från etableringsersättning och uppgift om hur många gånger en viss person tidigare har varit avstängd från ersättning. Även uppgifter om en nyanländs familjeförhållanden, utbildning, arbetslivserfarenhet och hälsa kan bli aktuella.

Det skulle t.ex. kunna röra sig om en uppgift om sjukdom i ett läkarintyg som den nyanlände har åberopat.

Bland de personuppgifter som kan vara aktuella finns därmed känsliga personuppgifter i personuppgiftslagens mening. Eftersom det är fråga om sådana uppgifter som har lämnats i ett ärende som gäller etableringsersättning hos Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan, finns det stöd i IAF:s registerlag för inspektionen att behandla uppgifterna.

Bestämmelser som syftar till att säkerställa integritetsskydd

Genom förslaget att utvidga de primära ändamålen för vilka Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får behandla personuppgifter, kommer inspektionen att få en utökad möjlighet att behandla personuppgifter jämfört med i dag. En ökad behandling av personuppgifter, särskilt känsliga personuppgifter, innebär även en ökad risk för otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet. Det är därför viktigt att skyddet för den personliga integriteten är tillfredsställande vid en sådan utvidgning av de primära ändamålen.

Möjligheten att behandla känsliga personuppgifter begränsas av bestämmelserna i 8–10 §§ IAF:s registerlag. Vid behandling av personuppgifter ska vidare lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder vidtas för att skydda de personuppgifter som behandlas. Åtgärderna ska ställas i relation till bl.a. de behandlade uppgifternas känslighet. Inspektionen är alltså skyldig att utforma sina rutiner och system så att otillbörliga intrång i den personliga integriteten undviks. Inspektionens skyldigheter i detta avseende följer av personuppgiftslagens bestämmelser i 30–32 §§ om säkerhet vid behandling.

Det finns dessutom i 13 § IAF:s registerlag bestämmelser som begränsar de sökbegrepp som får användas vid behandlingen av personuppgifter. Bestämmelserna syftar till att reducera risken för obehövliga intrång i den personliga integriteten. Av bestämmelserna framgår att sådana känsliga personuppgifter som avses i 13 § personuppgiftslagen och sådana personuppgifter om lagöverträdelse m.m. som avses i 21 §, med vissa undantag, inte får användas som sökbegrepp. Detsamma gäller uppgifter om sociala förhållanden, omdömen, slutsatser eller andra värderande upplysningar om en enskild samt uppgifter om att den enskilde har vårdats med stöd av socialtjänstlagen eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen.

Även sekretessregleringen har betydelse för integritetsskyddet, eftersom den tillsammans med ändamålsbestämmelserna i respektive registerförfattning styr i vilken utsträckning personuppgifter får överföras till andra. De personuppgifter som förekommer i ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan och som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen föreslås få behandla med stöd av den utvidgade ändamålsbestämmelsen kan omfattas av sekretess.

Sekretessreglering

I 28 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, finns sekretessregler som gäller i Arbetsförmedlingens respektive Försäkringskassans verksamhet. Av 11 § framgår att sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att

uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men och uppgiften förekommer i bl.a. ärende om hjälp och stöd vid arbetslöshet eller andra åtgärder i anställningsfrämjande syfte eller för att främja en enskilds anpassning till arbetslivet. Enligt 1 § samma kapitel gäller sekretess hos Försäkringskassan för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende enligt lagstiftning om bl.a. annan ekonomisk förmån för enskild än de förmåner som i övrigt specifikt anges i bestämmelsen.

För utläningar gäller även särskilda sekretessregler enligt OSL. Av 21 kap. 5 § OSL följer att sekretess gäller för uppgift som rör en utläning, om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller lider annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utläningen och en utländsk stat eller myndighet eller organisation av utläningar. Av 28 kap. 12 a § OSL följer vidare att sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i ärende om etableringsplan och i ärende om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Såsom föreslås i avsnitt 10.6 bör sådan sekretess som idag gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i ärende om etableringsplan och ärende om ersättning enligt etableringslagen fortsättningsvis i stället gälla för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i ärende om etableringsinsatser och i ärende om ersättning som kan lämnas för deltagande i etableringsinsatser. Bestämmelsen i 28 kap. 12 a § OSL, som framför allt är tillämplig hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, kan också bli tillämplig hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

Enligt 8 kap. 1 § OSL får uppgifter för vilka sekretess gäller inte röjas för enskilda eller andra myndigheter, om inte annat framgår av OSL eller av lag eller förordning till vilken OSL hänvisar. När uppgifter ska lämnas mellan myndigheter måste därför hänsyn tas till sekretessregleringen. Enligt 10 kap. 28 § första stycket OSL hindrar inte sekretess att uppgifter lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Detta innebär att sekretess som gäller hos Arbetsförmedlingen respektive Försäkringskassan inte hindrar att uppgifterna lämnas ut till Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning. Regeringen har för avsikt att i förordning införa en skyldighet för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan att lämna de uppgifter till inspektionen som den behöver för att kunna fullgöra det utökade tillsyns- och uppföljningsuppdraget. Av 11 kap. 1 § OSL följer att om en myndighet i verksamhet som avser tillsyn eller revision från en annan myndighet får en sekretessreglerad uppgift, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos den mottagande myndigheten (s.k. sekundär sekretess). Om en uppgift som Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan lämnar till Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen inte omfattas av primär sekretess enligt 28 kap. 12 a § OSL eller någon annan bestämmelse, kan sekretessen i stället

överförs till inspektionen i enlighet med 11 kap. 1 § OSL. Eftersom sekretess endast kan överföras mellan myndigheter blir den sekundära sekretessbestämmelsen däremot inte tillämplig på en uppgift som lämnas till inspektionen direkt från en enskild.

Intresset av att uppnå en effektiv tillsyn väger över integritetsintrånget

De nya åtgärdsreglerna inom etableringsersättningen kommer att medföra behov av ett utökat samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. För att säkerställa en enhetlig tillämpning och klarlägga olika konsekvenser av regelverket finns behov av att följa upp och kontrollera tillämpningen av de nya bestämmelserna om handläggning av åtgärder inom etableringsersättningen. Det är av denna anledning som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen bör ges ett utökat tillsyns- och uppföljningsuppdrag, och som en följd av detta även en utvidgad möjlighet att behandla personuppgifter för ändamålet.

Regeringen anser att det är av stor vikt att handläggningen av ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom etableringsersättningen sker på ett rättssäkert sätt. Det behöver därför säkerställas att inspektionens tillsyn och uppföljning av handläggningen av sådana ärenden, liksom i fråga om ärenden om åtgärder inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen, kan ske effektivt och ändamålsenligt. För att detta ska bli möjligt behöver Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen kunna behandla personuppgifter. Såsom framgått rör det sig om behandling av t.ex. uppgift om vilka etableringsinsatser en nyanländ deltar i, innehållet i en etableringsplan och uppgift om på vilken grund en nyanländ har blivit avstängd från etableringsersättning. Det kan även vara fråga om känsliga personuppgifter, vilket innebär att det finns en ökad risk för otillbörligt integritetsintrång.

Regeringen konstaterar att det finns en särskilt anpassad registerförfattning för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen som syftar till att säkerställa ett skydd för den personliga integriteten. Registerförfattningen innehåller bestämmelser som begränsar inspektionens möjlighet att behandla känsliga personuppgifter samt bestämmelser om sökbegränsningar och gallring. Därutöver skyddar sekretessregleringen i OSL den personliga integriteten avseende sådana uppgifter som inspektionen kommer att behandla.

Mot denna bakgrund anser regeringen att skyddet för den personliga integriteten är tillfredsställande när det gäller de personuppgifter som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen kommer att behandla vid sin tillsyn och uppföljning avseende handläggningen av ärenden som rör åtgärder inom etableringsersättningen. Regeringen bedömer att intresset av att inspektionen får en sådan utvidgad möjlighet att behandla personuppgifter som behövs för att uppnå en effektiv tillsyn i detta sammanhang väger över det intrång i den personliga integriteten som förslaget medför. Förslaget att utvidga det primära ändamål för vilket inspektionen får behandla personuppgifter bedöms därmed stå i rimlig proportion till intrånget ur integritetssynpunkt. Bestämmelsen i 4 § bör därför ändras så att det framgår att inspektionen får behandla personuppgifter, om det behövs för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av

sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, eller för uppföljning av sådana åtgärder.

Direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har framfört att inspektionen för att effektivisera sin tillsyn har behov av direktåtkomst till Försäkringskassans datasystem avseende såväl aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen som etableringsersättningen. Regeringen delar inspektionens uppfattning att det är viktigt med ändamålsenliga regler för att inspektionen ska kunna genomföra sitt tillsynsuppdrag effektivt. Frågan om inspektionen ska ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen bör ses över i ett annat sammanhang.

9.2.2 Gallring av personuppgifter

Regeringens förslag: Personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, eller som behandlas för uppföljning av sådana åtgärder, samt personuppgifter som behandlas vid utfärdande av intyg till personer som uppfyller villkoren för rätt att med bibehållen ersättning söka arbete i bl.a. ett annat EU- eller EES-land enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring, ska gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

Personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser registrering av uppgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor ska inte längre gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* tillstyrker förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Grundläggande bestämmelser om bevarande och gallring av uppgifter hos myndigheter och vissa andra organ finns i arkivlagen (1990:782). Enligt 10 § arkivlagen får allmänna handlingar gallras. Om det finns avvikande bestämmelser om gallring av vissa allmänna handlingar i annan lag eller i förordning gäller dessa bestämmelser. Personuppgiftslagen innehåller vissa bestämmelser om hur länge personuppgifter får bevaras. Enligt 9 § personuppgiftslagen ska den personuppgiftsansvarige se till att personuppgifter inte bevaras under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen. Personuppgifter får dock bevaras för historiska, statistiska och vetenskapliga ändamål under längre tid än vad som nu sagts. Som framgår ovan kompletteras ofta bestämmelserna i personuppgiftslagen av bestämmelser i de särskilda registerförfattningarna. I samband med införandet av IAF:s registerlag anfördes det att för uppgifter som

behandlas manuellt och som omfattas av den föreslagna lagen bör de allmänna bestämmelserna i arkivlagen med tillhörande förordningen vara tillräckliga för att säkerställa integritetsskyddet. För uppgifter som behandlas i en databas ansågs det däremot av integritetsskäl viktigt att det finns särskilda bestämmelser om gallring. Bedömningen gjordes bl.a. att personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser utfärdande av intyg till personer som uppfyller villkoren för rätt att med bibehållen ersättning söka arbete i bl.a. annat EU- eller EES-land enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, förkortad ALF, innefattar behandling av så integritetskänsliga uppgifter att de bör gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten. Den bedömningen gjordes inte för personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser registrering av uppgifter enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, förkortad LAK (prop. 2005/06:152).

I samband med införandet av det nya åtgärdssystemet inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen utvidgades de primära ändamålen för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen. De utvidgades till att gälla behandling av personuppgifter som behövs för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd och utvecklingsersättning eller för uppföljning av sådana åtgärder. Genom det ökade tillsynsansvaret gjordes en omnumrering i den paragraf som reglerar de primära ändamålen i IAF:s registerlag (prop. 2014/15:1 utg. omr. 14). Av förbiseende gjordes emellertid inte den nödvändiga följdändringen i lagens paragraf om gallring. Detta fick till följd att personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser utfärdande av intyg enligt 48 § ALF, enligt den nu gällande lydelsen, inte ska gallras efter två år. Detta ledde dessutom till att personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser registrering av uppgifter enligt LAK, som tidigare inte bedömdes innehålla integritetskänsliga uppgifter, ska gallras efter två år. Regeringen anser att förbiseendet bör rättas så att gallring av personuppgifter hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen görs på det sätt som gällde innan de primära ändamålen utvidgades för inspektionen.

Den verksamhet som avser Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens tillsyn och uppföljning av det nya åtgärdssystemet måste anses innefatta behandling av integritetskänsliga personuppgifter som bör gallras efter två år.

Mot denna bakgrund bör den aktuella gallringsbestämmelsen i 15 § IAF:s registerlag ändras så att det av bestämmelsen framgår att personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen, eller som behandlas för uppföljning av sådana åtgärder, samt personuppgifter som behandlas vid utfärdande av intyg enligt 48 § ALF ska gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten. Vidare bör bestämmelsen ändras så att det framgår att personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser registrering av uppgifter enligt LAK

inte längre ska gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

9.3 Ändringar i Arbetsförmedlingens registerlag

Regeringens förslag: Tillämpningsområdet för lagen om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska inte längre omfatta ärenden om ersättning enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och ärenden hos Arbetsförmedlingen om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare.

Arbetsförmedlingen ska få behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens verksamhet som avser uppföljning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag

Lagens tillämpningsområde begränsas

I och med att etableringslagen trädde i kraft fick Arbetsförmedlingen ansvar för handläggningen av ärenden om ersättning enligt den lagen och enligt förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare. Arbetsförmedlingen fick även ansvar för ärenden enligt förordningen (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare. Tillämpningsområdet för AF:s registerlag utvidgades därför till att även omfatta behandling av personuppgifter i sådana ärenden.

I avsnitt 6 föreslås att etableringslagen ska upphävas och ersättas av en ny lag som i huvudsak reglerar det statliga ansvaret för etableringsinsatser. Av avsnitt 5 framgår vidare att Försäkringskassan bör ta över hanteringen av etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen. Mot bakgrund av förslaget att etableringslagen ska upphävas och med anledning av bedömningen att Försäkringskassan bör över hanteringen av etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen kommer Arbetsförmedlingen inte längre behöva behandla personuppgifter i ärenden om ersättning enligt etableringslagen. Tillämpningsområdet för AF:s registerlag bör därför inte längre omfatta behandling av personuppgifter i sådana ärenden.

Genom förordningen (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning tog Migrationsverket från och med den 1 januari 2017 över Arbetsförmedlingens uppgift att besluta om anvisningar till kommuner om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Arbetsförmedlingen behöver därför inte heller längre behandla personuppgifter i ärenden om mottagande av nyanlända för bosättning. Mot den bakgrunden bör tillämpningsområdet för AF:s registerlag inte längre omfatta behandling av personuppgifter i sådana ärenden.

Utvidgat sekundärt ändamål

Enligt 5 § AF:s registerlag får Arbetsförmedlingen behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom bl.a. sådan verksamhet vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen som avser tillsyn och utfärdande av intyg enligt 48 § ALF. Arbetsförmedlingen bör även kunna behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom inspektionens verksamhet som avser uppföljning. Bestämmelsen i 5 § AF:s registerlag bör därför ändras så att det framgår att Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för detta ändamål.

10 Ytterligare följdändringar

10.1 Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och studiestödslagen

Regeringens förslag: Bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska inte få betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

Studiemedel enligt studiestödslagen ska inte få lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* och *Centrala studiestödsnämnden* (CSN) har synpunkter på hur utbetalning av etableringsersättning bör samordnas med utbetalning av ersättning enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande, förkortad LMA, och studiestödslagen (1999:1395). *Datainspektionen* efterlyser en närmare analys av hur den enskildes personliga integritet påverkas om Migrationsverket genom en ändring i socialförsäkringsbalken ges direktåtkomst till de uppgifter i socialförsäkringsdatabasen som behövs som underlag för beslut om bistånd enligt LMA.

Skälen för regeringens förslag

Undvikande av dubbla ersättningar

Av 8 § LMA följer att bistånd kan lämnas till utlänningar under vissa förutsättningar. Vidare framgår att bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag enligt lagen inte får betalas ut för tid då etableringsersättning lämnas till en utlänning som deltar i aktiviteter enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen. Bakgrunden till bestämmelsen är att asylsökande som vistas på Migrationsverkets anläggningsboende har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun. Utlänningar som inte

vistas på anläggningsboende utan bor i eget boende har rätt till bistånd även under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd. Detta innebär att, om en nyanländ hinner påbörja deltagande i aktiviteter enligt en etableringsplan innan rätten till bistånd enligt LMA upphör, det finns en risk för att två olika ersättningar utbetalas för samma tid. För att förhindra detta gjordes en ändring i LMA så att bistånd i form av bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag enligt LMA inte betalas ut för tid då den nyanlände deltar i aktiviteter enligt etableringslagen och uppbär etableringsersättning (prop. 2009/10:60 s. 115).

Enligt regeringens bedömning bör nyanlända erbjudas insatser inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram. Det bör också införas ett proportionerligt åtgärdssystem för nyanlända motsvarande det som gäller för övriga arbetssökande (se avsnitt 5). En nyanländ kommer då att kunna delta i det nya etableringsprogrammet samtidigt som han eller hon under kortare perioder är avstängd från rätten till etableringsersättning. Regeringen anser att samma princip som gäller i dag enligt 8 § LMA om att det inte ska vara möjligt för en nyanländ att få bistånd enligt LMA för tid då han eller hon kan få etableringsersättning även bör gälla i nya regelverket. Eftersom avsikten är att en nyanländ som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska kunna vara avstängd från etableringsersättning trots att han eller hon deltar i programmet, anser regeringen, i likhet med *Försäkringskassan* och *CSN*, att det dock inte bör vara den omständigheten att etableringsersättning lämnas som ska vara avgörande för om utbetalning av bistånd enligt LMA kan ske. Om en nyanländ under tiden för avstängning från rätten till etableringsersättning skulle kunna få bistånd enligt LMA, skulle syftet med det nya åtgärdssystemet motverkas.

Av 3 kap. 25 § studiestödslagen följer att studiemedel inte får lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas ersättning enligt etableringslagen. I samma bestämmelse anges att studiemedel inte heller får lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Bakgrunden till bestämmelsen är att programdeltagare inte ska kunna få dubbla ersättningar för samma aktiviteter, i det här fallet studier. När det gäller nyanlända uttalades det i den proposition som ligger till grund för etableringslagen att studiemedelsberättigande studier på grundskole- och gymnasienivå bör kunna vara en insats i en etableringsplan. Det anges vidare att när en sådan utbildning ingår som en aktivitet i en etableringsplan, bör deltagaren ha rätt till etableringsersättning i stället för att behöva söka studiemedel. Härigenom skapas flexibilitet och det blir en enklare administration än om individen skulle få studiemedel för den del av aktiviteterna i etableringsplanen som avser studiemedelsberättigande studier och etableringsersättning för deltagande i andra aktiviteter som ingår i planen (prop. 2009/10:60 s. 115).

Regeringen anser att de skäl som ligger till grund för att studiemedelsberättigande studier kan vara en del av en etableringsplan även gör sig gällande vid utformningen av det nya etableringsprogrammet. Den övergripande principen om att det inte ska utgå dubbla ersättningar för samma aktiviteter bör vara en utgångspunkt även i fråga om det nya etableringsprogrammet. En sådan samordning som i dag sker mellan studiemedel och ersättningar enligt etableringslagen bör mot denna bak-

grund även göras även inom ramen för ett nytt regelverk för etableringsinsatser.

Anpassningar i LMA och studiestödslagen

För att uppnå syftet att undvika utbetalning av dubbla ersättningar anser *Försäkringskassan* och *CSN* att det i fråga om samordning av utbetalning av etableringsersättning med ersättning enligt LMA inte bör vara tiden för deltagandet i etableringsinsatser som ska vara avgörande för om ersättning enligt LMA ska få lämnas, utan att möjligheten till utbetalning i stället bör kopplas till den tid då utlänningen är anvisad till ett arbetsmarknadspolitiskt program. *Försäkringskassan* har framhållit att det finns en stark presumtion att personen efter anvisning kommer att delta i programmet men att en ordning där utbetalningen kopplas till deltagandet riskerar att leda till felaktiga utbetalningar och kostnader för att hantera återkrav. Vidare har *Försäkringskassan* påtalat att den omständigheten att myndigheten får kännedom om deltagandet först när personen redovisar sitt deltagande innebär att andra myndigheter då redan har betalat ut ersättning för den tid som personen deltagit. *Försäkringskassan* och *CSN* förespråkar att det även enligt studiestödslagen bör vara den omständigheten att en person är anvisad till ett arbetsmarknadspolitiskt program som ska vara styrande för om utbetalning av studiemedel får ske. *CSN* har i detta sammanhang framfört att det sedan länge, och även i fråga om samordningen av studiemedel med utvecklingsersättning och aktivitetsstöd, finns problem till följd av att det är själva utbetalningen av ersättning som är avgörande för om studiemedel ska betalas ut. Eftersom studiemedel betalas ut i förskott medan aktivitetsstöd och utvecklingsersättning betalas ut i efterskott, menar de att det föreligger en stor risk för dubbla utbetalningar utan möjlighet till återkrav. *Försäkringskassan* och *CSN* anser även att det i lagtexten bör komma till uttryck att den som är anvisad till ett arbetsmarknadspolitiskt program på deltid inte får ges studiemedel för mer än upp till heltid.

Regeringen har förståelse för att det kan finnas sådana svårigheter med samordning mellan olika ersättningar som remissinstanserna har påtalat. Det kan därför finnas skäl att se över hur reglerna för samordning mellan olika ersättningar ska vara utformade i syfte att motverka felaktiga utbetalningar. Sådana ändringar som remissinstanserna föreslår riskerar dock att få konsekvenser som inte går att överblicka utan en närmare analys. Regeringen bedömer att en samlad översyn av denna fråga bör göras i annat sammanhang och därför inte kan hanteras inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det bör vara deltagandet i ett etableringsprogram som bör vara avgörande för om ersättning enligt LMA ska få betalas ut. Av bestämmelsen i 8 § LMA bör därför framgå att bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag enligt lagen inte får betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning.

Eftersom nyanlända enligt det nya regelverket kommer att anvisas till ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram, bör den samordning som sker mellan utbetalning av studiestöd och etableringsersättning enligt etableringslagen ersättas av samordning mellan utbetalning av studie-

medel och etableringsersättning för deltagande i sådant program. Bestämmelsen i 3 kap. 25 § studiestödslagen bör därför ändras så att det framgår att studiestöd inte får lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Regeringen konstaterar att Migrationsverket i dag enligt 12 § lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetamarknadspolitiska verksamheten har direktåtkomst till de uppgifter i den arbetsmarknadspolitiska databasen som behövs som underlag för beslut om bistånd enligt LMA. Även om Försäkringskassan enligt regeringens bedömning bör ta över handläggningen av etableringsersättningen (se avsnitt 5), kommer Arbetsförmedlingen även fortsatt ha den information som Migrationsverket är i behov av för bedömning av rätt till bistånd enligt LMA. Regeringen anser därför inte att Migrationsverket behöver direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen. En sådan integritetsanalys som *Datainspektionen* efterfrågar är således inte aktuell.

10.2 Inkomstskattelagen

Regeringens förslag: Etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning till vissa nyanlända invandrare ska vara skattefria.

Stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. ska inte tas upp till beskattning om det lämnas till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till etableringsersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Skatteverket* har vissa språkliga synpunkter på lagtextens utformning. I övrigt har ingen remissinstans särskilt yttrat sig i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Av 8 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229) framgår att ersättningar enligt etableringslagen är skattefria. Detta innebär att dessa ersättningar inte heller är pensionsgrundande. Motivet till att ersättningarna ska vara skattefria är att deltagande i etableringsinsatser inte kan likställas med arbete och att insatserna i stället huvudsakligen rör sig om kommunal utbildning i svenska för invandrare, annan utbildning och arbetsförberedande insatser. Det kan konstateras att aktivitetsstödet som övriga arbetssökande får för att delta i arbetsmarknadspolitiska program är skattepliktigt och därmed pensionsgrundande.

Det nya etableringsprogrammet kommer att vara individuellt utformat utifrån den nyanländes behov. Eftersom många nyanlända även i framtiden kommer ha ett stort behov av utbildning i svenska för invandrare, annan utbildning och arbetsförberedande insatser, kan det antas att en stor del av etableringsinsatserna också inom det nya etableringsprogrammet kommer att utgöras av sådana insatser. Samma motiv som då bestämmelsen infördes gör sig därmed gällande. Regeringen anser därför att de ersättningar som i dag är skattefria även bör vara skattefria när det nya regelverket börjar gälla. Av 8 kap. 13 § inkomstskattelagen

bör därför framgå att etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning till vissa nyanlända invandrare är skattefria.

Av 11 kap. 35 § inkomstskattelagen framgår bl.a. att stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. inte ska tas upp om det lämnas till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Genom den senaste ändringen i 11 kap. 35 § inkomstskattelagen gjordes bestämmelsen generellt tillämplig på alla arbetsmarknadspolitiska program. Bakgrunden var att det vid tidpunkten för ändringen fanns program som inte omfattades av uppräkningsparagrafen men som i skattehänseende borde likställas med de i paragrafen uppräknade programmen. Det ansågs alltså mer lämpligt med en generell bestämmelse som bara hänvisar till arbetsmarknadspolitiska program, eftersom dessa från tid till annan behöver förändras och sådana förändringar i bland måste ske snabbt, t.ex. på grund av det arbetsmarknadspolitiska läget (prop. 2011/12:107 s. 22 f.).

Avsikten är att nyanlända som deltar i etableringsinsatser inom ramen för det nya arbetsmarknadspolitiska etableringsprogrammet ska ha rätt till etableringsersättning för sin försörjning, dvs. inte aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning som övriga arbetssökande. Regeringen anser att ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. som lämnas till deltagare i etableringsprogrammet, i likhet med vad som gäller i fråga om sådan ersättning som lämnas till deltagare i andra arbetsmarknadspolitiska program, inte bör tas upp till beskattning. Av bestämmelsen i 11 kap. 35 § första stycket 2 inkomstskattelagen bör därför framgå att stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. inte ska tas upp om det lämnas till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.

Skatteverket anser att det kan behöva förtydligas att det ska vara fråga om etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning som betalas ut av Försäkringskassan till en person som omfattas av målgruppen i den nya lag som i avsnitt 6 föreslås ersätta etableringslagen. Regeringen anser emellertid inte att den föreslagna bestämmelsen är oklar på så vis att det finns en risk att den kommer omfatta andra ersättningar än de avsedda. Ett sådant förtydligande som Skatteverket efterfrågar bör därför inte göras.

10.3 Socialtjänstlagen

Regeringens förslag: Bestämmelsen i socialtjänstlagen om att socialnämnden har rätt att ta del av uppgifter som lämnats i ärenden om ersättning enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare hos en myndighet som prövar frågor om ersättning enligt den lagen, ska upphöra att gälla.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 11 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) har socialnämnden rätt att ta del av uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild hos CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och arbetslöshetskassorna. Av 11 kap. 11 c § samma lag framgår att socialnämnden även har rätt att ta del av uppgifter som lämnats i ärenden om ersättning enligt etableringslagen hos en myndighet som prövar frågor om ersättning enligt den lagen. I förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453) finns kompletterande bestämmelser om vilka uppgifter som ska lämnas. Ersättningar som nyanlända kan ha rätt till enligt etableringslagen är etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning. Det är Arbetsförmedlingen som prövar rätten till etableringsersättning, medan Försäkringskassan prövar rätten till etableringstillägg och bostadsersättning. Det är dock Försäkringskassan som är utbetalande myndighet för alla nämnda ersättningar. En socialnämnd har alltså redan enligt 11 kap. 11 § socialtjänstlagen rätt att ta del av uppgifter i ärenden om etableringstillägg och bostadsersättning från Försäkringskassan. Att en socialtjänst har rätt att ta del av uppgifter i ärenden om etableringsersättning från Arbetsförmedlingen följer dock av 11 kap. 11 c § socialtjänstlagen.

Såsom framgår av avsnitt 5 bör Försäkringskassan ta över handläggningen av etableringsersättningen. Socialnämnden behöver även fortsättningsvis kunna ta del av uppgifter som är av betydelse för nämndens prövning i ärenden om ekonomiskt bistånd eller återkrav av sådant bistånd enligt socialtjänstlagen. Regeringen anser dock inte att det är nödvändigt att ha en särskild bestämmelse om att nämnden ska ha rätt att ta del av uppgifter om etableringsersättning. När Försäkringskassan tar över handläggningen av etableringsersättningen kommer en socialnämnd ha rätt att ta del av uppgifter i ärenden om de aktuella ersättningarna enligt 11 kap. 11 § socialtjänstlagen. Mot den bakgrunden bör 11 kap. 11 c § socialtjänstlagen upphöra att gälla.

10.4 Lagen om vissa kommunala befogenheter

Regeringens förslag: Hänvisningen till lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare i den bestämmelse i lagen om vissa kommunala befogenheter som anger att en kommun får ingå avtal med en annan kommun om att den andra kommunen ska utföra vissa uppgifter, ska tas bort.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Knivsta kommun* tillstyrker förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för förslaget: Av 3 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter framgår att en kommun får ingå avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt 5 § etableringslagen eller lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska utföras av den andra kommunen. Enligt 5 § etableringslagen är varje kommun skyldig att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering.

Regeringen föreslår i avsnitt 7 att målgruppen för lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare bör utvidgas till att, med några mindre undantag, även omfatta etableringslagens målgrupp. Det innebär att en kommun, för den utvidgade målgruppen, i framtiden kommer att kunna ingå avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska utföras av den andra kommunen. Mot denna bakgrund bör hänvisningen till etableringslagen i 3 kap. 7 § lagen om vissa kommunala befogenheter tas bort.

10.5 Skollagen

Regeringens förslag: Hänvisningen till lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare i den bestämmelse i skollagen som anger att varje kommun aktivt ska verka för att en nyanländ kan påbörja utbildningen inom en månad från anmälan till utbildning i svenska för invandrare, ska ersättas med en hänvisning till den föreslagna lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Arbetsförmedlingen* är positiv till förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för förslaget: Av 20 kap. 29 § skollagen (2010:800) framgår att varje kommun aktivt ska verka för att nå dem i kommunen som har rätt till kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och för att motivera dem att delta i utbildningen. Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildningen inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader. När det gäller en nyanländ som omfattas av etableringslagen ska varje kommun aktivt verka för att en sådan person kan påbörja utbildningen inom en månad från det att han eller hon anmält sig till utbildningen hos kommunen.

Den nya lagen om det statliga ansvaret för etableringsinsatser som enligt avsnitt 6 ska ersätta etableringslagen föreslås innehålla målgruppsbestämmelser som motsvarar de som i dag finns i etableringslagen, med undantag för unga som saknar föräldrar här i landet. Den bestämmelse i 20 kap. 29 § skollagen som hänvisar till etableringslagen bör därför justeras så att den gäller nyanlända invandrare som omfattas av den nya lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

10.6 Offentlighets- och sekretesslagen

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla i ärende om etableringsinsatser och i ärende om ersättning som kan lämnas för deltagande i etableringsinsatser.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorians förslag innebär dock att sekretess enligt offentlighets- och

sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, ska gälla i ärenden om etableringsinsatser och ersättning för en person som omfattas målgruppen i den föreslagna lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Remissinstanserna: *Förvaltningsrätten i Uppsala* anser att det finns skäl att precisera omfattningen av sekretessen i fråga om uppgifter i ärenden om ersättning. *Arbetsförmedlingen* påpekar att det i fråga om personliga uppgifter om nyanlända inte föreslås något sådant undantag för personliga uppgifter i beslut som finns i fråga om andra arbetsökande än nyanlända. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: I dag gäller delvis särskilda sekretessregler för utlännningar enligt OSL. Av 21 kap. 5 § OSL följer att sekretess gäller för uppgift som rör en utlännning, om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller lider annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utlännningen och en utländsk stat eller myndighet eller organisation av utlännningar. Bestämmelsen kompletteras av 28 kap. 12 a § OSL, som anger att sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i ärende om etableringsplan och i ärende om ersättning enligt etableringslagen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

I avsnitt 6 föreslås att etableringslagen ska upphöra att gälla. Den nuvarande etableringsplanens funktion bör enligt regeringens mening ersättas av ett arbetsmarknadspolitiskt etableringsprogram, inom vilket nyanlända ska erbjudas etableringsinsatser. Nyanlända bör liksom i dag, genom det nya regelverket, ha rätt till ersättning för sitt deltagande i etableringsinsatserna. Sådan sekretess som i dag gäller enligt OSL i ärende om etableringsplaner och i ärende om ersättning enligt etableringslagen bör fortsättningsvis gälla i ärende om etableringsinsatser och i ärende om ersättning som kan lämnas enligt det nya regelverket. När det gäller sekretess i fråga om uppgifter i ärenden om ersättning anser *Förvaltningsrätten i Uppsala* att det i lagstiftningen bör preciseras vilka typer av ersättning som bestämmelsen tar sikte på. Regeringen anser att den ersättning som bestämmelsen bör ta sikte på är etableringsersättning men även annan sådan ersättning som kan lämnas för deltagande i etableringsinsatser inom det nya etableringsprogrammet. Regeringen anser därför att 28 kap. 12 a § OSL bör ändras så att sekretess gäller i ärende om etableringsinsatser och i ärende om ersättning som kan lämnas för deltagande i etableringsinsatser.

Befintlig reglering i OSL innebär att personliga uppgifter om arbetsökande omfattas av sekretess enligt 28 kap. 11 § första stycket OSL, med undantag enligt 11 § andra stycket för uppgifter som förekommer i beslut. Enligt 28 kap. 12 a § OSL gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga förhållanden som förekommer i ärende om etableringsplan och i ärende om ersättning enligt etableringslagen. Regeringen bedömer att behovet av sekretessbestämmelser för uppgift om enskilds personliga förhållanden som förekommer i ärenden om etableringsinsatser och ersättning enligt etableringsregelverket kvarstår. Det bör därför inte införas något undantag i 28 kap. 12 a § för uppgifter i beslut motsvarande

bestämmelsen i 11 § andra stycket OSL, även om det innebär, såsom *Arbetsförmedlingen* har påpekat, en skillnad i förhållande till vad som gäller beslut i ärenden avseende anvisningar till andra arbetsmarknads-politiska program.

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Äldre bestämmelser ska gälla för den som har en pågående etableringsplan vid ikraftträdandet.

Promemorian: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att äldre bestämmelser ska gälla för förhållanden som inträffat före ikraftträdandet.

Remissinstanserna: *Arbetsförmedlingen* anser att övergångsperioden mellan det gamla och nya regelverket bör vara så kort som möjligt för att minimera tiden med två parallella system. Att behöva ha två helt olika regelverk att förhålla sig till för samma målgrupp innebär enligt *Arbetsförmedlingen* ett administrativt merarbete och därmed ökade kostnader. Vidare ser *Arbetsförmedlingen* betydande risker ur ett likabehandlings- och legitimitetsperspektiv, eftersom ett beteende som för den ena gruppen leder till sanktioner eller återkallelser kommer för den andra gruppen inte att leda till någon åtgärd alls. Enligt *Arbetsförmedlingen* är det viktigt att beakta att det nuvarande regelverket för etableringsuppdraget ger en maximal överhoppningsbar tid på 20 månader utöver den normala tiden på 24 månader, vilket skulle innebära att det kan finnas två parallella system i som längst 44 månader, alltså fram till augusti 2021. *Arbetsförmedlingen* ser därför helst att nyanlända som på egen begäran avbryter sin etableringsplan och nyanlända med tillfälliga uppehållstillstånd som löper ut efter 1 januari 2018 ska kunna anvisas till det nya programmet. Även de individer vars etableringsplaner löper ut efter 1 januari 2018 men som har överhoppningsbar tid kvar bör enligt *Arbetsförmedlingen* kunna anvisas till programmet.

Skälen för förslaget: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Inför ikraftträdandet behöver *Arbetsförmedlingen*, *Försäkringskassan* och *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* dock bl.a. anpassa sitt systemstöd. Ändringarna föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2018.

Av rättssäkerhetsskäl bör de nya reglerna inte ges någon retroaktiv effekt. Äldre bestämmelser bör därför fortsätta att gälla för personer som har en pågående etableringsplan vid lagändringarnas ikraftträdande. Det innebär, avseende lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen, att personer som har en pågående etableringsplan vid ikraftträdandet bör fortsätta att omfattas av etableringslagen så länge hans eller hennes beslutade plan

gäller. Efter den beslutade planens upphörande bör den nya lag som föreslås ersätta etableringslagen (se avsnitt 6) gälla, vilket bl.a. innebär att beslut om förlängning enligt etableringslagen då inte bör vara möjligt. På så sätt begränsas övergångsperioden mellan det gamla och det nya regelverket, i linje med vad Arbetsförmedlingen har efterfrågat. Övergångsbestämmelser behövs även till socialförsäkringsbalken, lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., inkomstskattelagen (1999:1229), studiestödslagen (1999:1395), socialtjänstlagen (2001:453), lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), skollagen (2010:800) och lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

12 Konsekvenser

12.1 Övergripande konsekvenser

Den föreslagna förändringen av regelverket som styr etableringsuppdraget syftar som helhet till att uppnå en effektivare arbetsmarknads-etablering för nyanlända genom minskad administrativ börda och ökad flexibilitet i uppdraget.

För att uppnå syftet med förändringen bör reglerna för etableringsinsatser med tillhörande ersättningar meddelas i förordning. Reglerna bör även i större utsträckning anpassas till de regler som gäller för övriga arbetssökande. Även om den materiella regleringen placeras i förordning kommer det statliga åtagandet för etableringsinsatser och individ-ersättningar kvarstå. Förskjutningen av reglering från lag till förordning medför förbättringar för såväl nyanlända som deltar i etableringsuppdraget som för berörda myndigheter.

Stödet till individen i form av etableringsersättning och insatser inom ramen för etableringsuppdraget är tänkt att i stor utsträckning motsvara dagens system, om än med vissa förändringar som beskrivs i denna lagrådsremiss. Förändringarna av regelverket förväntas bidra till ökade möjligheter för Arbetsförmedlingen att anpassa etableringsinsatserna till varje individs behov både på lång och kort sikt. Nyanlända kommer att erbjudas individuellt anpassade insatser för att uppnå målet med en effektiv etablering i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingens ökade handlingsutrymme att utforma insatser utifrån individens behov tillsammans med ökade krav på den nyanlände att själv bidra till sin arbetsmarknads-etablering förväntas leda till en effektivare etablering.

Genom en anpassning av regelverket för etableringsuppdraget till det regelverk som gäller för övriga arbetssökande uppnås en likabehandling av arbetssökande oavsett om han eller hon är nyanländ. Detta ökar i sin tur legitimiteten för hela systemet. Enhetligare regler med färre särlösningar kan också förväntas bidra till en enklare och effektivare handläggning för myndigheter och kommuner.

Att rätten till etableringsplan ersätts med anvisning till ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program kommer medföra ett mer enhetligt system som underlättar för tillämpande myndigheter. Vidare bör det kunna leda till att Arbetsförmedlingen i större utsträckning kan anpassa den individuella handlingsplanen och insatserna efter de nyanländas individuella behov av insatser och efter ändrade förutsättningar. Förändringen innebär också att det blir tydligare för den nyanlände vad som förväntas av honom eller henne, dvs. att ta del av de insatser som han eller hon anvisas till och är i behov av för att påskynda sin arbetsmarknadsetablering.

12.2 Konsekvenser för enskilda

Genom förslagen bör Arbetsförmedlingen kunna lägga mindre tid på administration och fokusera mer på vilka insatser som är lämpliga för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. En mer effektiv administration inom ramen för etableringsuppdraget innebär även att Arbetsförmedlingen har mer tid för stöd och hjälp till nyanlända.

Målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag föreslås vara oförändrad, förutom när det gäller nyanlända i åldern 18–19 år utan föräldrar i landet. Att denna grupp unga inte längre kommer omfattas av etableringsuppdraget förväntas medföra att fler av dem väljer att studera inom grund- eller gymnasieskola. En annan konsekvens är att dessa individer i stor utsträckning bedöms komma att bli hänvisade till studiehjälp och, i mån av behov, kommunalt försörjningsstöd för sin försörjning under de första åren i landet. Då etableringsersättningen i kombination med bostadsersättning eller etableringstillägg i normalfallet är något högre än försörjningsstödet, kan detta innebära en viss försämring av de ekonomiska villkoren under den första tiden i Sverige. Eftersom förslaget syftar till att skapa starkare incitament för individen att delta i och slutföra gymnasiestudier och eftersom en slutförd gymnasieutbildning ofta är en förutsättning för varaktig etablering på arbetsmarknaden, förväntas förslaget dock ha en betydande positiv effekt på dessa individers etablering på arbetsmarknaden på sikt.

Som flera remissinsanser, bland dem *Akademikerförbundet SSR* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, pekar på kommer Arbetsförmedlingen i det nya regelverket att ha ett större inflytande över den nyanländes etableringsprocess. Vissa remissinstanser, exempelvis *Statskontoret* och *Svenska Röda korset*, menar också att förändringarna kräver att Arbetsförmedlingens personal har erforderlig kompetens för sitt nya uppdrag och att det kommer att behövas kompetensutveckling av myndighetens personal. Regeringen lämnar åt Arbetsförmedlingen att avgöra i vilken mån de förändringar som föreslås kräver särskild kompetensutveckling av personalen, och förutsätter att myndigheten i mån av behov tillhandahåller sådan, på samma sätt som i övrigt i myndighetens löpande verksamhet.

Flera remissinstanser, däribland *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*, *Landsorganisationen i Sverige*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Sveriges Kvinnolobby*, pekar på att

det är viktigt att det nya regelverket följs upp och utvärderas. Regeringen kommer att följa införandet av det nya regelverket noga.

12.3 Konsekvenser för statliga myndigheter

Förslagen bedöms sammantaget medföra en minskning av administrationen hos Arbetsförmedlingen. I synnerhet medför samordningen av regelverket rörande ersättningar med motsvarande regler för övrig arbetsmarknadspolitisk verksamhet att resurser frigörs. En minskad tidsåtgång för administrativa uppgifter medger att arbetsförmedlare kan arbeta mer med kärnverksamheten i form av stöd och vägledning till individen, matchning och kontakter med arbetsgivare. En konsekvens av det nya regelverket är att det sker en ambitionshöjning i vissa avseenden, exempelvis med koppling till åtgärdssystemet men också att Arbetsförmedlingen kan komma att få vissa nya uppgifter som myndigheten i dag inte har för deltagarna inom etableringsuppdraget.

Bedömningen att Försäkringskassan bör ta över hanteringen av etableringsersättningen förväntas innebära att ansvarfördelning mellan myndigheterna blir mer ändamålsenlig. Även om antalet ärenden hos Försäkringskassan kommer att öka, förväntas myndigheternas sammantagna administrativa börda minska. Arbetsförmedlingen får mer tid för sitt kärnuppdrag. Försäkringskassan ges möjlighet att öka sin service och stöttning till nyanlända då handläggarna kommer att ha en bättre överblick över nyanländas livssituation. Därutöver förväntas det även bli tydligare och enklare för den nyanlände i kontakten med myndigheterna, bl.a. eftersom han eller hon endast behöver ha kontakt med Försäkringskassan när etableringsersättningen ska kombineras med t.ex. föräldrastöd.

Konsekvenserna för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen kommer, med de övergångsbestämmelser som föreslås, att ske successivt. Försäkringskassan kommer att handlägga ärenden om etableringsersättning för de individer som anvisas till det nya etableringsprogrammet från och med januari 2018. Arbetsförmedlingen kommer även fortsatt att handlägga och besluta om etableringsersättning för nyanlända som vid detta datum redan har en pågående etableringsplan enligt dagens regelverk. Nyanlända som redan har en etableringsplan kommer dock att övergå från dagens regelverk till det nya regelverket i samband med beslut om ny eller förlängd etableringsplan, t.ex. efter nytt eller fortsatt uppehållstillstånd. Försäkringskassan beräknas handlägga det stora flertalet ärenden om etableringsersättning två år efter ikraftträdandet.

En överföring av resurser bör, mot bakgrund av det ovan nämnda, att ske från Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag (UO14 anslag 1:1) till Försäkringskassan (UO10 anslag 2:1). Regeringen avser återkomma om detta i budgetpropositionen för 2018.

Bedömningen i lagrådsremissen att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen bör få ett utökat tillsyns- och uppföljningsansvar kräver enligt *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* ytterligare insatser av inspektionen. Inspektionen menar att det främst rör sig om kompetens-

utveckling och att uppjobba nya kontaktytor. Regeringen avser att återkomma till denna fråga i kommande budgetprocess.

12.4 Konsekvenser för statens budget

Förslaget som innebär att nyanlända i åldern 18–19 år som saknar föräldrar i landet utesluts från etableringsinsatser och ersättning medför att antalet deltagare i etableringsuppdraget minskar. Därmed minskar också kostnaderna i statsbudgetens utgiftsområde 13, anslagen 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare samt 1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare. Detta motsvaras dock till viss del av ökade kostnader för studiehjälp m.m. till följd av att fler väntas fullfölja sina gymnasiestudier i stället för att påbörja etableringsinsatser. Antalet nyanlända i åldern 18–19 år som deltar i etableringsuppdraget är begränsat, ca 550 personer år 2017. Även om antalet väntas öka de närmaste åren till följd av att det totala antalet kommunmottagna ökar, kommer konsekvenserna inte vara betydande.

I övrigt väntas konsekvenserna för staten vara försumbara eftersom det nya regelverket inte innebär några större förändringar i den befintliga ansvarsfördelningen inom etableringsuppdraget.

12.5 Konsekvenser för kommunerna

Förslaget att nyanlända i åldern 18–19 år utan föräldrar i landet inte längre ska ingå i målgruppen för etableringsuppdraget medför att kommunerna, vid behov, kan komma att behöva bidra till försörjning för dessa personer från och med 2018. Ett flertal remissinstanser, exempelvis *Vellinge kommun*, *Sandvikens kommun* och *Göteborgs kommun*, påtalar också att förändringen i målgruppen kan antas resultera i ökade utgifter för kommunerna. Regeringens intention är att de 18–19-åringar som i dag deltar i etableringsuppdraget men inte ingår i målgruppen i den föreslagna lagstiftningen i stället ska studera och då få bidrag under sina studier. Förändringen kan ändå komma att ge viss effekt på kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd till 18–19-åringar. Regeringens uppfattning, vilken även är *Dals-Eds kommuns* och *Karlshamns kommuns* bedömning, är dock att det då endast kommer att vara i mycket liten omfattning. Som nämns ovan är antalet som deltar i etableringsuppdraget i åldern 18-19 år begränsat. Finansieringsprincipen är i detta fall inte tillämplig då det rör sig om en förändring i ett statligt transfererings-system. Ersättning kan dock lämnas till kommuner för kostnader bl.a. avseende denna grupp enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för vissa nyanlända invandrare.

Bedömningen att det bör införas ett proportionerligt åtgärdssystem innebär att deltagaren under vissa omständigheter kan varnas eller stängas av från rätt till ersättning. Ett flertal, däribland ett flertal kommuner, exempelvis *Knivsta kommun*, *Markaryds kommun* och *Socialstyrelsen*, ser en risk för ökade utgifter på grund av åtgärds-systemet då fler nyanlända kommer att vända sig till kommunerna för sin

försörjning. *Migrationsverket* har väckt frågan om en nyanländ som inte har rätt till dagersättning eller särskilt bidrag på grund av avstängning ska hänvisas till kommunen. Med ett proportionerligt åtgärdssystem ges arbetssökande möjlighet att ändra ett handlingssätt som inte stämmer överens med villkoren i försäkringen. Regeringen anser att ett proportionerligt åtgärdssystem bör fånga upp deltagarna som inte gör vad som förväntas av dem i ett tidigare skede än vad som sker i dag och att upprepade förseelser med hårdare sanktion som följd bör kunna undvikas i större utsträckning. Det kan också påpekas att den som kan arbeta och söker försörjningsstöd hos kommunen har ett ansvar att stå till arbetsmarknadens förfogande. Det innebär bl.a. att personen i fråga ska vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, finnas tillgänglig för att söka arbete och godta anvisat lämpligt arbete för att ha rätt till försörjningsstöd. Beträffande personer som deltar i etableringen så ska hon eller han delta i etableringsinsatser. Regeringen bedömer därför att kommunernas utgifter endast bör påverkas i liten omfattning.

Regeringen bedömer att de föreslagna förändringarna inte föranleder några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen eftersom kommunerna redan i dag, vid behov, ansvarar för den målgrupp som förslaget omfattar.

12.6 Konsekvenser för företag

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser avseende små företags förutsättningar i förhållande till större företags. Även i andra avseenden bedöms konsekvenserna för företag vara försumbara.

12.7 Andra samhällsekonomiska konsekvenser

I den mån förslagen bidrar till snabbare etablering i arbete eller förbättrad matchning på arbetsmarknaden, uppstår positiva samhällsekonomiska effekter, att Arbetsförmedlingen bl.a. kan ägna mindre tid åt administration och mer tid åt stöd och vägledning till individen. Matchning och kontakter med arbetsgivare kan bidra till fler övergångar till arbete och studier från etableringsuppdraget. Det är dock svårt att på förhand skatta sysselsättningseffekterna av förslagen.

Generellt sett medför gruppens storlek att även måttliga sysselsättningseffekter kan ha betydande samhällekonisk betydelse. Mot bakgrunden att endast drygt 30 procent av deltagarna som lämnat etableringsuppdraget är i arbete eller utbildning inom 90 dagar efter avslutad etableringsplan, är utrymmet för förbättring betydande.

12.8 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Att förbättra förutsättningarna för jämställdhet för nyanlända kvinnor och män var ett av regeringens mål i samband med etableringsuppdragets

tillkomst. Denna målsättning är fortsatt viktig för regeringen och målet har endast delvis uppnåtts. Den individuella etableringsersättningen som inte påverkas av inkomsterna för andra personer i hushållet skapar sannolikt starkare incitament för båda makarna i en familj att arbeta och delta i insatser. De förslag som lämnas antas inte ha någon väsentlig påverkan på dessa incitament. Uppföljningar visar dock att kvinnor fortsatt deltar i mindre omfattning i arbetsplatsförlagda eller arbetsinriktade insatser och att färre kvinnor än män arbetar då etableringsplanen löpt ut. Det befintliga regelverket för etableringsuppdraget har inte förmått att väsentligt förändra tidigare mönster.

En förändring av regelverket enligt denna lagrådsremiss innebär en större frihet för Arbetsförmedlingen att, i samråd med den nyanlände, utforma längd, omfattning och inriktning på etableringsinsatserna utifrån individens förutsättningar och behov. Detta kan förbättra förutsättningarna för likabehandling mellan kvinnor och män i etableringsuppdraget, och i förlängningen till att antalet övergångar till arbete och studier bland kvinnor ökar. Regeringen kommer att följa utvecklingen noga.

En förutsättning för minskade könsskillnader är också att Arbetsförmedlingen tillämpar regelverket på samma sätt för både kvinnor och män, utifrån varje individs behov och förutsättningar. Arbetsförmedlingen har nyligen identifierat ett behov av att arbeta mer systematiskt med bl.a. likabehandling av kvinnor och män inom etableringsuppdraget. Utifrån jämställdhetsperspektiv framstår det som angeläget att myndigheten fortsätter arbeta aktivt med dessa frågor.

Ett flertal instanser, bland dem *Sveriges Kvinnolobby* och *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, har pekat på vikten att uppnå ett ökat deltagande bland kvinnor i etableringen. Sveriges Kvinnolobby anser exempelvis att resonemang kring jämställdhet och kvinnors delaktighet saknas nästan helt. Regeringen instämmer i att kvinnor behöver övergå till arbete och studier efter etableringsinsatserna i betydligt större utsträckning än i dag och att sammansättningen av insatser fortsatt behöver övervägas noga för att möta detta behov. Sammansättningen av insatser inom ramen för etableringsuppdraget ligger dock utanför detta lagstiftningsarbete. Regeringen har, i syfte att åstadkomma en förbättring vad gäller kvinnors deltagande i etableringsinsatser, uppdragit åt Arbetsförmedlingen att redovisa en handlingsplan för hur myndigheten avser att öka andelen utrikes födda kvinnor som arbetar eller studerar. Uppdraget ska redovisas den 1 april 2017.

12.9 Konsekvenser för barn och unga

Flera remissinstanser, bland dem *Svenska Röda korset* och *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, saknar resonemang vad gäller barnperspektivet. Barn ingår inte i målgruppen för etableringsuppdraget. En väl fungerande etablering är dock indirekt av betydelse för barn och unga. För barn i de familjer där den ena eller båda föräldrarna deltar i etableringsinsatser är det angeläget att föräldrarna får goda möjligheter

att etablera sig i arbets- och samhällslivet. Regeringen bedömer därmed att de förslag som lämnas är angelägna även utifrån barnens perspektiv.

Syftet med förslaget att 18–19-åringar utan föräldrar i landet inte längre ska ingå i etableringsuppdraget är att unga som ännu inte har gymnasiekompetens i första hand ska slutföra sina studier. Gymnasiekompetens är ofta en grundförutsättning för en varaktig etablering på arbetsmarknaden. Som nämns ovan under 11.2 kan denna förändring innebära en viss försämring av de ekonomiska villkoren för dessa unga under den första tiden i Sverige, men förväntas ändå ha en positiv effekt för den nyanländes etablering på arbetsmarknaden på sikt.

12.10 Konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen

Integrationspolitikens övergripande mål är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. En viktig inriktning för området är att främja nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Förslagen syftar till att effektivisera och förenkla statens insatser för etablering i arbets- och samhällslivet för ett bättre utfall. Genom minskad administration kan resurserna på området allokeras så att de bättre bidrar till målen.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

1 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.1.

I paragrafen anges innehållet och syftet med lagen. Syftet med lagen är i huvudsak att fördela ansvaret för etableringsinsatser. Lagen innehåller även bestämmelser om tystnadsplikt. Paragrafen motsvarar delvis 1 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen.

2 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

I paragrafen anges en kategori av nyanlända invandrare som omfattas av lagen och därmed av Arbetsförmedlingens ansvar, dvs. nyanlända som myndigheten ska erbjuda etableringsinsatser. Den kategori av personer som omfattas enligt paragrafen är de som har ett gällande uppehållstillstånd enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen (2005:716). Personer som har ett uppehållstillstånd på andra grunder än de som anges

i paragrafen omfattas inte av Arbetsförmedlingens särskilda ansvar enligt lagen. I 4 § finns undantag från huvudregeln att den nyanlände ska ha ett gällande uppehållstillstånd för att omfattas av lagen.

Av paragrafen följer att lagen endast gäller nyanlända som har fyllt 20 men inte 65 år. Nyanlända som har fyllt 18 men inte 20 år och saknar föräldrar i landet omfattas, till skillnad från vad som gäller enligt etableringslagen, inte av Arbetsförmedlingen särskilda ansvar.

Det krävs vidare att den nyanlände har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring. Vem som ska folkbokföras regleras i folkbokföringslagen (1991:481). Huvudregeln är att den som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år ska folkbokföras. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet ska folkbokföras om han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist här. I praktiken är det i första hand personer som har permanenta uppehållstillstånd och uppehållstillstånd som tidsbegränsats till åtminstone ett år som omfattas av lagen.

Den nyanlände måste ha ett uppehållstillstånd enligt någon av bestämmelserna i utlänningslagen som anges i punkterna 1, 2 och 3 för att omfattas av lagen.

Punkt 1 avser personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen. I 5 kap. 1 § utlänningslagen föreskrivs att uppehållstillstånd ska beviljas för flyktingar och skyddsbehövande i övrigt. I 5 kap. 2 § utlänningslagen föreskrivs en rätt till uppehållstillstånd för utlänningar som tagits emot i Sverige inom ramen för ett beslut som regeringen har meddelat om överföring av skyddsbehövande till Sverige (vidarebosättning). Härmed avses de vidarebosatta flyktingar som överförs till Sverige i samarbete med FN:s flyktingorgan, UNHCR, och som kommer direkt till Sverige från ett annat land, ofta ett flyktingläger. De har som regel permanent uppehållstillstånd redan vid ankomsten till Sverige och bosätts genom Migrationsverkets försorg direkt i en kommun. I 5 kap. 4 § utlänningslagen föreskrivs att uppehållstillstånd på grund av Sveriges internationella åtaganden i vissa situationer ska beviljas om det inte föreligger synnerliga skäl. I 5 kap. 6 § utlänningslagen föreskrivs att uppehållstillstånd får beviljas på grund av synnerligen ömmande omständigheter.

Punkt 2 avser personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen på grund av verkställighetshinder, t.ex. för att det finns skälig anledning att anta att utlänningen skulle vara i fara att straffas med döden, eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning om han eller hon avvisades till sitt hemland.

Punkt 3 avser personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen. Bestämmelsen omfattar även de vittnen och deras anhöriga som i enlighet med 22 kap. utlänningslagen och efter framställan från en internationell tribunal eller domstol har beviljats uppehållstillstånd i Sverige.

Målgruppen i paragrafen motsvarar den målgrupp som framgår av 2 § etableringslagen.

3 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

I paragrafen regleras en annan kategori av nyanlända som, liksom den som framgår av 2 §, omfattas av lagen och därmed av Arbetsförmedlingens särskilda ansvar. Den kategori som avses här är nyanlända med ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av de bestämmelser som anges i 2 §. Upphållstillstånd på grund av anknytning ska under vissa förutsättningar ges till en utlänning som är anhörig till någon som är bosatt i Sverige eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här, den s.k. anknytningspersonen. De anhöriga som kan få uppehållstillstånd på grund av anknytning är bl.a. medlemmar ur kärnfamiljen, dvs. make, maka, sambo och ogifta barn under 18 år till anknytningspersonen.

Den kategori av nyanlända som omfattas enligt paragrafen är de som har ett gällande uppehållstillstånd. I 4 § finns dock undantag från huvudregeln att den nyanlände ska ha ett gällande uppehållstillstånd för att omfattas av lagen. Av paragrafen följer vidare att lagen endast gäller nyanlända som har fyllt 20 men inte 65 år. Även för den här kategorin krävs att den nyanlände har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring.

Ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning ska ha gjorts inom sex år från det att anknytningspersonen först togs emot i en kommun. Tidpunkten för mottagandet ska anses vara den dag anknytningspersonen enligt uppgift i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet folkbokfördes i en kommun. Den kommun där den nyanlände folkbokförs första gången behöver inte vara samma kommun som den där den nyanlände är bosatt när etableringsinsatserna påbörjas.

Målgruppen i paragrafen motsvarar den målgrupp som framgår av 2 a § etableringslagen.

4 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

Paragrafen innebär att nyanlända som har haft ett uppehållstillstånd som avses i 2 eller 3 §, även omfattas av lagen under tiden för prövningen av fortsatt eller nytt tillstånd fram tills ett lagakraftvunnet beslut. För att en nyanländ ska fortsätta att omfattas av lagen krävs att han eller hon har ansökt om uppehållstillstånd på samma grund som det tidigare tillståndet eller uppehållstillstånd på någon annan grund som avses i 2 eller 3 §. Vidare krävs att ansökan har gjorts inom giltighetstiden för det tidigare tillståndet. Att en nyanländ omfattas av lagen under prövningstiden innebär att han eller hon ska erbjudas etableringsinsatser på samma sätt som nyanlända som omfattas av 2 och 3 §§.

Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln om att uppehållstillståndet ska vara gällande för att nyanlända ska omfattas av lagen och därmed av Arbetsförmedlingens ansvar.

Det finns ingen motsvarande bestämmelse i etableringslagen.

5 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.2.

Första stycket anger att det är Arbetsförmedlingen som ansvarar för etableringsinsatser till nyanlända invandrare. Myndighetens ansvar är tvådelat och innebär att insatser ska erbjudas för etablering i både arbets- och samhällslivet. Ansvar sträcker sig dock endast till att erbjuda och tillhandahålla sådana insatser. Till skillnad från vad som gäller enligt etableringslagen har den enskilde ingen rätt att få en etableringsplan med etableringsinsatser.

I *andra stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, kan meddela föreskrifter om de förutsättningar som ska gälla för att Arbetsförmedlingen ska erbjuda nyanlända etableringsinsatser och etableringsinsatsernas innehåll och omfattning. Föreskrifter om de förutsättningar som ska gälla för att nyanlända ska erbjudas etableringsinsatser kan t.ex. vara föreskrifter om att nyanlända inte ska erbjudas etableringsinsatser vid sjukdom, föräldraledighet, studier eller arbete. Föreskrifter om etableringsinsatsernas innehåll och omfattning kan t.ex. vara föreskrifter om vilka insatser eller aktiviteter som kan utgöra etableringsinsatser och vilken längd insatserna ska ha.

Bestämmelserna finns inte sedan tidigare i etableringslagen.

6 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.4.

I paragrafen anges att det är Arbetsförmedlingen som har ansvar för att samordna etableringsinsatser. Myndigheten ska även vara stödjande och pådrivande i förhållande till de parter som på något sätt är involverade i insatserna, t.ex. anordnare av praktikplatser och utbildning, för att effektivisera och påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet.

Bestämmelsen tydliggör att det är Arbetsförmedlingen som har det övergripande ansvaret för etableringsinsatserna, även om andra aktörers medverkan är avgörande för de nyanländas etablering.

Bestämmelsen motsvarar 3 § etableringslagen.

7 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.5.

Av paragrafen framgår att det är länsstyrelsernas uppgift att främja samverkan om etableringsinsatser mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Bestämmelsen motsvarar 4 § etableringslagen.

8 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.6.

Enligt paragrafen gäller tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam inom en yrkesmässigt bedriven verksamhet för nyanlända. Bestämmelsen omfattar privata företag som t.ex. anordnar utbildning och praktik för nyanlända.

Tystnadsplikten innebär att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte får röjas obehörigen. Att en uppgift inte får röjas obehörigen innebär att om tillåtelse finns eller skyldighet att lämna sådan uppgift föreskrivs i någon annan lagbestämmelse, får uppgiften lämnas ut.

Bestämmelsen motsvarar 14 § etableringslagen.

9 §

Förslaget behandlas i avsnitt 6.7.

I paragrafen finns en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om ersättning till nyanlända invandrare. Enligt bestämmelsen kan föreskrifter endast meddelas med stöd av regeringens restkompetens. Kommuner kan därför genom meddelade förordningar inte åläggas en skyldighet att ersätta nyanlända som deltar i etableringsinsatser.

Bestämmelsen innebär att regeringen kan bestämma om olika typer av ersättningar som t.ex. etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning. Regeringen kan även bestämma vilken myndighet som ska besluta om och betala ut de olika ersättningarna.

Bestämmelsen motsvarar delvis 15 § etableringslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslaget behandlas i avsnitt 11.

Den nya lagen träder i kraft den 1 januari 2018. Samtidigt upphör etableringslagen att gälla.

Den upphävda lagen ska fortsätta att gälla för personer som har en pågående etableringsplan vid lagens ikraftträdande. Det innebär att en person som har en etableringsplan vid den nya lagens ikraftträdande fortsätter att omfattas av den upphävda lagens bestämmelser under hela den tid som hans eller hennes beslutade etableringsplan gäller. Efter den beslutade planens upphörande gäller den nya lagens bestämmelser, vilket bl.a. innebär att det inte är möjligt att besluta om förlängning av etableringsplan enligt den upphävda lagen.

För personer som har haft en etableringsplan före den nya lagens ikraftträdande men som vid ikraftträdandet inte har en pågående plan, gäller den nya lagens bestämmelser från ikraftträdandet.

13.2 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

6 kap. 10 §

Förslaget behandlas i avsnitt 8.2.

Hänvisningen till 26 kap. 16 a § tas bort eftersom den paragrafen upphävs.

26 kap. 13 §

Förslaget behandlas i avsnitt 8.2 och 8.3.

Första stycket 1 utvidgas på så sätt att SGI-skydd även gäller nyanlända som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får etableringsersättning.

Andra stycket 1 utvidgas till att även omfatta nyanlända som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning. Utvidgningen innebär att regeringen även har möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få etableringsersättning för att den sjukpenninggrundande inkomsten ska vara skyddad.

26 kap. 16 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 8.2.

Paragrafen upphävs. SGI-skydd för nyanlända invandrare regleras i stället i 26 kap. 13 §.

26 kap. 19 §

Förslaget behandlas i avsnitt 8.4.

Första stycket ändras till att omfatta, i stället för nyanlända som deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan, nyanlända som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och då får etableringsersättning. Ändringen innebär att nyanländas sjukpenning, liksom för andra arbetssökande, ska beräknas på en SGI som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under tid han eller hon deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får ersättning.

Första stycket ändras även redaktionellt.

27 kap. 14 §

Förslaget behandlas i avsnitt 8.4.

Paragrafen ändras på så sätt att sjukpenning kan lämnas för tid efter de första 14 dagarna av en sjukperiod även för en nyanländ som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får etableringsersättning.

Paragrafen ändras även redaktionellt.

97 kap. 13 §

Förslaget behandlas i avsnitt 8.4.

Första stycket 5 ändras på så sätt att etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare, i stället för etableringsersättning enligt etableringslagen, ska ingå i beräkningen av en försäkrads bidragsgrundande inkomst i ärenden om bostadsbidrag enligt denna balk. Ändringen är en följd av att etableringslagen upphävs och innebär inget nytt i sak.

13.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

8 §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.1.

Fjärde stycket ändras på så sätt att bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag inte får betalas ut för tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning. Ändringen innebär att det avgörande för om ersättning enligt lagen får betalas ut ska vara tid då en utlänning deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program som kan ge rätt till etableringsersättning, i stället för tid då etableringsersättning lämnas.

13.4 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

8 kap. 13 §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.2.

Bestämmelsen ändras på så sätt att det, i stället för en hänvisning till ersättningar enligt etableringslagen, anges att etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning till vissa nyanlända invandrare är skattefria. Vilka som ska anses som vissa nyanlända invandrare framgår av lagen (0000:00) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

11 kap. 35 §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.2.

Första stycket 2 utvidgas till att även gälla arbetsmarknadspolitiska program som kan ge rätt till etableringsersättning. Ändringen innebär att stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. inte ska tas upp till beskattning om det lämnas till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar till etableringsersättning.

I andra och tredje stycket görs vissa språkliga ändringar.

13.5 Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

3 kap. 25 §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.1.

Första stycket 2 reglerar att studiemedel inte får lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Bestämmelsen ändras på så sätt att även etableringsersättning som lämnas för deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program omfattas av denna samordning.

Vidare tas bestämmelsen i *första stycket 6* bort med anledning av att samordningen med studiemedel till nyanlända som får etableringsersättning i stället regleras i första stycket 2.

Första stycket ändras även språkligt och redaktionellt.

13.6 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

11 kap. 11 c §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.3.

Paragrafen upphävs. Enligt punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har Socialnämnden dock fortfarande möjlighet att ta del av uppgifter hos Arbetsförmedlingen som lämnats i förekommande ärenden om ersättning enligt etableringslagen.

13.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

1 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.3.

Andra stycket upphävs. Enligt punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har Arbetsförmedlingen dock fortfarande möjlighet att behandla personuppgifter i förekommande ärenden om ersättning enligt etableringslagen.

5 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.3.

Första stycket 3 ändras på så sätt att Arbetsförmedlingen inte bara får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens tillsyn, utan även för tillhandahållande av information som behövs för inspektionens verksamhet som avser uppföljning. Bestämmelsen ändras också språkligt.

13.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäringen

4 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.2.1.

Första stycket 3 utvidgas till att omfatta åtgärder inom etableringsersättningen. Det innebär att Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen även får behandla personuppgifter om det behövs för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom etableringsersättningen eller för uppföljning av sådana åtgärder. Med åtgärder avses varning och avstängning från rätt till etableringsersättning.

15 §

Förslaget behandlas i avsnitt 9.2.2.

Första stycket utvidgas till att omfatta personuppgifter som behandlas i verksamhet som avser tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning eller för uppföljning av sådana åtgärder samt för utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Det innebär att sådana uppgifter ska gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats hos den handläggande myndigheten.

Vidare tas hänvisningen till personuppgifter som behandlas för ändamål som avses i 4 § första stycket 4 bort. Därmed finns inte längre någon skyldighet att gallra personuppgifter som behandlas för registrering av uppgifter enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Paragrafen ändras även språkligt.

13.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

3 kap. 7 §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.4.

Hänvisningen till bestämmelsen i etableringslagen, som reglerar att varje kommun är skyldig att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering, tas bort. Ändringen är föranledd av att etableringslagen upphävs och att alla lagbestämmelser om kommuners skyldighet att erbjuda samhällsorientering samlas i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Enligt punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har en kommun fortfarande möjlighet att ingå avtal enligt paragrafen avseende nyanlända som har en etableringsplan enligt etableringslagen.

13.10 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

28 kap. 12 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.6.

Paragrafen ändras på så sätt att sekretessen gäller, i stället för uppgift i ärende om etableringsplan och i ärende om ersättning enligt etableringslagen, för uppgift i ärende om etableringsinsatser och i ärende om ersättning som kan lämnas för deltagande i etableringsinsatser. Ändringen innebär att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan kan hemlighålla känsliga uppgifter i ärenden om etableringsinsatser och ersättning som kan lämnas för deltagande i sådana insatser, t.ex. uppgift om enskilda hälsotillstånd, familjeförhållanden och utbildning. För dessa uppgifter gäller sådan sekretess som före ändringen gällde för känsliga uppgifter i ärenden om etableringsplan och ersättning enligt etableringslagen, dvs. med omvänt skaderekvisit.

13.11 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

20 kap. 29 §

Förslaget behandlas i avsnitt 10.5.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om att kommunen ska verka för att en nyanländ som omfattas av etableringslagen kan påbörja kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildningen. Bestämmelsen ändras så att den i stället avser målgruppen för lagen (0000:00) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, vilken motsvarar målgruppen för etableringslagen med det undantaget att unga som saknar föräldrar i landet inte ingår.

13.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

1 §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.1 och 7.2.

Andra stycket tas bort. Ändringen innebär att målgruppen för etableringslagen inte längre är undantagen från kommuners skyldighet att erbjuda samhällsorientering enligt denna lag.

1 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.2.

Paragrafen är ny och reglerar målgruppen för kommunernas skyldighet att erbjuda nyanlända invandrare samhällsorientering. Målgruppen motsvarar, bortsett från ålderskategorin och kravet på att vara folkbokförd i en kommun, den målgrupp som framgår av 2 § etableringslagen.

Enligt paragrafen ska en nyanländ, för att omfattas av lagen, ha fyllt 18 men inte 65 år, vara folkbokförd i en kommun och ha beviljats uppehållstillstånd enligt angivna bestämmelser i utlänningslagen.

Att den nyanlände ska ha fyllt 18 år innebär i enlighet med treårsregeln i 4 § att nyanlända som fyller 18 inom tre år från den dag de först folkbokfördes i en kommun, omfattas av lagen från den dag de fyller 18 år under förutsättning att de inte går i gymnasieskola. Att den nyanlände ska vara under 65 år innebär inte att kommunens skyldighet att erbjuda samhällsorientering upphör i alla situationer när den nyanlände fyller 65 år. Bestämmelsen är nämligen avsedd att tolkas så att kommunens skyldighet kvarstår i två fall. Det ena fallet är när den nyanlände påbörjat samhällsorienteringen och fyller 65 år innan den slutförts. Det andra är om den nyanlände, efter att ha tagit del av kommunens erbjudande om samhällsorientering, anmält sig för att delta i denna och fyller 65 år efter anmälan, men innan samhällsorienteringen påbörjats. Kommunen kan alltså i dessa fall inte välja att avbryta samhällsorienteringen eller inte låta den nyanlände påbörja den.

Det är Skatteverkets folkbokföringsbeslut som ligger till grund för bedömningen av om en nyanländ är folkbokförd i en kommun. Vem som ska folkbokföras regleras i folkbokföringslagen. Huvudregeln är, med vissa undantag, att den som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvila) i landet under minst ett år, ska folkbokföras.

Den nyanlände ska ha beviljats ett uppehållstillstånd enligt någon av de bestämmelser som anges i punkterna 1, 2 och 3 för att omfattas av lagen.

Punkt 1 avser personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen. I 5 kap. 1 § utlänningslagen föreskrivs att uppehållstillstånd ska beviljas för flyktingar och skyddsbehövande i övrigt. I 5 kap. 2 § utlänningslagen föreskrivs en rätt till uppehållstillstånd för utlänningar som tagits emot i Sverige inom ramen för ett beslut som regeringen har meddelat om överföring av skyddsbehövande till Sverige (vidarebosättning). Härmed avses de vidarebosatta flyktingar som överförs till Sverige i samarbete med FN:s flyktingorgan, UNHCR, och som kommer direkt till Sverige från ett annat land, ofta ett flyktingläger. De har som regel permanent uppehållstillstånd redan vid ankomsten till Sverige och bosätts genom Migrationsverkets försorg direkt i en kommun. I 5 kap. 4 § utlänningslagen föreskrivs att uppehållstillstånd på grund av Sveriges internationella åtaganden i vissa situationer ska beviljas om det inte föreligger synnerliga skäl. I 5 kap. 6 § utlänningslagen föreskrivs att uppehållstillstånd får beviljas på grund av synnerligen ömmande omständigheter.

Punkt 2 avser personer som har beviljats uppehållstillstånd enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen på grund av verkställighetshinder, t.ex. för att det finns skälig anledning att anta att utlänningen skulle vara i fara att straffas med döden, eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning om han eller hon avvisades till sitt hemland.

Punkt 3 avser personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen. Bestämmelsen omfattar även de vittnen och deras anhöriga som i enlighet med 22 kap. utlänningslagen och efter framställan från en internationell tribunal eller domstol har beviljats uppehållstillstånd i Sverige.

2 §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.2.

Paragrafen reglerar, liksom 1 a §, målgruppen för kommunernas ansvar att erbjuda nyanlända invandrare samhällsorientering.

Punkt 7 är ny och innebär att kommuner även är skyldiga att erbjuda samhällsorientering till nyanlända invandrare som har beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §. Detta förutsätter att de, liksom övriga anhöriga som omfattas paragrafen, har fyllt 18 men inte 65 år och är folkbokförda i en kommun.

Upphållstillstånd på grund av anknytning ska under vissa förutsättningar ges till en person som är anhörig till någon som är bosatt i Sverige eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här. De anhöriga som kan få uppehållstillstånd på grund av anknytning är bl.a. medlemmar ur kärnfamiljen, dvs. make, maka, sambo och ogifta barn under 18 år.

Bestämmelsen i paragrafens *andra stycke* flyttas till 2 a §.

2 a §

Förslaget behandlas i avsnitt 7.2.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen begränsar kommunernas skyldighet genom att nyanlända invandrare som går i gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz undantas från lagens tillämpningsområde.

Bestämmelsen är inte ny utan flyttas till paragrafen från 2 § andra stycket.

Sammanfattning av promemorian Ett nytt regelverk för nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet (Ds 2016:35)

I promemorian görs bedömningen att regelverket för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet bör harmonisera med det regelverk som gäller för övriga arbetssökande, både genom att regelverket i större utsträckning meddelas i förordning och att reglerna görs mer lika de regler som gäller för övriga arbetssökande. Promemorian innehåller även de utgångspunkter som bör gälla för utformningen av det nya regelverket på förordningsnivå, såsom att nyanlända liksom övriga arbetssökande bör erbjudas etableringsinsatser inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program, att det bör införas ett proportionerligt åtgärdssystem för nyanlända motsvarande det som gäller för övriga programdeltagare och att Försäkringskassan bör ta över handläggningen av etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen.

Som en följd av bedömningen att regelverket för etableringsuppdraget bör anpassas till det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket, föreslås i promemorian att lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska ersättas av en ny lag som i huvudsak reglerar det statliga ansvaret för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrade. Vidare föreslås det ändringar av följdkaraktär i ett antal andra lagar.

Den nya lagen och övriga lagändringar föreslås träda ikraft 1 januari 2018.

Förslag till lag om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om statens ansvar för insatser som syftar till att underlätta och påskynda vissa nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet (etableringsinsatser).

Lagen innehåller även bestämmelser om tystnadsplikt och uppgiftsskyldighet för anordnare av etableringsinsatser.

Målgrupp

Skyddsbehövande

2 § Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

Anhöriga till skyddsbehövande

3 § Lagen gäller också för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har

1. ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har ett uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 2 §, och

2. ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun.

Första stycket gäller inte om den person som den nyanlände har anknytning till var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

Under tid för prövning av fortsatt uppehållstillstånd

4 § Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har haft ett uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 2 eller 3 § och som inom giltighetstiden för uppehållstillståndet ansökt om ett fortsatt sådant tillstånd. Detta gäller endast fram tills ett beslut om uppehållstillstånd har fått laga kraft.

Ansvariga myndigheter

För etableringsinsatser

5 § Arbetsförmedlingen har ansvar för att vissa nyanlända invandrare erbjuds etableringsinsatser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. de förutsättningar som ska gälla för att vissa nyanlända invandrare ska erbjudas etableringsinsatser, och
2. etableringsinsatsernas innehåll och omfattning.

För samordning av etableringsinsatser

6 § Arbetsförmedlingen ska samordna etableringsinsatser och vara stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter.

För att främja samverkan mellan berörda aktörer

7 § Länsstyrelserna ska främja samverkan mellan berörda kommuner och myndigheter, företag och organisationer som anordnar aktiviteter för vissa nyanlända invandrare.

Tystnadsplikt

8 § Den som är eller har varit verksam inom en yrkesmässigt bedriven verksamhet för vissa nyanlända invandrare får inte obehörigen röja vad han eller hon då ha fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Uppgiftsskyldighet

9 § Anordnare av aktiviteter för vissa nyanlända invandrare ska till den myndighet som regeringen bestämmer lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av de föreskrifter som har meddelats i anslutning till denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en anordnares skyldighet att lämna uppgifter enligt första stycket.

Ersättning till vissa nyanlända invandrare

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Genom lagen upphävs lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

3. Den upphävda lagen gäller fortfarande för den som har en pågående etableringsplan vid lagens ikraftträdande. Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att 10 och 16 c §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Bistånd enligt 13–19 §§ lämnas till utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 under förutsättning att de är registrerade vid en förläggning.

Utlänningar som vistas på förläggning har rätt till bistånd även efter det att de har beviljats uppehållstillstånd, om de inte anvisats eller kunnat utnyttja en anvisad plats i en kommun.

Utlänningar som inte vistas på förläggning har rätt till bistånd även under en månad från den dag de har beviljats uppehållstillstånd.

Bostadsersättning, dag ersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då *etableringsersättning lämnas till en utlänning som deltar i aktiviteter enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.*

Bostadsersättning, dag ersättning och särskilt bidrag får inte betalas ut för tid då en utlänning deltar i etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättningar som är beviljade enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2010:201.

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Bilaga 2

Häri genom föreskrivs att 8 kap. 13 och 11 kap. 35 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

13 §¹

Ersättningar enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare är skattefria.

Etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning till vissa nyanlända invandrare är skattefria.

11 kap.

35 §²

Stöd som avser ersättning för utgifter för logi eller resor m.m. ska inte tas upp om det lämnas till deltagare i

1. arbetslivsinriktad rehabilitering,
2. arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning.

2. arbetsmarknadspolitiska program som berättigar deltagaren till aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.

Första stycket gäller även sådant stöd som lämnas till deltagarens ledsagare eller till elever med *funktionshinder* vid utbildning i grundskola, gymnasieskola eller motsvarande utbildning.

Första stycket gäller även sådant stöd som lämnas till deltagarens ledsagare eller till elever med *funktionsnedsättning* vid utbildning i grundskola, gymnasieskola eller motsvarande utbildning.

Statliga bidrag för resor, kost eller logi eller merutgifter på grund av *funktionshinder* som lämnas till elever i utbildning för döva eller hörselskadade eller i utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning) ska inte tas upp.

Statliga bidrag för resor, kost eller logi eller merutgifter på grund av *funktionsnedsättning* som lämnas till elever i utbildning för döva eller hörselskadade eller i utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning) ska inte tas upp.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättningar som är beviljade enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2010:202.

² Senaste lydelse 2012:415.

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 25 § lagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt Utbildnings- Föreslagen lydelse
departementets promemoria
Studiestartsstöd – ett nytt rekryte-
rande studiestöd
(U2016/02685/SF)

3 kap.

25 §¹

Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

1. studiehjälp enligt 2 kap.,
2. aktivitetsstöd *eller* ut- 2. aktivitetsstöd, utvecklings-
vecklingsersättning för att delta i ersättning *eller etablerings-*
ett arbetsmarknadspolitiskt ersättning för att delta i ett arbets-
program, marknadspolitiskt program,
3. utbildningsbidrag för doktorander,
4. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken,
5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
– kortare studier om funktionshinder,
– kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
– studier inom särskild utbildning för vuxna,
5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
a) kortare studier om funktionshinder,
b) kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
c) studier inom särskild utbildning för vuxna,
6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,
6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,
7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare,
7. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, eller
8. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har
8. studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd.

¹ Senaste lydelse 2010:1280. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

en examen på forskarnivå, eller

*9. studiestartsstöd enligt lagen
(0000:00) om studiestartsstöd.*

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand eller har eller har haft utbildningsbidrag för doktorander.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättning som är beviljad enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 11 c § socialtjänstlagen (2001:453) ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för uppgifter om ersättning som har beslutats enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknads- politiska verksamheten

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1, 5 och 12 §§ lagen (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska verksamhet.

Lagen tillämpas också vid behandling av personuppgifter i ärenden om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och i ärenden hos Arbetsförmedlingen om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare. Det som sägs i denna lag om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska även gälla behandling av personuppgifter i dessa ärenden.

Lagen ska inte tillämpas i den del av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten som även utgör hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). I den delen av verksamheten tillämpas i stället patientdatalagen (2008:355).

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

5 §²

Arbetsförmedlingen får behandla personuppgifter för tillhandahållande av information som behövs inom

1. Försäkringskassans, Centrala studiestödsnämndens eller arbetslöshetskassornas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd,

2. Skatteverkets verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av skatt,

3. *sådan verksamhet vid* 3. Inspektionen för arbets-
Inspektionen för arbetslöshets- *löshetsförsäkringens verksamhet*

¹ Senaste lydelse 2011:545. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2010:2029. Ändringen innebär bl.a. att första stycket 6 tas bort.

försäkringen som avser tillsyn och utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,

4. Kronofogdemyndighetens verksamhet som underlag för bedömning enligt 4 kap. utsökningsbalken av i vilken utsträckning en gäldenär har utmätningsbar egendom,

5. socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

6. *Migrationsverkets verksamhet som underlag för beslut om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., samt*

7. kompletterande aktörers verksamhet enligt uppdrag från Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen får även behandla personuppgifter för att tillhandahålla information till riksdagen eller regeringen eller till annan för att fullgöra uppgiftslämnande i enlighet med lag eller förordning. I övrigt gäller 9 § första stycket d och andra stycket personuppgiftslagen (1998:204).

som avser tillsyn och *uppföljning samt* utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,

5. socialnämndernas verksamhet som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453), *och*

6. kompletterande aktörers verksamhet enligt uppdrag från Arbetsförmedlingen

12 §³

Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna, Kronofogdemyndigheten, en socialnämnd *och Migrationsverket får ha direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas om det behövs för de ändamål som avses i 5 §. En socialnämnd får ha direktåtkomst först sedan Arbetsförmedlingen har försäkrat sig om att handläggare hos socialnämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.*

studiestödsnämnden, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna, Kronofogdemyndigheten *och en socialnämnd får ha direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i en arbetsmarknadspolitisk databas om det behövs för de ändamål som avses i 5 §. En socialnämnd får ha direktåtkomst först sedan Arbetsförmedlingen har försäkrat sig om att handläggare hos socialnämnden bara kan ta del av uppgifter om personer som är aktuella i ärenden hos nämnden.*

En enskild får i en arbetsmarknadspolitisk databas ha direktåtkomst till uppgifter om sig själv samt till sådana uppgifter om arbetsgivare och kompletterande aktörer som får behandlas enligt 4 § 2.

³ Senaste lydelse 2010:2029.

En arbetsgivare får i en arbetsmarknadspolitisk databas ha direkt- Bilaga 2
åtkomst till sådana uppgifter om en arbetssökande som får behandlas
enligt 4 § 2.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka personuppgifter som får
omfattas av direktåtkomst enligt första-tredje styckena.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har
rätt till ersättning enligt den upphävda lagen (2010:197) om etablerings-
insatser för vissa nyanlända invandrare.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Härigenom föreskrivs att 4 och 15 §§ lagen (2006:469) om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får behandla personuppgifter, om det behövs

1. för tillsyn över arbetslöshetskassorna och uppföljning av arbetslöshetsförsäkringen enligt 89 § första stycket lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor,

2. för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen som har samband med arbetslöshetsförsäkringen eller som rör återkallande av anvisningar till arbetsmarknadspolitiska program,

3. för tillsyn över handläggning av och rutiner för handläggning av sådana ärenden hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som rör åtgärder inom aktivitetsstöd *och* utvecklingsersättning eller för uppföljning av sådana åtgärder,

4. för registrering av uppgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor, eller

5. som underlag och för kontroll vid utfärdande av intyg enligt 48 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Personuppgifter som behandlas enligt första stycket får också behandlas, om det behövs för statistiska och vetenskapliga ändamål.

15 §

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 4 § första stycket 1, 2 och 4 *skall* gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

Om personuppgifter enligt första stycket behövs för statistiska eller vetenskapliga ändamål *skall* de

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 4 § första stycket 1, 2, 3 och 5 *ska* gallras två år efter utgången av det år då behandlingen av uppgifterna har avslutats i ett ärende hos den handläggande myndigheten.

Om personuppgifter enligt första stycket behövs för statistiska eller vetenskapliga ändamål *ska* de

¹ Senaste lydelse 2014:1589.

gallras tio år efter det att uppgifterna avskildes för dessa ändamål.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om undantag från föreskrifterna i första och andra styckena, om detta behövs för forskningens behov. Material med personuppgifter, som omfattas av en sådan föreskrift, *skall* lämnas över till en arkivmyndighet.

gallras tio år efter det att uppgifterna avskildes för dessa ändamål.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om undantag från föreskrifterna i första och andra styckena, om detta behövs för forskningens behov. Material med personuppgifter, som omfattas av en sådan föreskrift, *ska* lämnas över till en arkivmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

7 §¹

En kommun får ingå avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt 5 § *lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare* eller *lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare* ska utföras av den andra kommunen.

En kommun får ingå avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt *lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare* ska utföras av den andra kommunen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda *lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*.

¹ Senaste lydelse 2013:157.

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 28 kap. 12 a § och rubriken närmast före 28 kap. 12 a § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast efter 28 kap. 10 a § ska lyda ”Arbetsförmedling, etableringsinsatser, arbetslöshetsersättning m.m.”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Etableringsplan och etableringsersättning¹

Etableringsinsatser m.m.

**28 kap.
12 a §²**

Utöver vad som följer av 21 kap. 5 § gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i *ärendet om etableringsplan* och i *ärendet om ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser* för vissa nyanlända invandrare, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Utöver vad som följer av 21 kap. 5 § gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden när uppgiften förekommer i *ärenden om etableringsinsatser* och *ersättning för en person som omfattas av målgruppen i lagen (0000:00) om ansvar för etableringsinsatser* för vissa nyanlända invandrare, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för uppgifter i ärende om etableringsplan och i ärende om ersättning enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2010:208.

² Senaste lydelse 2010:208.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken¹
dels att 26 kap. 16 a § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 26 kap. 16 a § ska utgå,
dels att 6 kap. 10, 26 kap. 13 och 19, 27 kap. 14, 97 kap. 13, 114 kap. 8
 och 21 §§ samt rubriken närmast före 26 kap. 19 § ska ha följande
 lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 §²

Försäkringen enligt 6 § fortsätter att gälla efter efterskyddstiden enligt 8 § så länge bestämmelserna i 26 kap. 11–16 a §§ om sjukpenning-grundande inkomst vid förvärvsavbrott (SGI-skyddad tid) är tillämpliga på personen.

Försäkringen enligt 6 § fortsätter att gälla efter efterskyddstiden enligt 8 § så länge bestämmelserna i 26 kap. 11–16 §§ om sjukpenning-grundande inkomst vid förvärvsavbrott (SGI-skyddad tid) är tillämpliga på personen.

26 kap.

13 §³

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade

1. deltar i ett arbetsmarknads-
 politiskt program och får
 aktivitetsstöd *eller* utvecklings-
 ersättning, eller

1. deltar i ett arbetsmarknads-
 politiskt program och får
 aktivitetsstöd, utvecklings-
 ersättning *eller etablerings-
 ersättning*, eller

2. står till arbetsmarknadens förfogande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela

1. föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få aktivitetsstöd *eller* utvecklingsersättning, och

1. föreskrifter om undantag från kravet på att den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska få aktivitetsstöd, utvecklingsersättning *eller etableringsersättning*, och

2. föreskrifter om de villkor som gäller för att den försäkrade ska anses stå till arbetsmarknadens förfogande.

Studier, periodiskt ekonomiskt stöd, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och etableringsinsatser

Studier, periodiskt ekonomiskt stöd och arbetsmarknadspolitiska åtgärder m.m.

¹ Senaste lydelse av 26 kap. 16 a § 2010:352
 rubriken närmast före 26 kap. 16 a § 2010:352..

² Senaste lydelse 2011:1075.

³ Senaste lydelse 2015:119.

19 §⁵

Vid sjukdom gäller det som föreskrivs i andra stycket för en försäkrad som

– bedriver studier som avses i 11 §, – får periodiskt ekonomiskt stöd som avses i 12 §, – deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd <i>eller</i> utvecklingsersättning, eller – deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan.	1. bedriver studier som avses i 11 §, 2. får periodiskt ekonomiskt stöd som avses i 12 §, eller 3. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning <i>eller</i> etableringsersättning.

Under den tid som avses i första stycket ska sjukpenningen för den försäkrade beräknas på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under den tiden. Om den sjukpenninggrundande inkomsten då helt eller delvis är inkomst av anställning, ska årsarbets-tiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i det förvärsarbetet under den aktuella tiden.

27 kap.

14 §

Det som föreskrivs i 10 § gäller även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden för en försäkrad som, på sätt avses i 26 kap. 13 §, deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd *eller* utvecklingsersättning, eller står till arbetsmarknadens förfogande.

Det som föreskrivs i 10 § gäller även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden för en försäkrad som på sätt avses i 26 kap. 13 §

- 1. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning *eller* etableringsersättning, eller
- 2. står till arbetsmarknadens förfogande.

Lydelse enligt Utbildningsdepartementets promemoria Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd (U2016/02685/SF)

Föreslagen lydelse

⁴ Senaste lydelse 2010:352.

⁵ Senaste lydelse 2010:352.

97 kap.13 §⁶

Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,

2. studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studie-stödslagen (1999:1395) samt studiestartsstöd enligt lagen (0000:00) om studiestartsstöd, utom de delar som avser tilläggsbidrag,

3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,

4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, och

5. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. 5. etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

Lydelse enligt prop. 2016/17:1 utg. Föreslagen lydelse omr. 10

114 kap.8 §⁷

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 7 § får också behandlas av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för tillhandahållande av information som behövs

1. som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda i den verksamhet som bedrivs av Centrala studiestödsnämnden och arbetslöshetskassorna,

1. som underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda i den verksamhet som bedrivs av Centrala studiestödsnämnden, arbetslöshetskassorna och Migrationsverket,

2. för samordning av tjänstepensioner i den verksamhet som bedrivs av Statens tjänstepensionsverk och det för kommunerna och landstingen gemensamma organet för administration av personalpensioner,

3. för handläggning av ärenden hos Statens tjänstepensionsverk där regler om statens tjänstegrupplivförsäkring ska tillämpas, eller

4. som underlag för beslut om och kontroll av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453) åt enskild i den verksamhet som bedrivs av socialnämnderna.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

⁶ Senaste lydelse 2015:758.

⁷ Senaste lydelse 2015:758.

21 §

Centrala studiestödsnämnden
och arbetslöshetskassorna får ha
direktåtkomst till social-
försäkringsdatabasen i den ut-
sträckning det behövs för ändamål
som anges i 8 § 1.

Centrala studiestödsnämnden,
arbetslöshetskassorna *och*
Migrationsverket får ha direkt-
åtkomst till socialförsäkrings-
databasen i den utsträckning det
behövs för ändamål som anges i 8
§ 1.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 29 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

29 §¹

Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildningen och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (0000:00) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

---

1. Lagen träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande när en nyanländ invandrare har en etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

¹ Senaste lydelse 2015:482.

Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

dels att 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen införs två nya paragrafer, 1 a och 2 a §§.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag innehåller bestämmelser om kommuners ansvar att erbjuda samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Lagen gäller inte nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Det finns särskilda bestämmelser i den lagen om en kommuns skyldighet att erbjuda samhällsorientering för dessa personer.

Denna lag innehåller bestämmelser om kommuners ansvar att erbjuda samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

1 a §

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),

2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller

3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

2 §

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

1. uppehållstillstånd på grund av anknnytning enligt 5 kap. 3 § första stycket utlänningslagen (2005:716),

2. uppehållstillstånd på grund av anknnytning enligt 5 kap. 3 a § första stycket 1–3, andra eller tredje stycket utlänningslagen,

3. uppehållskort efter ansökan enligt 3 a kap. 10 § utlänningslagen,

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

¹ Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

4. uppehållstillstånd på grund av stark anknytning enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen,

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, sjätte stycket utlänningslagen, *eller*

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 10 § utlänningslagen.

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, sjätte stycket utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 10 § utlänningslagen, *eller*

7. *uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.*

Lagen gäller dock inte nyanlända som går i gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

2 a §

Lagen gäller inte för nyanlända invandrare som går i gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för beslut om samhällsorientering som har beslutats enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Remissinstanser som har gett in yttrande

Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Uppsala, Migrationsverket, Polismyndigheten, Datainspektionen, Barnombudsmannen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Riksrevisionen, Statskontoret, Centrala studiestödsnämnden, Statens skolverk, Malmö högskola, Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsförmedlingen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring, Inspektionen för socialförsäkringen, Delegationen för unga till arbete, Bodens kommun, Dals-Ed kommun, Gisslaved kommun, Göteborgs kommun, Karlshamns kommun, Knivsta kommun, Lerums kommun, Lunds kommun, Markaryds kommun, Sandvikens kommun, Simrishamns kommun, Södertälje kommun, Vellinge kommun, Vännäs kommun, Östersunds kommun, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Landsorganisationen i Sverige, Samarbetsorganet för etniska organisationer i Sverige, Svenska ESF-rådet, Svenska Röda Korset, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Kvinnolobby, Folkbildningsrådet, Trygghetsfonden, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Lärarnas Riksförbund, Akademikerförbundet SSR, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet och Tjänstemännens centralorganisation.

Remissinstanser som har bjudits in men som inte har gett in yttrande

Arjeplogs kommun, Höör kommun, Kinda kommun, Laxå kommun, Lysekils kommun, Orsa kommun, Partille kommun, Skara kommun, Söderhamns kommun, Tomelilla kommun, Ulricehamns kommun, Vadstena kommun, Vallentuna kommun, Vilhelmina kommun, Vindelns kommun och Institutet för social forskning.